✝ Preterim-perf. tense sing. Utin.

Possem, Vellem, Nollem, Mallem, Ederem vel essem, Fierem, Ferrem, — es, et. Pluralit. vtin. emus, etis, ent.

Ferrer, ferrêris vel rêre, rêtur. Plur. vt. remur, remini, rentur.

Preter-perfect tense sing. Utin.

Potuerim, Voluerim, Noluerim, — Maluerim, Ederim, Tulerim, — ris, rit. Plur. vt. rimus, ritis, rint.

Factus Latus — sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plurali. vtinam ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preter-pluperfect tense sing. Utinam.

Potuissem, Voluissem, Noluissem, — Maluissem, Edissem, Tulissem, — ses, set. Pl. vtin. semus, setis, sent.

Factus Latus — essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Plu. vt. ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense sing. Utinam.

Potuero, Voluero, Noluero, — Maluero, Edero, Tulero, — ris, rit. Plur. vt. rimus, ritis, rint.

Factus Latus — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Plur. vtin. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

The Potenciall and the Subiunctiue mode be formed like the Optatiue in voyce, and doe differ onely in signification and signe of the mode.

✝ Infinitiue mode present tense, & preter imperfect tense

Posse, Velle, Nolle, Malle, Edere vel esse, Ferre, Fieri, Ferri, — Preterperfect & Preterpluperfect tense — Potuisse, Voluisse, Noluisse, Maluisse, Edisse, Tulisse, future Esurũ esse. laturũ esse. Factum esse vel fuisse. Latum esse vel fuisse.

C.j. Future

57 ·· 342

Future tense. Factum iri, vel faciendum esse. Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and Queo, make bam and Quibam, in the Preterimperfect tense of the Indicatiue mode, and bo and Quibo in the Future tense, and in all other modes and tenses are varied like Uerbes in o, of the fourth coniugation, sauing that they make their Gerundes, Eundi, eundo, eundum, Queundi, queundo, queundum.

Tenses formed of the preterperfect.

Of the Preterperfect tense of the Indicatiue mode, be formed the preterpluperfect tense of the same mode, the preterperfect tense, the preterpluperfect tense, and the Future tense of the Optatiue mode, the Potentiall mode, and the Subiunctiue mode: the preterperfect & preterpluperfect tense of the Infinitiue mode: as of Amaui, are formed: Amaueram, amauerim, amauero, by chaunging i, into e short: as Amauissem, amauisse, keeping i, still.

Impersonalles.

Impersonals be declined throughout all Modes and Tenses, in the voyce of the thirde person singular onely: as Delectat, delectabat, delectauit, delectauerat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur. &c.

And they haue commonly before their englith this signe *It*: as It delighteth, Delectat, It becommeth not, Non decet.

Of the Participle.

A Participle is a parte of speache, deriued of a Uerbe, and taketh part of a Noune, as Gendercase, and declenson: and part of a Uerbe, as tense and signification, & part of both, as Number, and Figure.

4. kindes of participles.

There be foure kindes of Participles: one of the Present tense, an other of the Preter tense, and one of the Future in rus, and an other of the Future in dus.

Present tense.

A Participle of the Present tense, hath his Englishe ending in yng: as *Louing*. And his Latine in ans or ens: as Amans, docens And it is formed of the Preterimperfect tense of the Indicatiu mode, by chaunging the last syllable into ns: as Amabam, amans.

Audie-

Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens.

A Participle of the Future in rus, betokeneth to doe, like the Infinitiue mode of the actiue voyce: as Amaturus, *To loue*, or *about to loue*. And it is formed of the latter Supine, by putting to rus: as Doctu, docturus.

A Participle of the Preter tense, hath his english ending in d, t, or n: as *loued*, *taught*, *slaine*, and his Latine in tus, sus, xus: as Amatus, visus, nexus: and one in uus: as Mortuus, and it is formed of the latter Supine by putting to s: as Lectu, lectus, except Mortuus.

A Participle of the Future in Dus, betokeneth to suffer lyke the Infinitiue mode of the passiue voyce: as Amandus, *To be loued*. And it is formed of the Genitiue case of the Participle of the Present tense, by changing tis into dus: as Amantis, amandus. Legentis, Legendus. And it is also founde to haue the signification of the Present tense: as Legendis veteribus proficis, *In reading olde authours thou doest profit*.

Of a verbe Actiue, and of a Uerbe Neuter, which hath the Supines, come two Participles, one of the Present tense, and an other of the Future in Rus: as of Amo, commeth Amans, amaturus. of Curro, currens, cursurus.

Of a verbe Passiue, whose Actiue hath the Supines, come two Participles, one of the Preter tense, and an other of the Future in dus: as of Amor, commeth amatus, amandus.

Of a verbe Deponent commeth three Participles, one of the Present tense, one of the Preter tense, and an other of the Future in rus: as of Auxilior commeth auxilians, auxiliatus, auxiliaturus.

And if the verbe Deponent doe gouerne an Accusatiue case after him, it may forme also a Participle in Dus: as of Loquor, loquendus.

Of a verbe Commune commeth foure Participles: as of Largior, commeth Largiens, largiturus, largitus, largiendus.

Participles of the Present tense, be declined lyke nounes adiectiues of three Articles: as Nominatiuo hic, hæc, hoc amans. Genitiuo huius amantis. Datiuo huic amanti. &c.

Participles of other tenses, be declined lyke nounes Adiectiues of three diuers endings: as Amaturus, amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum.

C.ij. Of

Of the Aduerbe.

A Aduerbe is a part of Speache ioyned to the Uerbes, to declare their signification.

Aduerbes some be of tyme: as Hodie, cras, heri, perindie, olim, aliquando, nuper, quando.

Some be of
- Place: as Vbi, ibi, hîc, istic, illîc, intus, foris.
- Number: as Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as Inde, deinde, denique, postremò.
- Asking or doubting: as Cur, quare, vnde, quorsum, num, nunquid?
- Calling: as Heus, ô, ehodum.

Some be of
- Affirming: as Certè, ne profectò, sanè, scilicet, licet, esto.
- Denying: as Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.
- Swearing: as Pol, ædepol, hercle, medius, fidius.
- Exhorting: as Eia, agè, agitè, agédum.
- Flattering: as Sodes, amabò.
- Forbidding: as Ne.

Some be of
- Wishing: as Vtinam, si, ô si, ô.
- Gathering togither: as Simul, vnà, pariter, non modò, non solùm.
- Parting: as Seorsim, sigillatim, vicatim.

Some be of
- Chosing: as Potiùs, imo.
- A thing not finished: as Penè, ferè, propè, vix, modò non.
- Shewing: as En, ecce.
- Doubting: as Forsan, forsitan, fortassis, fortasse.
- Chaunce: as Fortè, fortuitò.

Some be of
- Likenesse: as Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, velut.
- Qualitie: as Benè, malè, doctè, fortiter.
- Quantitie: as Multùm parùm, minimùm, paululùm, plurimùm.
- Comparison: as Tam, quàm, magis, minùs, maximè.

Certayne Aduerbes be compared: as Doctè, doctiùs, doctissimè. Fortiter, fortiùs, fortissimè. Propè, proximè.

Also

Also these voyces of Prepositions, if they be set alone, not hauing any casuall worde to serue vnto, ioyned with them, be not Prepositions, but are chaungde into Aduerbes: as Qui ante non cauet, post dolebit. He that bewareth not afore, shall be sorye afterwarde. Coram laudare, & clam vituperare, inhonestum est, In presence to commende one, and behinde the backe to dispraise, is an vnhoneste poynt.

Of a Coniunction.

A Coniunction is a parte of speache, that ioyneth wordes and sentences togither.

Of Coniunctions, some be Copulatiues: as Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some be Disiunctiues: as Aut, ve, vel, seu, siue.

Some be Discretiues: as Sed, quidem, autem, verò, at, ast.

Some
- Causals: as Nam, namque, enim, etenim, quia, vt, quod, quum, quoniam, and quando set for quoniam.
- Conditionals: as Si, sin, modo, dum, dummodo.
- Exceptiues: as Ni, nisi, quin, alioquin, praeterquam.
- Interrogatiues: as Ne, an, vtrum, necne, anne, nonne.
- Illatiues: as Ergo, ideo, igitur, quare, itaque, proin.
- Aduersatiues: as Et si, quamquam, quamuis, licet, etsi.
- Redditiues to the same: as Tamen, attamen.
- Electiues: as Quàm, ac, atque.
- Diminutiues: as Saltem, vel.

Of a Præposition.

A Preposition is a parte of speach, most commonlye set before other partes, either in Apposition, as Ad patrem: or else in Composition, as Indoctus.

These Præpositions following, serue to the Accusatiue case.

32

Ad, To.
Apud, at.
Ante, before.
Aduersus, } against.
Aduersum, }
Cis, } on this side.
Citra, }

Citr Cir-

Circum, Circa, } about.	Iuxta, beside or nigh to.	Trãs, on ỹ farther side
Contra, agaynst.	Ob, for.	Vltra, beyonde.
Erga, towardes.	Pone, behinde.	Præter, beside.
Extra, without.	Per, by or through.	Supra, aboue.
Intra, within.	Prope, nygh.	Circiter, about.
Inter, betweene.	Propter, for.	Vsque, vntill.
Infra, beneath.	Secundum, Post, } after.	Secus, by.
		Versus, towardes.
		Penes, in the power.

Where note, that Versus, is set after his casuall worde: as Londinum versus, Towardes London. And likewyse may Penes be set also.

These Prepositions following, serue to the Ablatiue case.

A, ab, abs, From or fro.
Cum, with.
Coram, before, or in presence.
Clam, priuily.
De, E, Ex, } of or fro.
Pro, for.
Præ, before, or in comparison.
Palam, openly.
Sine, Absque, } without.
Tenus, vntill, or vp to.

Where note, that if the casuall worde ioyned with Tenus, be the plurall number, it shalbe put in the genitiue case, and be set before Tenus: as Aurium tenus, Vp to the eares. Genuum tenus, Vp to the knées.

Note also, that the voyces of Prepositions, being set alone without their casuall words, be not Prepositions, but are changed into Aduerbes: as is afore sayde in the Aduerbe.

These Prepositions following, serue to both cases.

In, with this signe *To*, to the Accusatiue case: as In vrbem, Into the City. In, without this signe *To*, to the Ablatiue case: as In te spes est, My hope is in thée.
Sub noctem, A little before night.
Sub iudice lis est, The matter is before the Iudge.
Super lapidem, Vpon a stone.
Super viridi fronde, Vpon grééne leaues.
Subter terram, Vnder the earth. Subter aquis, Vnder the water.

Of an Interiection.

AN Interiection is a parte of speache which betokeneth a sodayne passion of the minde, vnder an vnperfect voyce. Some are of myth: as Euax, vah.

Some are of
Sorow: as Heu, hei. Dread: as Atat.
Marueyling: as Papè. Disdayning: as Hem, vah.
Shunning: as Apagè. Prayeing: as Euge.
Skorning: as Hui.
Exclamation: as Proh Deũ atq; hominũ fidem.
Cursing: as Væ malum. Laughing: as Ha ha he.
Calling: as Eho, oh, io.
Silence: as Au. And such others.

THE CONCORDES

of Latine Speache.

FOr the due ioyning of wordes in construction, it is to be vnderstanded, that in Latine speache there be three Concordes. The first, betweene the Nominatiue case & the Uerbe. The seconde, betweene the Substantiue and the Adiectiue. The thirde, betweene the Antecedent and the Relatiue.

The first Concorde.

WHen an English is giuen to be made in Latine, loke out the principall Uerbe. If there be mo verbes than one in a sentence, the first is the principall Uerbe, except it be the Infinitiue mode, or haue before it a Relatiue: as *That*, *whome*, *which*. or a Coniunction: as Vt, *That*. Cum, *when*. Si, *If*. and such others.

When ye haue founde the Uerbe, aske this question, *who* or *what*, and the worde that answereth to the question, shall bée the Nominatiue case to the Uerbe, except it bée a Uerbe

Impersonall, which will haue no Nominatiue case. And the Nominatiue case shall in making and construing Latine, be set before the Uerbe, except a question be asked, and then the Nominatiue is set after the Uerbe, or after the signe of the Uerbe: as Amas tu? Louest thou? Venit ne Rex? Doth the king come?

Likewise if the Uerbe be of the Imperatiue mode: as Ama tu, Loue thou. Amato ille, Let him loue.

And sometime when this signe *it* or *there*, commeth before the English of the Uerbe: as Est liber meus, It is my booke. Venit ad me quidam, There came one to mee. And that casuall worde which commeth next after the Uerbe, and answereth to this question *whome* or *what*, made by the Uerbe, shall commonly be the Accusatiue case, except the Uerbe doe properly gouerne another case after him to be construed withall: as Si cupis placere magistro, vtere diligentia, nec sis tantus cessator, vt calcaribus indigeas, If thou couet to please thy Maister, vse diligence, and be not so slacke that thou shalt neede spurres.

A Uerbe Personall agréeth with his Nominatiue case in number and Person: as Præceptor legit, vos verò negligitis, The Maister readeth, and yée regarde not.

Where note, that the first Person is more worthie than the seconde, and the seconde more worthie than the thirde.

Many Nominatiue cases singular, with a Coniunction Copulatiue comming betweene them, will haue a Uerbe plurall, which Uerbe plurall shall agrée with the Nominatiue case of the most worthie Person: as Ego & tu sumus in tuto, I and thou be in safegarde. Tu & pater periclitamini, Thou and thy Father are in ieoperdie. Pater & præceptor accersunt te, Thy Father and thy Maister haue sent for thée.

When a Uerbe commeth betweene two Nominatiue cases of diuers numbers, the Uerbe maye indifferently accorde with eyther of them, so that they be both of one Person: as Amantium iræ, amoris redintegratio est, The falling out of Louers, is a renuing of Loue. Quid enim nisi vota supersunt, For what remayneth sauing onely prayers? Pectora percussit, pectus quoque robora sunt, Shée strooke hir breast, and hir breast turned into Oke also.

Here note also, that sometime the Infinitiue mode of a Uerbe, or else a whole clause afore going, or else some member of a sentence,

tence, may be the Nominatiue case to the Uerbe: as Diluculo surgere, saluberrimum est, To aryse betyme in the morning is the most wholesome thing in the worlde, Multum scire, vita iucundissima, To knowe much, is the most pleasaunt (or sweetest) lyfe of all.

The seconde Concorde.

When ye haue an Adiectiue, aske this question, *who* or *what*, and the worde that aunswereth to the question, shall be the Substantiue to it.

The Adiectiue whether it be a Noune, Pronoume, or Participle, agreeth with his Substantiue in case, gender, and number: as Amicus certus in re incerta cernitur, A sure friende is tryed in a doubtfull matter. Homo armatus, A man armed. Ager colendus, A fielde to be tylled. Hic vir, This man. Meus herus est, It is my Mayster.

Where note, that the Masculine Gender is more worthie than the Feminine, and the Feminine more worthie than the Neuter.

Many Substantiues singular, hauing a Coniunction Copulatiue comming betweene them, will haue an Adiectiue plurall, which Adiectiue shall agree with the substantiue of the most worthie gender: as Rex & Regina beati, The King and the Quéene are blessed.

The thirde Concorde.

When yée haue a Relatiue, aske this question, *who* or *what*, and the worde that aunswereth to the question, shall be the Antecedent to it.

The Antecedent most commonly is a worde that goeth before the Relatiue, and is rehearsed agayne of the Relatiue.

The Relatiue agreeth with his Antecedent in Gender, Number, and Person: as Vir sapit, qui pauca loquitur, That man is wyse, that speaketh fewe things, or wordes.

Sometime a Relatiue hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the Neuter gender and singular number: as In tempore veni, quod omnium rerum est primum, I came in season, which is ỹ chiefest thing of all.

But

Impersonall, which will haue no Nominatiue case. And the Nominatiue case shall in making and construing Latine, be set before the Verbe, except a question be asked, and then the Nominatiue is set after the Verbe, or after the signe of the Verbe: as Amas tu? Louest thou? Venit ne Rex? Doth the King come?

Likewise if the Verbe be of the Imperatiue mode: as Ama tu, Loue thou. Amato ille, Let him loue.

And sometime when this signe *it* or *there*, commeth before the English of the Verbe: as Est liber meus, It is my booke. Venit ad me quidam, There came one to mee. And that casuall worde which commeth next after the Verbe, and answereth to this question *whome* or *what*, made by the Verbe, shall commonly be the Accusatiue case, except the Verbe doe properly gouerne another case after him to be construed withall: as Si cupis placere magistro, vtere diligentia, nec sis tantus cessator, vt calcaribus indigeas, If thou couet to please thy Maister, vse diligence, and be not so slacke that thou shalt nede spurres.

A Verbe Personall agréeth with his Nominatiue case in number and Person: as Præceptor legit, vos verò negligitis, The Maister readeth, and yée regarde not.

Where note, that the first Person is more worthie than the seconde, and the seconde more worthie than the thirde.

Many Nominatiue cases singular, with a Coniunction Copulatiue comming betweene them, will haue a Verbe plurall, which Verbe plurall shall agrée with the Nominatiue case of the most worthie Person: as Ego & tu sumus in tuto, I and thou be in safegarde. Tu & pater periclitamini, Thou and thy Father are in ieoperdie. Pater & præceptor accersunt te, Thy Father and thy Maister haue sent for thée.

When a Verbe commeth betweene two Nominatiue cases of diuers numbers, the Verbe maye indifferently accorde with eyther of them, so that they be both of one Person: as Amantium iræ, amoris redintegratio est, The falling out of Louers, is a renuing of Loue. Quid enim nisi vota supersunt, For what remayneth sauing onely prayers? Pectora percussit, pectus quoque robora sunt, She stroke hir breast, and hir breast turned into Oke also.

Here note also, that sometime the Infinitiue mode of a Verbe, or else a whole clause afore going, or else some member of a sentence,

tence, may be the Nominatiue case to the Uerbe: as Diluculo surgere, saluberrimum est, To aryse betyme in the morning is the most wholesome thing in the worlde, Multum scire, vita iucundissima, To knowe much, is the most pleasaunt (or sweetest) lyfe of all.

The seconde Concorde.

When ye haue an Adiectiue, aske this question, *who* or *what*, and the worde that aunswereth to the question, shall be the Substantiue to it.

The Adiectiue whether it be a Nounne, Pronounne, or Participle, agreeth with his Substantiue in case, gender, and number: as Amicus certus in re incerta cernitur, A sure friende is tryed in a doubtfull matter. Homo armatus, A man armed. Ager colendus, A fielde to be tylled. Hic vir, This man. Meus herus est, It is my Mayster.

Where note, that the Masculine Gender is more worthie than the Feminine, and the Feminine more worthie than the Neuter.

Many Substantiues singular, hauing a Coniunction Copulatiue comming betweene them, will haue an Adiectiue plurall, which Adiectiue shall agree with the substantiue of the most worthie gender: as Rex & Regina beati, The King and the Quéne are blessed.

The thirde Concorde.

When yée haue a Relatiue, aske this question, *who* or *what*, and the worde that aunswereth to the question, shall be the Antecedent to it.

The Antecedent most commonly is a worde that goeth before the Relatiue, and is rehearsed agayne of the Relatiue.

The Relatiue agreeth with his Antecedent in Gender, Number, and Person: as Vir sapit, qui pauca loquitur, That man is wyse, that speaketh fewe things, or wordes.

Sometime a Relatiue hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the Neuter gender and singular number: as In tempore veni, quod omnium rerum est primum, I came in season, which is the chiefest thing of all.

But

But if the Relatiue be referred to two clauses or more, than the Relatiue shall be put in the plurall number: as Tu multum dormis & sæpè potas, quæ ambo sunt corpori inimica, Thou slæpest much, and drinkest often, which both thinges are naught for the bodye.

When this English *That*, may be tourned into this Englische *which*, it is a Relatiue, otherwyse it is a Coniunction, which in Latine is called quod or vt: and in Latine making it may elegantly be put awaye, by tourning the Nominatiue case into the Accusatiue, and the Uerbe into the Infinitiue mode: as Gaudeo quòd tu benè vales: Gaudeo te benè valere, I am glad that thou art in good health. Iubeo vt tu abeas: Iubeo te abire, I bid that thou go hence.

Many Antecedentes singular, hauing a Coniunction Copulatiue betweene them, will haue a Relatiue plurall, which Relatiue shall agrée with the Antecedent of the most worthie Gender: as Imperium & dignitas quæ petijsti, The rule and dignitie which thou hast required.

But in things not apt to haue lyfe, the Neuter gender is most worthie, yea and in such case, though the Substantiues or Antecedentes be of the Masculine, or of the Feminine gender, and none of them of the Neuter, yet may the Adiectiue or Relatiue be put in the Neuter Gender: as Arcus & calami sunt bona, The bow and arrowes be good: Arcus & calami quæ fregisti, The bow and arrowes which thou hast broken.

The case of the Relatiue.

WHen there commeth no Nominatiue case betweéne the Relatiue and the Uerbe, the Relatiue shall be the Nominatiue case to the Uerbe: as Miser est qui nummos admiratur, Wretched is that Person, which is in loue with money.

But when there commeth a Nominatiue case betweéne the Relatiue and the Uerbe, the Relatiue shall be such case as the Uerbe will haue after him: as Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum, Happy is he, whome other mens harmes doe make to beware.

As

As the Relatiue may be the Nominatiue case to the Uerbe, so it may be the Substantiue to the Adiectiue that is ioyned with him, or that commeth after him: as Diuitias amare noli, quod omnium est sordidissimum, Will not thou loue riches, which to doe, is the most beggarly thing in the Worlde.

Nounes Interrogatiues and Indefinites followe the rule of the Relatiue: as Quis, vter, qualis, quantus, quotus, &c. which euermore come before the Uerbe, lyke as the Relatiue doeth: as Hei mihi qualis erat, talis erat, qualem nunquam vidi.

Yet here is to be vnderstanded and noted, that the Relatiue is not alwayes gouerned of the Uerbe that he commeth before, but sometime of the Infinitiue moode that commeth after the Uerbe: as Quibus voluisti me gratias agere, egi, What Persons thou willedst me to thanke, I haue thanked.

Sometyme of a Participle: as Quibus rebus adductus fecisti? With what thinges moued diddest thou it?

Sometime of the Gerunde: as Quæ nunc non est narrandi locus. Which thinges at this present is no tyme to tell.

Sometime of a Preposition set before him: as Quem in locum deducta res sit, vides. Unto what state the matter is now brought, thou séest.

Sometime of the Substantiue that he doth accorde with: as Senties qui vir siem, Thou shalt perceyue what a fellowe I am. Albeit in this maner speaking, Qui, is an Indefinite, and not a Relatiue.

Sometime of a Noune Partitiue or Distributiue: as Quarum rerum vtram minus velim, non facile possem existimare, Of the which two thinges, whither I woulde with lesse will haue, I can not easily estéeme.

Sometime it is put in the Genitiue case, by reason of a Substantiue comming next after him: as Ego illum non noui, cuius causa hoc incipis, I knewe him not, for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwyse gouerned of a Noune Substantiue: as Omnia tibi dabuntur, quibus opus habes, All thinges shall be giuen thée, which thou hast néede of.

Sometime of an Aduerbe: as Cui vtrum obuiam procedam, nondum statui, Whome whether I will go to méete with, I haue

not

not yet determined.

Sometyme it is put in the Ablatiue case with this signe *then*, and is gouerned of the Comparatiue degrée comming after him: as Vtere virtute, qua nihil est melius, Use Vertue, than the which nothing is better.

Sometyme it is not gouerned at all, but is put in the Ablatiue case absolute: as Quantus erat Iulius Cæsar, quo imperatore, Romani primùm Britanniam ingressi sunt, How woorthy a man was Julius Cesar, vnder whose conduct, the Romaynes first entered into Britayne.

Also when it signifieth an instrument, wherewith a thing is to be done, it is put in the Ablatiue case: as Ferrum habuit, quo se occideret, Hée had a knife, wherwith he woulde haue slayne himselfe.

When a Relatiue commeth betwéene twoo Substantiues of diuers genders, it may indifferently accorde with either of them: as Auis quæ passer appellatur, or Auis qui passer appellatur, The birde which is called a sparrowe. Yea though the Substantiues be of diuers numbers also: as Est ne ea Lutetia, quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we doe call Parise? Or else, Est ne ea Lutetia, quos nos Parisios dicimus?

Constructions of Nounes Substantiues.

When twoo Substantiues come togither, betokening diuers thinges, the latter shalbe the Genitiue case: as Facundia Ciceronis, The eloquence of Cicero. Opus Vergilij, The worke of Vergil. Amator studiorum, A louer of studies. Dogma Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shalbe put both in one case: as Pater meus vir, amat me puerum, My Father being a man, looueth mée a childe.

When the Englishe of this woorde Res, is put with an Adiectiue, ye may put away Res, and put the Adiectiue in the Neuter gender, lyke a Substantiue: as Multa me impedierunt, Manye thinges haue letted mée. And being so put, it may be the substantiue to an Adiectiue: as Pauca his similia. A fewe thinges like vnto these. Nonnulla huiusmodi, Many things of like sorte.

An Adiectiue in the Neuter gender, put alone without a substantiue,

ſtantiue, and may haue a Genitiue caſe after him, as if it were a ſubſtantiue: as Multum lucri. Much gaynes. Quantum negotij? Howe much buſineſſe? Id operis, That worke.

Where does ~~importing indument of any qualitie or propertie; to~~ the prayſe or diſprayſe of a thing, comming after a Noune ſubſtantiue, or a Uerbe ſubſtantiue, it may be put in the Ablatiue caſe, or in the Genitiue: as Puer bona indole, or Puer bonæ indolis, A childe of a good towardeneſſe. Puer boni ingenij, or Puer bono ingenio, A childe of a good witte.

Opus and vſus, when they be Latine for neede, require an Ablatiue caſe: as Opus eſt mihi tuo iudicio, I haue neede of thy iudgement. Viginti minis vſus eſt filio, My ſonne hath neede of twenty poundes.

Conſtructions of Adiectiues.

The Genitiue caſe.

Adiectiues that ſignifie deſire: knowledge, remembraunce, ignoraunce, or forgetting, and ſuch like, require a Genitiue caſe: as Cupidus auri, Couetous of money. Peritus belli, Expert of warfare. Ignarus omnium, Ignoraunt of all thinges. Fidens animi, Bolde of heart. Dubius mentis, Doubtfull of minde. Memor præteriti, Mindefull of that is paſt. Reus furti, Accuſed of theft.

Nounes Partitiues, and certayne Interrogatiues, with certayne Nounes of number, requyre a Genitiue caſe: as Aliquis, vter, neuter, nemo, nullus, ſolus, vnus, medius, quiſque, quiſquis, quicunque, quidam, quis for aliquis, or quis an Interrogatiue: as Vnus, duo, tres: Primus, ſecundus, tertius, &c. as Aliquis noſtrum. Primus omnium.

When a Queſtion is aſked, the aunſwere in Latine muſt bee made by the ſame caſe of a Noune, Pronoune, or Participle, and by the ſame tenſe of a Uerbe that the queſtion is aſked by: as Cuius eſt fundus? Vicini. Quid agitur in ludo literario? Studetur. Except a queſtion be aſked by Cuius ia, ium: as Cuia eſt ſententia? Cicero. Or by a worde that may gouerne diuers caſes: as Quanti emiſti librum: Paruo. Or except I muſt anſwere by one of theſe poſſeſſiues, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter: as Cuius eſt domus?

Non

Non vestra, sed nostra.

Nounes of the Comparatiue and the Superlatiue degree, being put partitiuely, that is to say, hauing after them this English *of*, or *among*, requyre a Genitiue case: as Aurium mollior est sinistra, Of the eares, the left is the softer. Cicero oratorum eloquentissimus, Cicero the most eloquent of Orators.

Nounes of the Comparatiue degree, hauing *than* or *by*, after them, doe cause the worde following to be the Ablatiue case: as Frigidior glacie, More colde than Ice. Doctior multo, Better learned by a great deale. Vno pede altior, Higher by a foote.

The Datiue case.

Adiectiues that betoken profite or disprofite, likenesse, vnlikenesse, pleasure, submitting, or belonging to any thing, requyre a Datiue case: as Labor est vtilis corpori, Labour is profitable to the bodye. Æqualis Hectori, Equall to Hector. Idoneus bello, Fit for warre. Iucundus omnibus, Pleasaunt to all persons. Parenti supplex, Suppliaunt to his father. Mihi proprium, Proper to mee.

Likewyse Nounes adiectiues of the passiue signification in bilis, and Participials in dus: as Flebilis flendus omnibus, To be lamented of all men. Formidabilis, formidandus hosti, To be feared of his enimies.

The Accusatiue case.

The measure of length, breadth, or thickenesse of any thing, is put after Adiectiues in the Accusatiue case, and sometyme in the Ablatiue case: as Turris alta centum pedes, A tower an hundreth foote high. Arbor lata tres digitos, A tree three fingers broade. Liber crassus tres pollices, vel tribus pollicibus, A booke three inches thicke.

The Ablatiue case.

Adiectiues signifying fulnesse, emptinesse, plentie or wanting, require an Ablatiue case, and sometyme a Genitiue: as Copijs abundans. Crura thymo plena. Vacuus ira, iræ, ab ira. Nulla epistola inanis re aliqua. Ditissimus agri. Stultorum plena sunt omnia. Quis nisi mentis inops, oblatum respuat aurum? Inte-

ger vitæ ſcelerisque purus. Non eget Mauri iaculis nec arcu. Expers omnium. Corpus inane animæ.

These Adiectiues, Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, with ſuch others, will haue an Ablatiue caſe: as Dignus honore. Captus oculis. Virtute præditus. Paucis contentus.

Where note, that Dignus, indignus, and contentus, maye in ſtéede of the Ablatiue caſe, haue an Infinitiue mode of a Uerbe: as Dignus laudari, Worthy to be prayſed. Contentus in pace viuere, Content to lyue in peace.

Conſtruction of the Pronoune.

These Genitiue caſes of the Primitiues, Mei, tui, ſui, noſtri, and veſtri, be vſed when ſuffering or the paſſion is ſignified: as Pars tui, Amor mei. But when poſſeſſion is ſignified, Meus, tuus, ſuus, noſter, and veſter, be vſed: as Ars tua. Imago tua.

These Genitiue caſes, Noſtrum, veſtrum, be vſed after diſtributiues, partitiues, comparatiues, and ſuperlatiues: as Nemo veſtrum. Aliquis noſtrum. Maior veſtrum. Maximus natu noſtrum.

Conſtruction of the Uerbe: and firſt with the Nominatiue caſe.

SVm, forem, fio, exiſto, and certayne Uerbes paſſiues: as Dicor, vocor, ſalutor, appellor, habeor, exiſtimor, videor, with other like, will haue ſuch caſe after thē, as they haue before them: as Fama eſt malum, Fame is an euill thing. Malus, cultura fit bonus, An euill perſon by due ordering or gouernance is made good. Cræſus vocatur diues, Creſus is called riche. Horatius ſalutatur Poëta, Horace is ſaluted by the name of Poet. Malo te diuitem eſſe quam haberi, I had leifer thou were riche in déede, than ſo accompted.

Alſo Uerbes that betoken bodyly mouing, going, reſting, or doing, which be properly called Uerbes of Geſture: as Eo, incedo, curro, ſedeo, appareo, bibo, cubo, ſtudeo, dormio, ſomnio, and ſuch other lyke, as they haue before them a Nominatiue caſe of the doer or ſufferer, ſo may they haue after them a Nominatiue caſe

caſe of a Noune or Participle, declaring the maner of circumſtance of the doing or ſuffering: as Incedo claudus, I go lame. Petrus dormit ſecurus, Peter ſleepeth voyde of care. Tu cubas ſupinus, Thou lyeſt in bed with thy face vpwarde. Somnias vigilans, Thou dreameſt waking. Studeto ſtans, Studie thou ſtanding. And likewyſe in the Accuſatiue caſe: as Non decet quenquam meiere currentem aut mandentem, It doth not become any man to piſſe, running, or eating.

And generallye, when the worde that goeth before the Uerbe, and the worde that commeth after the Uerbe, belong both to one thing, that is to ſaye, haue reſpect eyther to other, or depende eyther of other, they ſhall be put both in one caſe, whether the Uerbe be Tranſitiue, or Intranſitiue, of what kinde ſoeuer the Uerbe be: as Loquor frequens, I ſpeake often. Taceo multus, I holde my peace much. Scribo epiſtolas rariſsimus, I write letters very ſeldome. Ne aſſueſcas bibere vinum ieiunus, Accuſtome not thy ſelfe to drinke wyne nexte thy heart, or not hauing eaten ſomewhat afore.

The Genitiue caſe.

THis Uerbe Sum, when it betokeneth or importeth poſſeſſion, owing, or otherwyſe pertayning to a thing, as a token, propertie, dutie, or guiſe, it cauſeth the Noune, Pronoune, or Participle following to be put in the Genitiue caſe: as Hæc veſtis eſt patris, This garment is my fathers. Inſipientis eſt dicere: Non putaram, It is the propertie of a fole to ſay, I had not theught. Extremæ eſt demētiæ diſcere dediſcenda, It is a point of the greateſt folly in the Worlde, to learne thinges that muſt afterwarde be learned otherwyſe. Orantis eſt nihil niſi cœleſtia cogitare, It is the duetie of a man that is saying his prayers, to haue minde on nothing but heauenly things. Except that theſe pronounes, Meus, tuus, ſuus, noſter and veſter, ſhall in ſuch maner ſpeaking be vſed in the Nominatiue caſe: as Hic codex eſt meus, This booke is mine. Hæc domus eſt veſtra, This houſe is yours. Non eſt mentiri meum, It is not my guyſe (or propertie) to lye. Noſtrum eſt iniuriam non inferre, It is our partes not to doe wrong. Tuum eſt omnia iuxta pati, It is thy parte or duetie, to ſuffer all thinges in lyke.

Uerbes

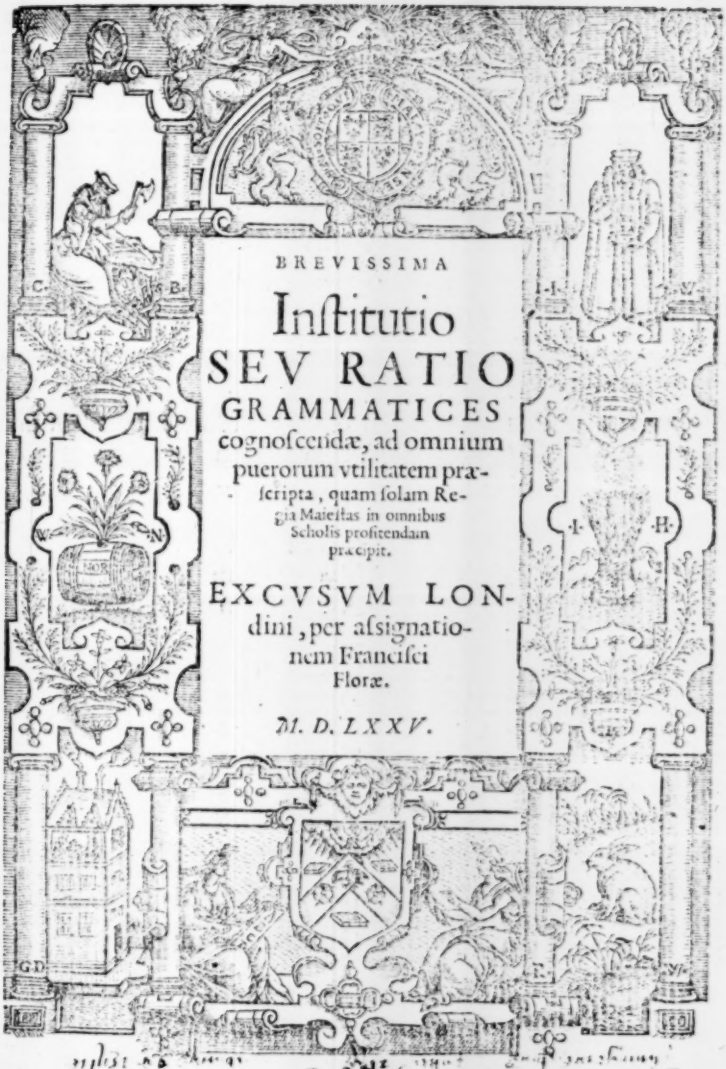

BREVISSIMA

Institutio SEV RATIO GRAMMATICES cognoscendæ, ad omnium puerorum vtilitatem præscripta, quam solam Regia Maiestas in omnibus Scholis profitendam præcipit.

EXCVSVM LONDINI, per assignationem Francisci Floræ.

M. D. LXXV.

ALPHABETVM GRÆCVM.

Literæ apud Græcos ſunt quatuor & viginti.

Figura.	*Nomen.*		*Pronuntiatio.*
Α α	Αλφα	Alpha	a
Β β ϐ	Βῆτα	Beta	b
Γ γ Γ	Γάμμα	Gamma	g
Δ ⅃ δ	Δέλτα	Delta	d
Ε ε	Ε ψιλὸν	Epſilon	e tenue
Ζ ζ ζ	Ζῆτα	Zeta	z
Η η	Ἦτα	Eta	e longum vel denſum.
Θ ϑ θ	Θῆτα	Theta	th
Ι ι	Ιωτα	Iota	i
Κ κ	Κάππα	Cappa	c
Λ λ	Λάμβδα	Lamda	l
Μ μ	Μῦ	My	m
Ν ν ν	Νῦ	Ny	n
Ξ ξ	Ξῖ	Xi	x
Ο ο	Ο μικρὸν	O micron	o paruum.
Ρ π ϖ	Ρῖ	Pi	p
Ρ ρ	Ρῶ	Rho	r
Σ σ	Σῖγμα	Sigma	s
Τ τ τ	Ταῦ	Tau	t
Υ υ	Υ ψιλὸν	Ypſilon	y
Φ φ	Φῖ	Phi	ph
Χ χ	Χῖ	Chi	ch
Υ ψ	Υῖ	Pſi	pſ
Ω ω	Ω μέγα	O mega,	o magnum.

Finis Alphabeti.

DE GRAMMATICA
ET EIVS PARTIBVS.

RAMMATICA, EST RECTE scribendi atque loquendi ars.

Grammaticæ quatuor sunt partes:

Orthographia, Etymologia, Syntaxis, Prosodia.

De Orthographia.

RTHOGRAPHIA, est rectè scribendi ratio, qua docemur, quibus quæq; dictio sit formanda literis: vt Lectio, non lexio: ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ scriptura.

DE LITERIS.

Ex viginti duabus literis, quinque sunt vocales: a, e, i, o, u, nam y Græca est. *Vocales.*

Ex quibus variè compositis, coalescunt diphthongi quinque: *Diphthongi.*

æ au œ ei eu — vt — Musæ. Audio. Cœlum. Hei. Euge.

Reliquæ literę Consonantes appellantur, quarum nouem sunt Mutæ: b, c, d, f, g, k, p, q, t. *Consonantes.* *Mutæ.*

Septem autem semiuocales: L, m, n, r, s, x, z. *Semiuocæ.*

Ex quibus quatuor vocantur etiam liquidæ: L, m, n, r. *Liquidæ.*

S, verò suæ cuiusdam potestatis litera est, quæ interdum etiam liquescit. X & Z, duplices sunt consonantes, atque etiam I, inter duas vocales. *X & Z.*

Adduntur etiam consonantibus I & V, quando sibi vel alijs vocalibus in eadem syllaba præponuntur: vt Iuno, Iouis, voluntas, vultus. *I & V consonates a liquido.*

K, Y, & Z, Latinis dictionibus nunquam admiscentur. *K, Y, Z.*

H, propriè quidem litera non est, sed aspirationis nota. *H, aspiratio.*

Apud Poëtas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus: vt Harnus, hebenus, hiatus, *hiatus.*

hiatus, homo, humus, hymnus. Consonantibus verò nullis:

Rectè itaque enunciamus,

Hiulcus, Hiacchus, } trissyllaba. { Hieronymus, Hieremias, } pentasyllaba.

At in Latinis dictionibus interdum H postponitur C: vt Charus, charitas. Pulcher, pulchritudo.

Bifariam pinguuntur literæ, maiusculis scilicet characteribus, & minusculis. Maiusculis inchoantur sententię: vt Deum time. Regem honora. & propria nomina: vt *Henricus, Anglia.*

Diligenter obseruari oportebit, quæ dictiones diphthongis scribantur, nam hæ quidem vel scribi omninò, vel signari debent: vt { Musæ, Præsunt, } vel { Musę, Pręsunt.

Literæ maiusculæ.

Literæ maiusculæ, cùm solæ ac paucæ scribuntur, aliquando significant Prænomen, aliquando numerum:

vt

A.	Aulus.	P. C.	Patres conscripti.
C.	Caius.	Q.	Quintus, Quæstor, Quirites.
D.	Decius.	R. P.	Respublica.
G.	Gaius.	Sp.	Spurius.
L.	Lucius.	Sex.	Sextus.
M.	Marcus.	S.P. Q.R.	Senatus, populusq; Romanus.
P.	Publius.	T.	Titus.
P.	Populus.	T.C.	Tua clementia. & eius generis infinita.
R.	Romanus.		

In numeris verò significat

I.	Vnum.	L.	Quinquaginta
V.	Quinque.	XC.	Nonaginta.
IX.	Nouem.	C.	Centum.
X.	Decem.	D.	Quingenta.
XL.	Quadraginta.	M.	Mille.

DE SYLLABARVM DISTINCTIONIBVS.

RECTÈ scripturo, discendum est in primis syllabas inter scribendum aptè distinguere atque connectere. In simplicibus vocibus, bd, vocali sequenti adhærent: vt A bdomen, a bdera.

Quam

Quam quidem rationem ſequuntur & iſta:

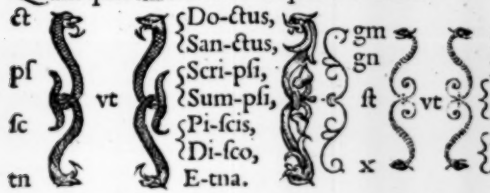

Inter m & n, non interſeritur p. Malè igitur pingeretur Sompnus, pro ſomnus: Columpna, pro columna.

Poſt x, non ſcribitur s: vt excribo, exoluo, non exſcribo, exſoluo. In compoſitis cum præpoſitione, auribus & euphoniæ ſeruiendum eſt: vt

Occurro,	potiùs quàm	Obcurro,	
Officio,		Obficio,	
Aufero,		Abfero.	
Abſtineo,	non autem	Auſtineo,	
Obtineo,		Ottineo,	
Obrepo,		Orrepo.	

Et contrà,

Atque huius rei gratia, etiam conſonantes in compoſitione aliquando interſeruntur: vt Redamo, redeo: ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

ORthographiæ affinis eſt Orthoëpia, hoc eſt, emendatè rectèque loquendi ratio. Ab ὀρθὸς rectus, & ἔπω verbum.

Hîc in primis curandum eſt, vt præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora ſic effingant & figurent, ne vel continua linguæ volubilitate ita ſermonem præcipitent, vt nuſquam, niſi vbi ſpiritus deficit, orationem claudant: vèl contrà, ad ſingulas quaſque voces longa interſpiratione conſileſcant, ructu, riſu, ſingultu, ſcreatu, vel tuſsi, ſermonis tenorem ineptè dirimentes.

Cæterum ante omnia deterrendi ſunt pueri ab ijs vitijs, quæ noſtro vulgo penè propria eſſe videntur, cuiuſmodi ſunt, Iotaciſmus, Lambdaciſmus, Iſchnotes, Trauliſmus, Plateaſmus, & ſimilia.

Iotaciſmus, dicitur quando I litera, pleniore ſono, & ſupra iuſtum

ſtum decorem extenditur: quo vitio ex noſtratibus maximè laborant Angli ſeptentrionales.

2 *Lambdaciſmus.* Lambdaciſmus, eſt vbi quis L nimis operoſe ſonat: vt Ellucet, pro elucet. Sauluus, pro ſaluus.

Noſtrati vulgo diuerſum vitium impingitur, nempe quod hanc literam pinguius iuſto pronunciant, dum

pro { Multus, Mollis, Falſus, } auditur { Moultus. Moolis. Faulſus. }

3 *Iſchnotes.* Iſchnotes, eſt quædam loquendi exilitas, quoties ſyllabas aliquas exiliùs & gracilius enunciamus quàm par eſt: vt cùm

pro { Nunc, Tunc, Aliquis, Alius, } proferimus, { Nync, Tync, Eliquis, Elius. }

4 *Trauliſmus.* Trauliſmus, eſt hæſitantia quædam aut titubantia oris, quando eadem ſyllaba ſæpiùs repetitur: vt Cacacanit, pro canit. Tututullius, pro Tullius.

Huic vitio vt fœdiſsimo, ita & periculoſiſsimo, ſic ſuccurrendum putat Fabius: ſi exigatur a pueris, vt nomina & verſus affectatæ difficultatis, ex plurimis & aſperrimis inter ſe cocuntibus ſyllabis concatenatis, ac velut confragoſis, quàm citiſsimè voluant: vt

Arx, tridens, roſtris, ſphinx, præſter, torrida, ſeps, ſtrix.
-poſtquam diſcordia tetra
Belli ferratos poſtes, portaſq; refregit.

5 *Plateaſmus.* Plateaſmus, eſt quando craſsiùs & voce pluſquàm virili loqui nitimur: vt cùm

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efferimus, { Mountes, Fountes, Pountes. }

Vt etiam pro { Ergo, Sperma, Perago, } efferimus, { Argo, Sparma, Parago. }

Sunt & alibi apud noſtrates, qui pro V conſonante ſonant F: & contra, V pro F: vt

* { Folo, Fis, Folui, Felle, } pro { Volo, Vis, Volui, Velle. } Et rurſum, { Vero, Vers, Verre, } pro { Fero, Fers, Ferre. }

S, verò

S, verò mediam inter duas vocales corruptè ſonant nonnulli,

pro { Læſus, Viſus, Riſus, } pronunciantes, { Læzus. Vizus. Rizus. }

H, in initio dictionis leniùs, in medio aſperiùs enunciari volunt: malè ergò pro

{ Homo, Hamus, Humus, Chriſtus, Criſina, Chremes, Thus, Diphthongus, Sphæra, } efferimus, { Omo, Amus, Vmus, Criſtus, Criſina, Cremes. Tus, Diptongus, Spæra. }

Fœdè quoque erratur à noſtris, vbi t, & d, tanquam aſpiratas pronunciant: vt { Amath, Caputh, Aputh, } pro { Amat, Caput, Apud. }

At innumera penè ſunt huius generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

DE SENTENTIARVM PVNCTIS.

NEque exigua Orthographiæ pars in ſcriptura rectè diſtinguenda conſiſtere videtur: Proinde de clauſularum diſtinctionibus paucula annotaſſe, non fuerit ſupergruacaneum.

Puncta ergò ſiue notæ, quibus in ſcribendo vtuntur eruditi, Latinis dicuntur,

Subdiſtinctio,
Media diſtinctio,
Plena ac perfecta diſtinctio.

} Græcis, { Comma, Colon, Periodus.

Subdiſtinctio ſeu comma, eſt ſilentij nota, ſeu potiùs reſpirandi locus, vtpote quâ pronunciationis terminus, ſenſu manente, ita ſuſpenditur, vt quod ſequitur, continuò ſuccedere debeat. Notatur autem puncto deorſum caudato, ad hunc modum (,)

Ouidius. *Vtendum eſt ætate, cito pede præterit ætas:*
Nec bona tam ſequitur, quàm bona prima fuit.

Hac item nota diſtinguuntur orationum ſingulæ partes: vt Iuuenal. *Grammaticus, Rhetor, Geometres, pictor, aliptes.*

Græculus esuriens, in cœlum iusseris, ibit.

Colon. Media distinctio, seu colon, est vbi tantùm ferè de sententia restat, quantum iam dictum est, & est perfecta periodi pars, notaturque duobus punctis, sic (:) *Quemadmodum horologij vmbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam creuisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutus constat auctibus, ex interuallo sentitur.*

Periodus. Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam, quæ & puncto plano notatur, hoc modo (.)

Dic mihi musa virum, captæ post tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.

Huc annumerari solent Parenthesis, & Interrogatio.

Parenthesis Parenthesis, est sententia duabus semilunulis inclusa, qua remota, sermo tamen manet integer: vt *princeps (quia bella minantur Hostes) militibus vrbes præmunit, & armis.*

Interrogatio. Interrogatio, signatur duobus punctis ac superiore sursum caudato, sic (?) vt *Et quæ tanta fuit Romam, tibi causa videndi?*

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia, versatur in primis circa inuestigandas dictionum origines: vt num cœlebs dicatur, quasi cœlestem vitam agens: num lepus, quasi leuipes.

Cæterum Etymologia, quatenus hoc loco de ea disserimus: est ratio cognoscendi casuum discrimina: vt Fortis, fortiter: Lego, legit. omnesq; orationis partes complectitur. Cicero notationem seu veriloquium vocat. Etymologiam Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

De octo partibus orationis.

PArtes orationis sunt octo:

Declinabiles.
- Nomen,
- Pronomen,
- Verbum,
- Participium,

Indeclinabiles.
- Aduerbium,
- Coniunctio,
- Præpositio,
- Interiectio.

NO-

NOMEN.

NOmen, est pars orationis, quæ rem significat, sine vlla temporis aut personæ differentia.

Nomen duplicitur dicitur, Substantiuum, & Adiectiuum.

Substantiuum, est quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam. *Nomen Substant.*

Est autem Substantiuum duplex, { Appellatiuum, & Proprium.

Appellatiuum, est quod rem multis communem significat: vt *homo, lapis, iustitia, bonitas.* *Appellatiuum.*

Proprium, est quod rem vni indiuiduo propriam significat: vt *Iesus, Maria, Londinum, Thamesis.* *Proprium.*

Proprij nominis tria sunt genera.

Prænomen, quod vel differentiæ causa, vel veteri ritu præponitur: vt *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.* *Prænomen.*

Nomen, quod suum est cuique: vt *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.* *Nomen.*

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est: vt *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero.* Vel ab euentu aliquo: vt *Africanus, Macedonicus, Germanicus.* *Cognomen, et agnomen*

Adiectiuum, est quod substantiuo indiget, cui in oratione adhæreat: vt *Piger, alacris, candidus, clemens.* *Nomen adiectiuum.*

Adiectiuum est duplex, Commune, & Proprium.

Commune, est quod affectionem multis communem significat: vt *Bonus, malus, solers, satur.* *Commune.*

Proprium, est quod affectionem vni indiuiduo peculiarem significat: vt *Gradiuus Marti. Quirinus Romulo.* *Proprium.*

DE ACCIDENTIBVS NOMINI.

Nomini accidunt septem:

Species, Figura, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Comparatio.

DE SPECIE.

Species nominum est duplex: Primitiua, & Deriuatiua.

Primitiua, est aliunde non trahitur. *Primitiua.*

Deriuatiua, est quæ aliunde formatur. *Deriuatiua*

Primitiuæ subijciuntur hæc quæ sequuntur, & huiusmodi.

Collectiuum scilicet, quod singulari numero multitudinem significat: vt *Concio, cœtus, plebs, turba.* *Collectiuū,*

Fictitium, quod à sono fingitur: vt *Sibilus, tintinnabulum, stridor,* *Fictitium,*

dor, clangor.

Interrogatiuum. Interrogatiuum : vt Quis, vter, qualis, quantus, quot, nunquis. Quæ aliquando migrant in Indefinita, aliquando in Relatiua.

Redditiuũ. Redditiuum, quod Interrogatiuo reſpondet: vt Talis, tantus, tot.

Numerale. Numerale, cuius ſpecies hæ numerantur.

Cardinale. Cardinale, à quo ſeu a fonte alij numeri dimanant: vt Vnus, duo, tres, quatuor.

Ordinale. Ordinale: vt Primus, ſecundus, tertius, quartus.

Diſtributiuum. Diſtributiuum: vt Singuli, bini, terni, quaterni.

Partitiuum. Partitiuum, quod ſignificat vel multa ſingulatim: vt Quiſque vnuſquiſque, vterque, neuter.
Vel vnum è multis, vt Alter, alius, cætera, reliquus.

Vniuerſale. Vniuerſale: vt Omnis, cunctus, nullus nemo.

Particul. Particulare: vt Aliquis, quiſquam, vllus, quidam.

Derivatiua Deriuatiua autem has ſpecies ſubiectas habent, nimirum Verbale: vt Lectio, litura, auditus, aratrum.

Patrium. Patrium: vt Eboracenſis, Londinenſis, Oxonienſis, Aetonenſis. Gentile: vt *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Gentile.

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam ſuæ familiæ perſona deriuatur: vt

Aeácides, filius vel nepos Aeáci. } { *Latóides, filius Latonæ.*
Nerine, filia vel neptis Nerei. } { *Menelàis, vxor Menelãi.*

Diminut. Diminutiuum: vt *Regulus, popellus, mauſculus, minuſculus.*

Poſſeſſiuum Poſſeſſiuum: vt *Herilis, ſeruilis, regius, paternus.*

Materiale. Materiale: vt *Faginus, lapideus, gemmeus, aureus.*

Locale. Locale: vt *Hortenſis, agreſtis, maximus, montanus.*

Aduerbio. Aduerbiale: vt *Hodiernus, heſternus, craſtinus, clandeſtinus.*

Particip. Participiale: vt *Amandus, docendus, videndus, ſcribendus.*

Et quæ in *lis* exeunt, à verbis deducta: vt *Fictilis, coctilis, flexilis, penſilis.*

DE FIGVRA.

Figura aut eſt ſimplex: vt *Iuſtus*: aut compoſita, vt *Iniuſtus.*
Sunt qui huc addunt & decompoſitam: vt *Inſeparabilis.*

DE NVMERO.

Numeri ſunt duo: Singularis de vno, vt *Pater*: Pluralis de pluribus, vt *Patres.*

NOMEN.

DE CASV.

Casus nominum sunt sex.

Nominatiuus, qui & rectus dicitur, est prima vox. qua rem aliquam nominamus. *Nominatiuus.*

Genitiuus, qui significat cuius sit res quæpiam. Atque hic Patrius, Gignendi, aut Interrogandi casus dici solet. *Genitiuus.*

Datiuus, siue dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce octauum etiam casum comprehendunt: vt *Ei clamor cælo.* id est, *in cælum.* *Datiuus.* *Octauus casus.*

Accusatiuus, qui & Incusatiuus, vel Causatiuus dici potest, qui verbum sequitur, vtpote in quem actio verbi immediate transit: vt *Amo Patrem.* *Accusatiuus.*

Vocatiuus, quem & Salutatorium vocant, vocandis compellandisue personis accommodatur. *Vocatiuus.*

Ablatiuus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic Sextus atque Latinus casus appellatur, nempe quod Latinorum sit proprius. *Ablatiuus.* *Latinus casus.*

DE GENERE.

Genus, est sexus discretio. Et sunt genera numero septem. Masculinum, cuius nota est hic, Fœmininum, hæc. Neutrum, hoc. Commune hic & hæc. Commune trium, hic, hæc, & hoc. Dubium, hic vel hæc. Epicœnum seu promiscuum, quum sub vna generis nota vtrunque sexum complectimur: vt *Hic anser. Hæc equila.* Quanquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ita proprie spectare videtur, cùm hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Porrò inter commune genus & dubium, hæc est differentia: quod vbi semel communis generis nomini adiectiuum copulaueris, non iam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adiectiui: vt si dixeris, Durus parens, aut Canis fœta, quamdiu de eisdem ipsis individuis loquêris, non licebit mutato genere dicere, Parentem iniquam, aut Canem fœtum. *Communis & Dubij differentia.*

At verò dubij generis substantiuo posito, etiam si adiectiuum masculinum addideris, nihilo tamen secius de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adiectiui: vt si dixeris, Durum corticem, poteris etiam de eodem loqui pergens dicere, eandem corticem esse & amaram.

Vt autem genera nominum adamussim calleas, hi sequentes canones tibi summa diligentia imbibendi sunt, quos a Guilielmo Lilio,

Lilio, Anglo acceptos referre debes.

REGVLAE GENERALES PROPRIORVM.

Masc. sunt nomina.
Diuorum.
Virorum.
Fluuiorum.
Mensium.
Ventorum.

PRopria quæ maribus tribuuntur, masculà dicas:
Vt sunt diuorum, Mars, Bacchus, Apollo. Virorum, Vt
Cato, Vergilius. Fluuiorum, vt Tybris, Orontes. Men-
sium, vt October, Ventorum, vt Lybs, Notus, Auster.

DE FŒMININIS.

Fœmi. sunt. Dearum. mulierum. Vrbium. Regionum. Insularum.

Propria fœmineum referentia nomina sexum,
Fœmineo generi tribuuntur: siue Dearum
Sunt, vt Iuno, Venus, Mulierum, ceu Anna, Philotis.
Vrbium, vt Elis, Opus. Regionum, vt Græcia, Persis.
Insulæ item nomen, ceu Creta, Britannia, Cyprus.

Exceptio.

Excipienda tamen quædam sunt vrbium, vt ista
Masculà, Sulmo, Agragas. Quædam neutralia, vt Argos,
Tybur, Prænestè, & genus Anxur, quod dat vtrunque.

REGVLAE GENEGALES APPELLATIVORVM.

Arborum.

APellatiua arborum erunt muliebria, vt alnus,
Cupressus, cedrus, mas spinus, mas oleaster.
Et sunt neutra, siler, suber, thus, robur, acerque.

EPICŒNA.

Volucrum. Feranum. Piscium.

SVnt etiam volucrum, ceu passer, hirundo: Ferarum,
Vt Tygris, vulpes: & piscium, vt ostrea, cœtus,
Dicta epicœna, quibus vox ipsa genus feret aptum.

Exceptio generalis.

Attamen ex cunctis quæ diximus antè, notandum,
Omne quod exit in um, seu Græcum, siue Latinum.
Esse genus neutrum, sic inuariabile nomen.

Vsus trium regularum specialium.

Sed nunc de reliquis, quæ Appellatiua vocantur,
Aut quæ sunt tanquam Appellatiua, ordine dicam:
Nam genus his semper dignoscitur ex genitiuo,
Infrà vt monstrabit specialis regula triplex.

PRIMA REGVLA SPECIALIS.

Prima Regula specialis.

NOmen non crescens genitiuo, ceu caro carnis,
Capra capræ, nubes nubis, genus est muliebre.

Quo-

NOMEN.

Quóniam Lilius noster genus nominum Appellatiuorum ex genitiuo dignoscendum docet, admonendi hoc loco sunt pueri, hanc primam regulam esse omnium nominum Appellatiuorum non crescentium in genitiuo: cuius generis sunt omnia primæ & quartæ inflexionis, & secundæ etiam, præter paucula quædam quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc classem pleraq; tertiæ declinationis, cuiusmodi sunt, Labes, labis: Pestes, pestis: Vis, genitiuo vis: Mater, matris: Caro, carnis.

Masculina excepta ex non crescentibus.

MAscula nomina in a, dicuntur multa virorum: *In A.*
Vt scriba, assecla, scurra, & rabula, lixa, lanista.
Mascula Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as, & in es, & ab illis quot per a fiunt:
Vt satrapas satrapa, athletes athleta. Leguntur
Mascula item verres, natalis, aquilis. Ab asse
Nata, vt centusis, comunge libris, & orbis,
Callis, caulis, follis, collis, mentis, & emis.
Fustis, funis, panis, penis, crinis, & ignis.
Cassis, fascis, torris, sentis, piscis, & vnguis,
Et vermis, vectis, postis, societur & axis.
Mascula in er, ceu venter: in os vel us, vt logos, annus.

Fœminina non crescentia.

FOeminei generis sunt mater, humus, domus, aluus, *In Fr. Os. & Vs.*
Et colus, & quartæ pro fructu ficus, acusq;
Porticus, atq; tribus, socrus, nurus, & manus, idus:
Huc anus addenda est, huc mystica vannus Iacchi.
His iungas os in us vertentia Græca, papyrus,
Antidotus, tolus, diphthongus, byssus, abyssus.
Crystallus, synodus, saphirus, eremus, & arctus
Cum multis alijs, quæ nunc perscribere longum est.

Neutra non crescentia.

NEutrum nomen in e, si gignit is, vt mare, rete: *In E.*
Et quot in on vel in um fiunt, vt barbiton, ouum.

Est

NOMEN, sit muliebre

Est neutrum hyppomanes genus, & neutrum cacoëthes,
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò vulgus.

Dubia non crescentia.

INcerti generis sunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, restis, penus, amnis:
Pampinus, & corbis, linter, torquis, specus, anguis.
Pro verbo ficus fici dans, atque Phaselus,
Lecythus, ac atomus, grossus, pharus, & paradisus.

Communia non crescentia.

COmpositum à verbo dans a, commune duorum est:
Graiugena à gigno, agricola à colo: id aduena mõstrat
Avenio. Adde senex, auriga, & verna sodalis,
Vates, extorris, patruelis, perq; duellis,
Affinis, iuuenis, testis, ciuis, canis, hostis.

Secunda regula specialis.

NOmen crescentis, penultima si genitiui
Syllaba acuta sonat, velut hæc pietas pietâtis,
Virtus virtûtis monstrant, genus est muliebre.

Huc spectant, quæ acuunt pẽnultimam genitiui crescentis: qualia sunt omnia quintæ inflexionis, præter fides.

Omnia item monosyllaba, præter vis. Reliqua omnia sunt tertiæ declinationis, vt sunt omnia desinentia in

C { Halec, halêcis.
In { vt { Delphin, Titan, } nis.
An { Ans { Infans, Quadrãs, } antis.
In { Ens { vt { Continens, Triens, } entis.
An { Vns { Decuns, decuncis.

In Er longum, quæ Græcis in ηρ scribuntur: vt Crater, charater, stater, soter, eris.

Latina in er, ad tertiam regulam pertinent, quare mulier haud rectè in hac classe collocatur in

Inx { Syrinx, ingis.
Anx { vt { Phalanx, angis.
Vnx { Deunx, Septunx, } uncis.
Ons { vt { Effrons, Bifrons, } ontis.
Ors { Cohors, Consors, } ortis.

Præ-

Præterea in o Latina, quæ ênis & ênis habent in genitiuo: vt { Lectio, Ligo, Spado, } ônis. Anio, ênis.

Præter paucula gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: vt Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo. ônis.

In Al neutra: vt Vectigal, animal. âlis. Cætera in al, sunt tertiæ regulæ. *Al.*

In En, quæ ênis habent in genitiuo: vt Lyen, Syren. ênis. Cætera sunt tertiæ regulæ. *En.*

In ωρ Græca, quæ retinent ω in genitiuo: vt Damon, Ladon, Symon, Trion. ônis.

Quædam variant: vt { Orion, Edon, Egeon, } ônis & ōnis. Cætera sunt tertię regulæ.

In Ar Latina: vt { Laquear, Examplar, Calcar, } âris. præter { Iubar, Nectar, Arar, Hepar, hepătis. } *Ar.*

In Or Latina: vt Amor, timor, vxor, foror. ôris. *Or.*

Præter sequentia, quæ ad tertiam regulam spectant: vt arbor, marmor, æquor, ador, robor. &c. ŏris. Et Græca quoque nonnulla: vt Rhetor, Hector, Nestor, Stentor. &c. ŏris.

In As Latina: vt Maiestas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis. Excipe Anas, anătis, & Græca quædam fœminina: vt Lampas, monas, trias, decas. ădis. *As.*

In Es Latina aliquot: vt { Quies, Magnes, Locuples, } ētis. { Merces, Hæres, Coheres. } ēdis. *Es.*

Accedunt his etiam Græca quædam: vt Lebes, tapes, Dares, Chremes. ētis.

In Is, quę faciunt îtis, înis, & îdis in genitiuo: vt Samnis, Quiris, { îtis. Salamis, Trachis, } înis. { Psophis, Crenis. } îdis.

Cętera sunt tertiæ regulæ.

In Os Latina: vt { Custos, ôdis. Nepos, ôtis. } Præter { Compos, Impos, } ôtis. *Os.*

Et Græca, quę retinent ω in penultima genitiui: vt Heros, Minos, Rhinoceros. ōtis.

In Vs, quę mittunt genitiuum ſingularem in ûtis, ûdis, ûris, ûntis: vt Salus, palus, tellus, opus.
Præter vnam vocem Pecus, pecûdis.
Huc pertinent & comparatiua neutra in us: vt Sanctius, probius, melius, peius, ôris.

Ax. In Ax, tam Latina, quàm Græca: vt Limax, fornax, thorax, phœax, audax, bibax. âcis.

Excipe Græca quędam Appellatiua & gentilia: vt Abax, ſtorax, ſtyrax, Iniſſax, colax, corax, dropax, pharnax, candax acis. Syphax, tamen variat Syphăcis, & Syphâcis.

Ex. In Ex paucula quędam: vt Veruex, êcis, vibex îcis, exlex, êgis, alex, êcis. Reliqua in ex, ad tertiam regulam referenda ſunt.

Ix. In Ix Latina & Græca: vt Lodix, radix, cornix, ſpadix, fœlix, phœnix, perdix, coturnix. &c. icis. Et verbalia omnia in trix: vt Victrix, nutrix, motrix, lotrix. &c. icis. Cętera pertinent ad tertiam regulam.

Ox. In Ox ſubſtantiua & adiectiua: vt Celox, velox. ŏcis.
Præter Cappadox, ŏcis. Allobrox, ŏgis.

Vx. In Vx: vt Pollux, pollûcis. Cętera ſunt tertiæ regulæ.

Yx. In Yx: vt Bombyx, bombўcis. Bebryx autem variat bebrўcis. Cętera ad tertiam regulam relegari debent.

S. In S Græca, præcedente p: vt Hydrops, cyclops, conops, cercops, ôpis. Reliqua in ôps, ad tertiam regulam referenda ſunt.

Maſculina ex creſcentibus acute.

MAſcula dicuntur monoſyllaba nomina quædam:
Sal, ſol, ren, & ſplen, car, ſer, vir, vas vadis, as, mas,
Bes, ętes, pędes, & pes, glis gliris habens genitiuo.
Mos, flos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons, ſimul & fons,
Seps pro ſerpente, gryps, thrax, rex, grex gregis, & Phryx.

Polyſyllaba in N & O.

Maſcula ſunt etiam polyſyllaba in n, vt Acarnan,
Lichen & delphin: Et in o ſignantia corpus:
Vt leo curculio: ſic ſenio, ternio, ſermo.

In Er, Or, Os, Dens.

Maſcula in er, or, & os, ceu crater, conditor, heros:
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens,
Quale bidens, quando pro inſtrumento reperitur.
Adde gigas, elephas, adamas, garamaſąs, tapesąs:
Atque, lebes, cures, magnes, vnumą meridi-

Omnia verba finita ipſius ſignificati ſunt es,
feminei generis niſi monoſyllaba

es, nomen quintæ, & quæ componuntur ab asse:
Vt dodrans, semis: Iungantur mascula Samnis,
Hydrops, nycticorax, thorax, & mascula veruex,
Phœnix, & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his, *Fœmina.*
Sunt muliebre genus, Syren, mulier, soror, vxor.

Neutra ex crescentibus acutè.

Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina, mel, fel, *Neutra.*
Lac, far, ver, cor, æs, vas vasis, os ossis & oris:
Rus, thus, ius, crus, pus. Et in al polysyllaba, in arque,
Vt capital, laquear. Neutrum halec, & muliebre.

Dubia.

Sunt dubia hæc, python, scrobs, serpens, bubo, rudens, grus, *Sirpis pro*
Perdix, linx, limax, stirps pro trunco, pedis & calx. *progenie,*
Adde dies, numero tantùm mas esto secundo. *Calx pro*
saxo exce-
pto. S sunt.

COMMVNIA.

Sunt commune Parens, autorque, infans, adolescens,
Dux, illex, hæres, exlex: à fronte creata,
Vt bifrons, custos, bos, fur, sus, atque sacerdos.

TERTIA & vltima regula specialis.

NOmen crescentis, penultima si genitiui
Sit grauis, vt Sanguis, genitiuo sanguinis, est mas.
Hæc contrà penultimam genitiui crescentis grauant.
Cuius generis sunt paucula illa secundæ declinationis, de quibus
supra meminimus, videlicet, Socer, gener, puer. ĕri.
Adulter, adulter. Presbyter, presbytĕri, vox ecclesiastica.
Composita à vir, viri: vt Leuir, Triumuir, Decemuir, Centumuir. ŭri.

Composita item à gero & fero: vt Armiger, clauiger, caduciser, lucifer. ĕri. Et adiectiua quædam: vt Tener, satur, dexter, prosper. ĕri. Spectant huc & græca omnia neutri generis in a: vt Poëma, dogma, sophisma, ænigma. ătis. *A.*

In yr item Græca: vt Martyr, martyris. Psithyr, psithyris. Omnia item in ur Latina: vt Augur, murmur, furfur, cicur. ŭris. *Yr.*

In ut etiam omnia: vt Caput, capŭtis. Occiput, occipitis. *Vt.*

O. Præterea in o Latina omnia, præter illa, quæ superiùs excipiuntur: vt Imago, sartago, ordo, cardo. ĭnis.

L. In L: vt Annibal. ălis. Mugil. ĭlis. Consul, præsul. ŭlis.

En. In en: vt Pecten, tibicen, carmen, crimen. ĭnis.

On. In on Græca, quæ sumunt o paruum in penultima genitiui singularis: vt Canon, dæmon, architecton, Philemon. ŏnis.

Or. In or Latina & Græca: vt Arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator. ŏris.

As. In as: vt Anas, anătis.

Et Græca: vt Archas, chilias, hebdomas, enneas. ădis.

Es. In es Latina: vt Fomes, limes, ĭtis. Præses, Deses. ĭdis.

Is. In is Latina & Græca: vt Sanguis, pollis. ĭnis. Tyrannis, paropsis. ĭdis.

Ar. In ar Latina & Græca: vt Iubar, compar, nectar, bacchar. ăris.

Er. In er Latina & Græca: vt Socer, gener. ĕri. Aër, æther. ĕris.

S, præcedente consonante. In S, præcedente consonante, tam Latina, quàm Græca: vt

Princeps,	cĭpis.	Aethiops,	ŏpis.
Hyems,	ĕmis.	Arabs,	ăbis.
Inops,	ŏpis.	Chalybs,	ÿbis.

Os. In os Latina: vt Compos. ŏtis.

Vs. In us Latina & Græca: vt Pecus, decus. ŏris. Vellus, vulnus. ĕris. Tripus, Oedipus. ŏdis.

Ax. In ax Græca: vt Abax, thorax, colax, climax. ăcis.

Ex. In ex Latina: vt Index, vindex, carnifex, aruspex. ĭcis.

Ix. In ix Latina & Græca: vt Varix, fornix, calix. ĭcis. Mastix. ĭgis.

Ox. In ox Latina & Græca: vt

Præcox, Cappadox, ŏcis. Allobrox, Polyphlox, ŏgis.

Vx. In ux Latina: vt Coniux, Redux, coniŭgis. redŭcis.

Yx. Denique in yx Græca: vt Onyx, Sardonyx. ÿchis. Ceryx, Eryx. ÿchis.

Fœminina excepta ex grauiter crescentibus.

FOeminei generis sit hyperdissyllabon in do,
Quod dinis: atque in go, quod dat ginis in genitiuo:
Id tibi dulcedo, faciens dulcedinis, idque

Mon-

Monſtrat compago compaginis: adijce virgo,
Grando, fides, compes, teges, & ſeges, arbor, hyemsq;:
Sic Bacchar, ſyndon, gorgon, icon, & amazon.
Græcula in as vel in is finita, vt Lampas, Iaſpis,
Caſsis, cuſpis, in us vox vna pecus pecudis dans.
His forfex, pellex, carex, ſimul atque ſu pellex,
Appendix, hiſtrix, coxendix, adde filixq;.

Neutra grauiter ex creſcentibus.

Eſt neutrale genus ſignans rem non animatam,
Nomen in a, vt problema, en vt omen, ar vt iubar, ur dans,
Vt iecur, us vt onus, put vt occiput. Attamen ex his
Maſcula ſunt pecten, furfur. Sunt neutra cadauer,
Verber, iter, ſuber, pro fungo tuber, & vber.
Gingiber, & laſer, cicer, & piper, atque papauer.
Et licer, atque ſiler: Neutra æquor, marmor, adorq;, ſicer
Atque pecus, quando pecoris facit in genitiuo.

Dubia grauiter ex creſcentibus.

Sunt dubij generis, cardo, margo, cinis, obex,
Puluis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex.
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, ſilexq;,
Quamuis hæc melius vult maſcula dicier vſus.

Communia grauiter ex creſcentibus.

Communis generis ſunt iſta, vigil, pugil, exul,
Præſul, homo, nemo, martyr, Lygur, augur, & Archas.
Antiſtes, miles, pedes, interpres, comes, hoſpes.
Sic ales, præſes, princeps, auceps, eques, obſes.
Atque alia à verbis, quæ nomina multa creantur:
Vt coniux, iudex, vindex, opifex, & aruſpex.

REGVLA ADIECTIVORVM GENERALIS.

ADiectiua vnam duntaxat habentia vocem,
Vt fœlix, audax, retinent genus omne ſub vna:
Sub gemina ſi voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duûm prior eſt, vox altera neutrum.

At si tres variant voces, sacer vt sacra sacrum:
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu propè substantiua vocares,
Adiectiua tamen natura vsuque reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, vber,
Et diues, locuples, sospes, comes, atque superstes.
Cum paucis alijs, quæ lectio iusta docebit.
Hæc proprium quendam sibi flexum ascisere gaudent:
Campester, volucer, celeber, celer, atque saluber.
Iunge pedester, equester, & acer: iunge palustер,
Ac alacer sylvester. At hęc tu sic variabis:
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere. Aut aliter sic.
Hic atque hęc celeris, rursum hoc celere, est tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adiectiua notanda,
De quibus atque alijs, alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

DEclinatio, est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque.

Prima nominum, declinatio.

PRima declinatio complectitur quatuor terminationes:
A, As, vt Mensa, Aeneas. Es, E, vt Anchises. Penelope.

Porrò Græca sunt omnia quæ in As, Es, E, finiuntur: vt Thomas, Anchises, Phœbe.

Sunt qui huc addunt Hæbræa quædam in am: vt Adam Adæ, Abraham Abrahæ. Quæ tamen meliùs ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adamus Adami, Abrahamus Abrahami.

As. As, accusatiuum in am & in an facit: vt Aeneas, Aeneam, vel Aenean. Vocatiuum in a: vt Aeneas, Aenea.

Es. Es, in accusatiuo en sumit: vt Anchises, Anchisen. In vocatiuo & ablatiuo, e vel a: vt Anchise, vel Anchisa.

E. E, genitiuum in es mittit, datiuum in e, accusatiuum in en, vocatiuum & ablatiuum in e: vt

Nom.	Penelope,	Accusat.	Penelopen,
Gen.	Penelopes,	Vocat.	Penelope,
Dat.	Penelope,	Ablat.	Penelope.

As,

As, in genitiuo nominum Latinorum interdum reperitur ad Græcorum imitationem: vt Pater familias, Filius familias. Id quod veteres obſeruabant in multis alijs. Ennius. *Dux ipſe viam.* Liuius Andronicus. *Mercurius, cumq; eo filius Latonas.* pro *Latonæ.* Sic Neuius. *Filij terras,* pro *terræ.* Vergilius. *Nec aunas nec ſonitus memor.* *As, in genitiuo.*

Aulai & pictai, atque id genus alia, priſcis relinquito.

Genitiuus pluralis interdum ſyncopen admittit: vt Aeneadûm, Graiugenûm, pro Aeneadarum, Graiugenarum.

Hæc datiuos & ablatiuos plurales mittunt in abus: Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ. abus.

Hæc vero tam in is, quam in abus: Filia, filijs vel filiabus. Nata, natis vel natabus.

SECVNDA DECLINATIO.

Secundæ declinationis terminationes ſunt apud Latinos quinque

Er,	vt	Aper.
Ir,		Vir.
Vr,		Satur.
Vs,		Dominus.
Vm,		Templum.

Secunda declinatio.

Et Græcorum, vel

Os,	vt	Delos.
On,		Ilion.
Eus,		Orpheus.

Attica in Os, genitiuum in o mittunt, accuſatiuum in on: vt Androgeos, Androgeo. Accuſatiuo Androgeon. *Os.*

Quædam Græca contracta in Vs, vocatiuum formant in u: vt Panthus, o Panthu. Oedipus, o Oedipu. *Vs.*

Notabis & Latina quædam tam in us, quàm in e, mittere vocatiuum ſingularem, vt Agnus, vulgus, lucus, fluuius, chorus, populus pro natione. [Quin Ouidius auſus eſt dicere, *Latmius Endymion, non eſt tibi luna rubori?* Sed atticam Græcorum dialecton imitatus, quæ vocatiuum recto ſimilem ſemper format.] Eus, genitiuum format in ei vel eos, datiuum in ei, accuſatiuum in ea, vocatiuum in eu: vt *Eus.*

Nominatiuo Orpheus.	Accu. Orphea. Ouid. Orpheon.
Geni. Orphei vel Orpheos.	Vocatiuo Orpheu.
Datiuo Orphei.	Ablatiuo Orpheo.

Notandæ ſunt denique ſyncopationes illæ, {Deûm, Virûm,} pro {Deorum. Virorum.}

Ambo & duo in accuſatiuo maſculino.

Item anomala illa, Ambo & duo, quas duas voces poëtæ etiam in accuſatiuo maſculino vſurpant: vt
Vergilius. *Si duo præterea tales Idæa tuliſſet Terra viros.*
Horatius. *Ne vos titillet gloria. Iureiurando obſtringam ambo.*
Cicero in Philip. ſecunda. *Præter duo vos, nemo ſic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodum varia eſt, cuius difficiliores duntaxat caſus hoc loco attingemus.

Quorundam accuſatiui flectuntur tantùm in im: vt Vim, tuim, tuſim, ſitim, maguderim, amuſim, charybdim.

Sic & quorundam fluuiorum accuſatiui: vt Tybrim, Ararim.

Accuſat. in em & im.

Quædam accuſatiuos flectunt in im & in em communiter: vt Buris, peluis, clauis, ſecuris, puppis, torquis, turris, reſtis, febris, nauis, bipennis, æqualis. im vel em.

Ablatiuus ſingularis.

Ablatiuus regulariter in e deſinit: vt Pectus, ſalus. Ablatiuo Pectore, ſalute.

Propria nomina adiectiuis ſimilia, ablatiuos in e mittunt: vt Fœlice, Clemente, Iuuenale, Martiale. &c.

At neutra deſinentia in al, ar, & e, ablatiuum magna ex parte mittunt in i: vt {Vectigal, Calcar, Mare,} Ablatiuo {Vectigali. Calcari. Mari.}

Rete.

Ablatiuus rete, à nominatiuo retis eſt, non à nominatiuo rete. Par, cum compoſitis, tam e, quàm i habet: vt Par, compar. Ablatiuo Pare, compare, vel ri.

Hæc tamen e retinent, Far, ſiepar, iubar, nectar, gauſape, præſepe, e.

Et hęc propria, {Soracte, Prænęſte, Reate,} Ablatiuo {Soracte. Prænęſte. Reate.}

Feſtorum nomina.

Feſtorum nomina, quæ tantum pluralia ſunt, genitiuum interdum in orum mittunt: vt Agonalia, Vinalia. Genitiuo Agonaliorum, Vinaliorum.

Interdum autem in ium: vt Floralia, feralia. Genitiuo Floralium, feralium.

Aliquando verò tam in orum quàm in ium.

vt

vt {Parentalia, Saturnalia,} Genitiuo {Parentaliorum, Saturnaliorum,} vel ïum.

Datiuos verò & ablatiuos in bus: vt Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter quinquatrijs, quod iuxta secundam declinationem format prædictos casus.

Mensium nomina in er, vel is, ablatiuum in i solùm mittunt: vt {Septemb. Aprilis,} Ablatiuo {Septembri. Aprili.} *Mensium nomina.*

Quorum accusatiuus in im tantùm definit, ijs ablatiuus exit in i: vt {Sitim, Tussim,} Ablatiuo {Siti. Tussi.}

☞ Adiectiua quæ nominatiuum in is, vel er, & e neutrum faciunt, ablatiuum mittunt in i solùm: vt

Fortis, Mollis, Dulcis, Ablatiuo {Forti. Molli. Dulci.} Sic {Acer, Acris, Acre,} Ablatiuo Acri.

Licet poëtæ interdum metri causa, E pro I vsurpent. *Nota.*

Cætera adiectiua tam in e, quàm in i mittunt: vt Capax, duplex. Ablatiuo Capace, duplice, vel ci.

Præter {Pauper, Degener, Vber,} {Sospes, Hospes,} quæ in e tantùm faciunt ablatiuum.

Comparatiua etiam bifariam faciunt ablatiuum: vt Melior, doctior. Ablatiuo Meliore, doctiore, vel ri.

Similiter & substantiua quædam: vt Ignis, amnis, anguis, supellex, vnguis, vectis. Ablatiuo e, vel i.

Rarius autem ciuis, Rarius etiam Arpinas, Ablatiuo {Ciue vel ciui. Arpinate, vel ti.}

Et sic de cæteris id genus gentilibus. Deniq; ad eundem modum ablatiuos formant, quorum accusatiui per em & im finiunt: vt Puppis, nauis, ablatiuo Puppe, naue, vel i. Et verbalia item in trix: vt {Victrix, Altrix,} Ablatiuo {Victrice, vel ci. Altrice, vel ci.}

☞ Neutra, quorum ablatiuus singularis exit in i tantùm, vel in e & i, nominatiuum pluralem mittunt in ïa: vt Molli, duplice vel ci. Nominatiuo plurali, Mollia, duplicia. Præter vbera, plura vel

pluria, aplustra, vel aplustria: Et comparatiua: vt Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Genitiuus pluralis. Ex ablatiuis in i tantùm, vel in e & i, fit pluraliter genitiuus in ium: vt Vtili, vtilium. Puppe vel pi, puppium.

Præter comparatiua: vt { Maiorum, / Meliorum, } Item præter ista, Supplicum, complicum, strigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At plus plurium format.

Sunt & quæ syncopam aliquando admittunt, cuiusmodi sunt Sapientum, pro sapientium. Serpentum, pro serpentium.

Quando nominatiui singulares duabus consonantibus finiuntur. geni. plural. exeunt in ium: vt

Pars,		Partium.
Vrbs,		Vrbium.
Falx,	Genitiuo	Falcium.
Glans,	plurali,	Glandium.
Trabs,		Trabium.
Merx,		Mercium.

Excipe hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum.

Vbi in nominatiuis & genitiuis singularibus reperiuntur pares syllabæ, genitiuus pluralis exit in ium:

vt	Collis,	is. Genit. plu.	Collium.
	Mensis,		Mensium.
	Auris,		Aurium.

Adde istis, Litium, ditium, vitium, salium, mannum, penatium.

Excipe tamen, Canum, panum, vatum, iuuenum, opum, apum.

As format asium, mas marium, vas vadis, vadium, nox noctium, nix niuium, os ossium, faux faucium, mus murium, caro carnium, cor cordium. Alituum ab ales, assumit u. Boum anomalum est, vt etiam bobus vel bubus.

Accusat. plural. Quorum genitiui plurales desinunt in ium, accusatiuum formant per es & eis diphthongum: vt Partium omnium. Partes, omnes, vel eis.

Græcorum nomina declinatio. Græco fonte deriuata plæraque, quando iuxta linguæ suæ morem variantur, genitiuum mittunt in os: vt Titan, Pan, Daphnis, Phyllis. Genitiuo Titános, Panos, Daphnidos, Phyllidos. Datiuum vero in i breue: vt Titáni, Pani, Daphnidi, Phyllidi.

Accusatiuum in a, nisi sint neutri generis in a non terminantia:

vt

NOMEN,

vt Pana, Phyllida, Amaryllida, Daphnen.

Is tamen, & ys, per os purum declinata in genitiuo, accusatiuum faciunt, S, nominatiui mutata in N: vt

Tethys, Tethyos.	Accusa-tiuo.	Tethyn.
Decapolis, lios.		Decapolin.
Genesis, genesios.		Genesin.
Metamorphôsis, sios.		Metamorphôsin.

Sunt quæ duplicem genitiuum faciunt, alterum in os non purum, alterum in os purum. Atque hæc pro genitiuorum ratione duplicem quoque accusatiuum formant, alterum in n, alterum in a: vt Paris, genitiuo Paridos & Parios, accusatiuo Parida & Parin. Themis, genitiuo Themidos & Themios, accusatiuo Themida & Themin.

Fœminina in ô, genitiuum in ûs, accusatiuum in ô mittunt:

Sapphô, Sapphûs.	Hanc	Sapphô.
Mantô, Mantûs.		Mantô.
Cliô, Cliûs.		Cliô.

Vocatiuus nominatiuo magna ex parte similis est, in nonnullis tamen a nominatiuo abijciturs: vt

Pallas, Pallantis.	Voc. ô	Palla.
Thetis, Thetios,		Thetis.
Tethys, Tethyos.		Tethy.

Phyllis, Phyllidos.	Vocat. ô	Phylli.
Alexis, Alexios.		Alexi.
Achilles, Achilleos.		Achille.

Neutra singularia in a, Græca sunt: vt Problema, poëma, quæ veteres iuxta Latinam quoque formam declinabant, addita syllaba tum: vt Hoc problématum, hoc poëmatum.

Quorum datiui & ablatiui plurales adhuc in frequentiore vsu sunt: vt Problématis, poëmatis.

QVARTA DECLINATIO.

QVartæ declinationi nihil ferè difficultatis inest, nam duas tantùm sortitur terminationes in recto singulari, nempe us & u: vt Manus, genu. Veteres à nominatiuis, anûs, tumultus, ornatus, dixerunt, anuis, tumulti, ornati, in genitiuo.

Terentius. *Eius anuis causa.* Idem. *Nihil ornati. Nihil tumulti.*

Dati-

Datiuus simul. Datiuus üi habet, & interdum etiam u: vt Fructui, concubitui: rariùs fructu, concubitu.

Vergilius. *Quod neque concubitu indulgent.* Ter. *Veſtitu nimio indulges.*

Currûm autem pro curruum, Synec[illegible]eſt, vt & in alijs declinationibus fieri ſolet.

Iesus: Iësus, in accuſatiuo Iësum habet, in reliquis verò caſibus vbique Iesu.

Datiuus & Ablat. plu. Hæc datiuum & ablatiuum pluralem in übus formant: Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, ſpecus, quercus, partus, portus, veru. übus.

Cætera omnia in ïbus: vt Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

QVINTA DECLINATIO.

QVinta declinatio, genitiuum, datiuum, & ablatiuum, pluralem in paucioribus ſortita eſt, quemadmodum infrà in heteroclitis fuſius tradetur.

Olim iuxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflexionis: vt *Plebes, plebei.*

Genitiuus ſingularis. Genitiuus huius declinationis olim etiam in es, ij, & e, exibat. Cicero. *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Vergilius. *Munera lætitiamq; dij.* Saluſtius. *Vix decima parte die reliqua.*

Cæterum præter iſta quæ iam diximus, notabis etiam diligenter quædam nomina, quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim varia probatorum autorum lectione, partim à ſequentibus regulis diſcere licebit.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS. R. R.

Heteroclita quæ ſunt. QVæ genus aut flexum variant, quæcunque nouato.

Ritu deficiunt, ſuperántue, Heteroclita ſunto.

VARIANTIA GENVS.

Fœminina. Hæc genus ac partim flexum variantia cernis:

Pergamus infœlix vrbs Troum, Pergama gignit.

Quod

Quod niſi plurali careat, facit ipſa ſupellex.
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.
Dat prior his numerus neutrum genus, alter vtrumque: *Neutra.*
Raſtrum cum fræno, filum, ſimul atque capiſtrum.
Argos item & cœlum, ſunt ſingula neutra. Sed audi,
Maſcula duntaxat cœlos vocitabis, & Argos.
Fræna ſed & frænos, quo pacto & cætera formant.
Nundinũ, & hinc epulũ, quibus addito balneũ. Et hęc ſunt
Neutra quidem primo, muliebria ritè ſecundo.
Balnea plurali Iuuenalem conſtat habere. *Balneum* *Maſculina.*
Hęc maribus dantur ſingularia, plurima neutris:
Mænalus, atq; ſacer mons Dyndimus, Iſmarus, atq;
Tartara, Taygetus, ſic Tænera, Malſica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter vtrumq;,
Sibilus, atque iocus, locus, & Campanus, Auernus.

DEFECTIVA.

Quæ ſequitur manca eſt numero caſúue propago.

APTOTA.

Quæ nullum variant caſum, vt fas, nil, nihil, inſtar:
Multa & in u, ſimul i, vt ſunt hæc, cornúq;, genúque.
Sic gummi, frugi, ſic tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

Aptôta ſunt quæ à recto non variant caſum.

MONOPTOTA.

Eſtque Monoptôton nomen, cui vox cadit vna,
Ceu noctu, natu, iuſſu, iniuſſu, ſimul aſtu.
Promptu, permiſſu: Plurali legimus aſtus,
Legimus inficias, ſed vox ea ſola reperta eſt.

Monoptota ſunt quæ vnico in obliquo reperiuntur.

DIPTOTA.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remanſit:
Vt Fors forte dabit ſexto, ſpontis quoque ſponte.
Sic plus pluris habet repetundarum repetundis.

Diptota quæ duobus.

Datiuus simul. Datiuus üi habet, & interdum etiam u: vt Fructui, concubitui: rariùs fructu, concubitu.

Vergilius. *Quod neque concubitu indulgent.* Ter. *Veſtitu nimio indulges.*

Currûm autem pro curruum, Syn[illegible]eſt, vt & in alijs declinationibus fieri ſolet.

Iesus: Iësus, in accuſatiuo Iësum habet, in reliquis verò caſibus vbique Iësu.

Datiuus & Ablat. plu. Hæc datiuum & ablatiuum pluralem in übus formant: Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, ſpecus, quercus, partus, portus, veru. übus.

Cætera in ſibus Cætera omnia in ïbus: vt Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

QVINTA DECLINATIO.

QVinta declinatio, genitiuum, datiuum, & ablatiuum, pluralem in paucioribus ſortita eſt, quemadmodum infrà in heteroclitis fuſiùs tradetur.

Olim iuxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflexionis: vt *Plebes, plebei.*

Genitiuus ſingularis. Genitiuus huius declinationis olim etiam in es, ij, & e, exibat. Cicero. *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Vergilius. *Munera lætitiamq; dij.* Saluſtius. *Vix decima parte die reliqua.*

Cæterum præter iſta quæ iam diximus, notabis etiam diligenter [illegible] nomina, quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim varia probatorum autorum lectione, partim à ſequentibus regulis diſcere licebit.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS. R. R.

Heteroclita quæ ſunt. QVæ genus aut flexum variant, quæcunque nouato.

Ritu deficiunt, ſuperántue, Heteroclita ſunto.

VARIANTIA GENVS.

Fœminina. Hæc genus ac partim flexum variantia cernis:

Pergamus infœlix vrbs Troum, Pergama gignit.

Quod

Quod nisi plurali careat, facit ipsa supellex.
Singula fœminicis, neutris pluralia gaudent.
Dat prior his numerus neutrum genus, alter vtrumque: *Neutra.*
Rastrum cum fræno, filum, simul atque capistrum.
Argos item & cœlum, sunt singula neutra. Sed audi,
Mascula duntaxat cœlos vocitabis, & Argos.
Fræna sed & frænos, quo pacto & cætera formant.
Nundinũ, & hinc epulũ, quibus addito balneũ. Et hęc sunt
Neutra quidem primo, muliebria ritè secundo.
Balnea plurali Iuuenalem constat habere. *balnea*
Hęc maribus dantur singularia, plurima neutris: *Masculina.*
Mænalus, atq; sacer mons Dyndimus, Ismarus, atq;
Tartara, Taygetus, sic Tænera, Malsica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter vtrumq;,
Sibilus, atque iocus, locus, & Campanus, Auernus.

DEFECTIVA.

Quæ sequitur manca est numero casúue propago.

APTOTA.

Aptôta sunt quæ casum non variant.

Quæ nullum variant casum, vt fas, nil, nihil, instar:
Multa & in u, simul i, vt sunt hæc, cornuq;, genuque.
Sic gummi, frugi, sic tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

MONOPTOTA.

Monoptota sunt quæ vnico in obliquo reperiuntur.

Estque Monoptôton nomen, cui vox cadit vna,
Ceu noctu, natu, iussu, iniussu, simul astu.
Promptu, permissu: Plurali legimus astus,
Legimus inficias, sed vox ea sola reperta est.

DIPTOTA.

Diptota, quæ duobus.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit:
Vt Fors forte dabit sexto, spontis quoque sponte.
Sic plus pluris habet repetundarum repetundis.
Iuge-

Iugeris & ſexto dat iugere. Verberis autem
Verbere, ſuppetiæ quarto quoque ſuppetias dant.
Tantundem dat tantidem: ſimul impetis hoc dat
Impete. Iunge vicem ſexto vice, nec lego plura.
Verberis atque vicem, ſic plus cum iugere, cunctos
Quatuor hęc numero caſus tenuere ſecundo.

TRIPTOTA.

Triptota quæ tribus.

Treis quibus inflectis caſus, Triptôta vocantur:
Vt precis atque precem, petit & prece blandus amicam.
Sic opis eſt noſtræ, fer opem legis, atque ope dignus.
At tantùm recto frugis caret, & ditionis.
Integra vox vis eſt, niſi deſit forte datiuus,
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.

Defecta vocatiuo.

Quæ referunt, vt qui: quæ percontantur, vt Ecquis:
Et quæ diſtribuunt, vt nullus, neuter, & alter:
Infinita ſolent his iungi, vt quilibet, omnis
Quinto hæc ſæpè carent caſu, & pronomina, præter
Quatuor hæc infrà, Noſter, noſtras, meus, & tu.

Defecta plurali.

+ Propria cuncta notes, quibus eſt natura coërcens,
Plurima ne fuerint, vt Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lelaps, Pernaſſus, Bucephalusq;.
His frumenta dabis, penſa, herbas, vda, metalla,
In quibus autorum quæ ſint placita, ipſe requiras,
Eſt vbi pluralem retinent hæc, eſt vbi ſpernunt.

Neutra ſingu. carentia quibuſdam caſibus pluralibus.

Ordea, farra, forum, mel, mulſum, defruta, thusq;,
Treis tantùm ſimiles voces pluralia ſeruant.

Appellat. maſculina defecta plural.

* Heſperus & veſper, pontus, limusq;, fimusq;,
Sic penus & ſanguis: ſic æther, nemo: ſed iſta.
Maſcula ſunt, numerum vix excedentia primum.

Appellat. fœm. carentia plurali.

Singula fœminei generis, pluralia rarò:
Pubes, atque ſalus ſic talio, cum indole, tuſsis,

Pix,

NOMEN.

Pix, humus, atque lues, ſitis, & fuga, iunge quietem.
Sic cholera, atque fames, biliſque, ſenecta, iuuentus.
Sed tamen hęc, ſoboles, labes, vt & omnia quintæ,
Treis ſimiles caſus plurali ſæpe tenebunt.
Excipe res, ſpecies, facies, aciesque, dieſq;,
Quas voces numero totas licet eſſe ſecundo.
Iſtis multa ſolent muliebria nectere, vt hęc ſunt:
Stultitia, inuidia, & ſapientia, deſidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet,
Quam tibi prefixam ceu certum collige filum,
Rariùs his numerum, quandoque ſed adde ſecundum.
Nec licet his neutris numerum deferre ſecundum:
Delicium, ſenium, lethum, cœnumq;, ſalumq;.
Sic barathrum, virus, vitrum, viſcumq;, penumq;.
Iuſtitium, nihilum, ver, lac, gluten, ſimul halec.
Adde gelu, ſolium, iubar. Hic quoque talia ponas,
Quæ tibi ſi obſerues, occurrent multa legenti.
Maſcula ſunt tantùm numero contenta ſecundo:
Manes, maiores, cancelli, liberi, & antes.
Menſes profluuium, lemures, faſti, atque minores,
Cùm genus aſsignant natales: adde penates.
Et loca plurali, quales Gabijq;, Locriq;.
Et quæcunque legas paſsim ſimilis rationis.
Hæc ſunt fœminei generis, numeriq; ſecundi:
Exuuiæ, phaleræ, grateſq;, manubiæ, & idus.
Antiæ, & inducię, ſimul inſidiæq;, minæq;.
Excubię, nonæ, nugæ, tricæq;, calendæ.
Quiſquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæq;.
Inferiæ & feriæ, ſic primitiæq;, plagæq;.
Retia ſignantes, & valuæ, diuitiæq;.
Nuptiæ item & lactes: addantur Thebæ, & Athenę.
Quod genus inuenias & nomina plura locorum.
Rariùs hæc primo, plurali neutra leguntur:
Mœnia cum teſquis, precordia, luſtra ferarum.

Arma, mapalia, sic bellaria, munia, castra.
Funus iusta petit, petit & sponsalia virgo.
Rostra disertus amat, pueriq; crepundia gestant.
Infantesq; colunt cunabula, consulit exta
Augur, & absoluens, superis effata recantat.
Festa Deûm poterunt, ceu Bacchanalia iungi.
Quòd si plura leges, licet hac quoque classe reponas.

REDVNDANTIA.

Redundantia.

Hæc quasi luxuriant, varias imitantia formas,
Nam genus & vocem variant tonitrus, tonitruq;.
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Sensus & hoc sensum, tigmus tignumq;, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctumq;. Sinapi,
Quod genus immutans, fertur scelerata sinapis.
Sinus & hoc sinum vas lactis, mendaq; mendum.
Viscus & hoc viscum, sic cornu & flexile cornum.
At Lucanus ait, Cornus tibi cura sinistri.
Euentus simul euentum. Sed quid moror istis?
Talia doctorum tibi lectio mille ministrat.

Nominatiui ex accusatiuis græcis.

Sed tibi præterea quædam sunt Græca notanda,
Quæ quarto casu fœtum peperere Latinum.
Nam panther panthera creat, craterq; crater.
Cassida cassis habet, sed & æther æthera fundit.
Hinc cratera venit, venit æthera, sic caput ipsum
Cassida magna tegit, nec vult panthera domari.

Vocum diuersæ terminationes sub eodem genere.

Vertitur his rectus, sensus manet, & genus vnum:
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer, stipis & stips.
Sic cinis atque ciner, vomis vomer, scobis & scobs.
Puluis item puluer, pubis puber. Quibus addes
Quæ pariunt or & os, honor, & labor, arbor, adorq;.
His & apes & apis, plebs plebes. Sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam:
Vt Delphin delphinus, & hic elephas elephantus.

Sic

Sic congrus conger, Meleagrus ſic Meleager.
Teucrus item Teucer. Dabis huc & cætera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederit, & lectio caſta.
Hęc ſimul & quarti flexus ſunt atque ſecundi: *Declinationem varians.*
Laurus enim lauri facit, & laurus genitiuo.
Sic quercus, pinus, profructu ac arbore ficus.
Sic colus atque penus, cornus quando arbor habetur.
Sic lacus atque domus, licet hæc nec vbique recurrant.
His quoque plura leges, quæ priſcis iure relinquas.
Et quæ luxuriant ſunt adiectiuà notanda *Adiectiua luxuriantia.*
Multa, ſed in primis quot & hæc tibi nomina fundunt:
Arma, iugum, neruus, ſomnus, diiuuſq;, animuſq;,
Et quot limus habet, quot frœnum, & cera, bacyllum:
A quibus is ſimul is formes, vt inermus, inermis.
Rarior eſt hilarus, vox eſt hilaris benè nota.

COMPARATIO NOminum.

Omparantur nomina, quorum ſignificatio augeri minuiue poteſt. Gradus comparationis ſunt tres. *Nominum comparatio.*

Poſitiuus, qui rem ſine exceſſu ſignificat: vt Albus, niger, probus, improbus. *Poſitiuus gradus.*

Comparatiuus, qui ſignificationem ſui poſitiui per aduerbium Magis, auget: vt Albior, probior. id eſt, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à primo poſitiui caſu in i, addita ſyllaba or: vt ab Amici, pudici, fit amicior, pudicior. *Comparatiuus.*

Superlatiuus, qui ſupra poſitiuum cum Aduerbio Valdè, vel maximè ſignificat: vt *Superlatiuus.*

Doctiſsimus, Iuſtiſsimus, } id eſt, valdè vel maximè { Doctus. Iuſtus.

Fit autem regulariter à primo poſitiui caſu in i, adiectis ſ & ſimus: vt à Candidi, prudenti, fit Candidiſsimus, prudentiſsimus.

Quæ verò poſitiua in r, deſinunt, adiecto rimus, ſuperlatiuum *In rimus.*

for-

formant: vt Pulcher, pulcherrimus. Niger, nigerrimus.

Excipiuntur Dextimus à Dexter, Maturimus, siue Maturissimus, ab antiquo Matur.

Sex ista in lis, superlatiuum formant in limus: nempe Facilis, facillimus: Docilis, docillimus: Agilis, agillimus: Gracilis, gracillimus: Humilis, humillimus: Similis, simillimus.

Derivata à dico, loquor. etc.

Quæ deriuantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur.

Maledicus, Maledicentior, Maledicentissimus, } à dico.
Magniloquus, Magniloquentior, Magniloquentissimus, } à loquor.

Plautus tamen à mendaciloquus & confidentiloquus, vsurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Beneuolus, Beneuolentior, Beneuolentissimus, } à volo.
Magnificus, Magnificentior, Magnificentissimus, } à facio.

Comparatio nom. in us purum.

Quoties vocalis præcedit us finale, comparatio fit per aduerbia Magis & Maximè: vt Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus.

COMPARATIO INVSITATIOR.

Interim acrè iudicium adhibendum est, vt quæ in legendis autoribus rarò occurrunt, rarò itidem vsurpentur. Cuiusmodi sunt quæ sequuntur.

Assiduior, Strenuior, } Egregiissimus, Mirificissimus, } Pientissimus, vel pissimus, } Ipsissimus.

Perpetuissimus, } Exiguissimus, apud Ouidium.
Tuissimus, } Multissimus, apud Ciceronem.

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior, optimus. Malus, peior, pessimus. Magnus, maior, maximus. Paruus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus, ab antiquo Deter. Nequam, nequior, nequissimus. Citra, citerior, citimus. Intra, interior, intimus. Infra, inferior, infimus. Extra, exterior, extimus, vel extremus. Supra, superior, supremus, vel summus. Post, posterior, postremus. Vltra, vlterior, vltimus. Propè, prdpior, proximus, à quo proximior apud Ouidium.

Ouidium. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutiſsimus. Sæpè, ſæpiùs, ſæpiſsimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Inclytus, inclytiſsimus. Meritus, meritiſsimus. Opimus, opimior. Siniſter, ſiniſterior. *Comparatio manca.*

Ocyor, Ocyſsimus, } ab ὠκὺς. { Nouus, Nouiſsimus. { Iuuenis, Iunior.

Adoleſcens, Adoleſcentior, { Senex, Senior, Maximus natu. { Potior, Potiſsimus. { Ante, Anterior.

Longinquus, Longinquior, { Nuper, Nuperrimus. { Penè, Peniſsimus.

Interdum autem à ſubſtantiuis fit comparatio, ſed abuſiuè: *Comparatio abuſiua.*

vt { Neronior, Cinædior, Punior, } à { Nerone. Cinædo. Pœno.

DE PRONOMINE.

PRonomen, eſt pars orationis, qua in demonſtranda aut repetenda re aliqua vtunur.

Pronomina ſunt quindecim: Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras.

Quibus addi poſſunt & ſua compoſita: vt Egomet, Tute, Idem. & ſimilia. Vt etiam Qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBVS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini, Species, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Perſona, Figura. *Accidunt pronomini ſeptem*

Species Pronominum eſt duplex: Primitiua, & Deriuatiua. Ad primitiuam ſpectant iſta: Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is. *Primitiua.*

Ex primitiuis alia ſunt Demonſtratiua, alia Relatiua.

Demonſtratiua dicuntur eadem quæ & primitiua, nimirum Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is. *Demonſtratiua.*

Relatiua autem ſunt, Ille, ipſe, iſte, hic, is, idem, qui. *Relatiua.*

Deriuatiua ſunt, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras. Deriuatiuorum alia ſunt Poſſeſsiua, alia Gentilia. *Deriuatiua.*

Poſſeſſiua. Poſſeſſiua ſunt, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter.

Gentilia. Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem aut nationem, vel partes & ſectas ſignificent: vt Noſtras, veſtras, & cuias nomen.

DE NVMERO.

Numerus in pronominibus. Numerus Pronominum duplex eſt. Singularis, vt Ego: Pluralis, vt Nos.

DE CASV.

Caſus autem ſunt ſex, quemadmodum in nomine.

Vocatiuo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor: Tu meus, noſter, noſtras. Martialis tamen pronomini Ipſe, vocatiuum tribuere videtur, quum ait.

Vt Martis reuocetur amor, ſæuiq; tonantis,
A te Iuno petat Ceſton & ipſa Venus.

DE GENERE.

Genus pronominum. Genera ſunt in pronominibus, perinde vt in adiectiuis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur: vt Ego, tu, ſui. Alia per tria genera variantur: vt Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Pronominũ declinatio. Declinationes pronominum ſunt quatuor.

Genitiuus autem primæ declinationis exit in i: vt

Ego, Tu, } Genit. { Mei. Tui. } & ſui, quod recto caret in vtroque numero.

Secunda. Genitiuus ſecundæ definit in ius vel ius. Cuius formæ ſunt,

Ille,		Illius.	Hic,		Huius.
Ipſe,	Genitiuo.	Ipſius.	Is,	Genitiuo	Eius.
Iſte,		Iſtius.	Qui,		Cuius.

Tertia. Genitiuus tertiæ declinationis exit in i, æ, i, quemadmodum nominum adiectiuorum, quæ per tres terminationes variantur. Cuius ſortis ſunt,

Ntõ.		Gtõ.	
Meus, mea, meum.			Mei, meæ, mei.
Tuus, tua, tuum.			Tui, tuæ, tui.
Suus, ſua, ſuum.			Sui, ſuæ, ſui.
Noſter, noſtra, noſtrum.			Noſtri, noſtræ noſtri.
Veſter, veſtra, veſtrum.			Veſtri, veſtræ, veſtri.

Geni-

Genitiuus quartæ habet âtis: ex quo ordine ſunt *Quarta.*

Noſtras, } Genitiuo { Noſtrâtis.
Veſtras, } Genitiuo { Veſtrâtis.
Cuius, } Genitiuo { Cuiâtis.

Cæteri obliqui in vtroque numero, ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Perſonæ Pronominum ſunt tres, { Prima, Secunda, Tertia, } vt { Ego. Tu. Ille. } *Perſonæ pronominũ.*

DE FIGVRA.

Figura eſt duplex. Simplex, vt Ego: Compoſita, vt Egomet. *Figura.*

Pronomina inter ſe componuntur: vt Egoipſe, tuipſe, ſuiipſius, meijpſius. *Pronominum compoſitio.*

Nominatiuo	Iſtic, Iſtæc, Iſtoc vel Iſtuc.	Accuſat.	Iſtunc, Iſtanc, Iſtoc vel Iſtuc.
Ablat.	Iſtoc, Iſtac, Iſtoc.		

Pluraliter Nominatiuo & accuſatiuo Iſtæc. Eodem modo declinatur & Illic, Illæc, Illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: vt Cuiuſmodi, huiuſmodi, illiuſmodi, iſtiuſmodi.

Componuntur & cum præpoſitionibus: vt Mecum, tecum, ſecum, nobiſcum, vobiſcum quicum, quibuſcum.

Componuntur etiam & cum aduerbijs: vt

Eccum, Eccam, Eccos, Eccas, } ab Ecce. { Ellum, Ellam, Ellos, Ellas, } ab Ecce. Vt & Idem quoque, ab is & demùm.

Cum coniunctione quoque componuntur: vt

Nomin.	Hiccine, Hæccine, Hoccine.	Actõ.	Hunccine, Hanccine, Hoccine.
Ablat.	Hoccine, Haccine, Hoccine.		

Pluraliter, Hæccine neutrum.

Componuntur denique cum ſyllabicis adiectionibus: vt Met, Te, Ce, Pte.

Met. Met, adijcitur primæ & ſecundæ perſonę: vt Egomet, meimet, mihimet, memet, noſmet, &c. Sic ſibimet quoque ac ſemet dicimus.

Tumet. Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur eſſe verbum à Tumeo. Sed Tuimet, tibimet, temet, voſmet, &c.

Te. Te adijcitur iſtis, {Tu, Te,} vt {Tute. Tete.}

Ce. Ce, adijcitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iſte, quoties in s deſinunt: vt Huiuſce, hiſce, illiuſce, iſtiuſce, hoſce, illoſce, iſtoſce.

Pte. Pte apponitur iſtis ablatiuis, {Mea, Tua, Sua, Noſtra, Veſtra,} vt {Meapte, Tuapte, Suapte, Noſtrapte, Veſtrapte.}

Interdum etiam maſculinis & neutris adijci ſolet: vt Meopte marte, Tuopte labore, Suopte iumento, Noſtropte damno. &c.

Quis & qui, ad hunc modum componuntur.

Quis. Quis, in compoſitione hiſce particulis poſtponitur:

En, Ne, Alius, Num, Si, } vt { Ecquis. Nequis, Aliquis. Numquis, Siquis. } Et hæc tam in fœminino ſingulari, quàm in neutro plurali, Qua habent, non quæ: vt Si qua mulier. Nequa flagitia. &c.

Ecquis. Præter Ecquis, quod vtrunque in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur Quis in compoſitione:

Nam, Piam, Putas, Quam, Que, } vt { Quiſnam. Quiſpiam. Quiſputas. Quiſquam. Quiſque. } Et hæc vbique (præterquam in ablatiuo ſingulari) Quæ habent, non Qua: vt Quænam doctrina. Negotia quæpiam. Optima quæque.

Quis. Quis, etiam cum ſeipſo componitur: vt Quiſquis, quod & in hunc modum variatur.

Nomi. {Quiſquis, Quicquid,} Accuſat. Quicquid. Ablat. {Quoquo, Quaqua, Quoquo.}

Qui,

Qui, in compositione præponitur his particulis:

Dam, Vis, Libet, Cunq; vt hæc: Quidam. Quiuis. Quilibet. Quicunq;. Et hæc vbiq;, præterquam in ablatiuo singulari, Quæ retinent, non Qua: vt Quædam puella. Quecunque facinora.

DE VERBO.

VErbum, est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agereue, aut pati significat: vt Sum, existo: moueo, moueor: tango, tangor.

Verbum diuiditur in primis in Personale, vt Doceo: & Impersonale, vt Oportet.

Personale, est quod certis personis distinguitur: vt Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt.

Contrà, Impersonale dicitur, quod diuersarum personarum vocibus non distinguitur nec variatur: vt Pœnitet, tædet, miseret, oportet.

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista: Genus, Modus, Tempus, Figura, Species, Persona, Numerus, Coniugatio.

DE GENERE.

Quinque sunt verborum genera, Actiuum, Passiuum, Neutrum, Deponens, Commune.

ACTIVVM.

Actiuum, est quod agere significat, & in o finitum, passiuum in or formare potest: vt Doceo, doceor. Lego, legor.

PASSIVVM.

Passiuum, est quod pati significat, & in or finitum, actiui formam r, dempto, resumere potest: vt Amor, amo. Afficior, afficio.

VERBVM.

NEVTRVM.

Neutrum, eſt quod in o, vel in m finitum, nec actiuam, nec paſſiuam formam integrè induere poteſt: vt Curro, ambulo, iaceo, ſum. Neutrorum tria ſunt genera.

Neutrum ſubſtant. Nam aliud Subſtantiuum dicitur: vt Sum, es, eſt, ſumus. &c. Aliud Abſolutum, ſic dictum, quòd ipſum per ſe ſenſum abſoluat.

Neutrum abſolutum. Atque hoc rurſum duplex eſt. Nam alterum actionem completam in ipſo verbo ſignificat, nec in aliud tranſeuntem: vt Ambio, dormio, pluit, ningit. Alterum verò paſsionem in ipſo completam indicat: vt Palleo, rubeo, albeſco, nigreſco.

Eſt præterea & aliud, cuius actio in rem cognatæ ſignificationis tranſit, ac tertiam perſonam paſsiuæ vocis vſurpat:

vt { Bibo vinum, } { Vinum bibitur. }
{ Curro ſtadium, } { Stadium curritur. }
{ Viuo vitam, } { Vita viuitur. }

Sunt denique quæ ſimplicia quidem neutra ſunt, compoſita verò agendi vim concipiunt: vt Eo, adeo: mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens, quod in or finitum, vel actiui ſignificationem habet, vt Loquor verbum: vel neutri, vt Philoſophor.

COMMVNE.

Commune, quòd in or finitum, tam actiuam quàm paſsiuam ſignificationem obtinet: vt Veneror, criminor, conſolor, ſtipulor, ſpeculor, oſculor, adulor, fruſtror, dignor, teſtor, interpretor, amplector, meditor, experior, mentior: multaq; id genus alia, quæ paſsim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum ſex enumerantur.

Indicatiuus Indicatiuus, qui ſimpliciter aliquid fieri aut non fieri definit: vt *Probitas laudatur & alget.* Hic modus aliquando per interrogationem vſurpatur: vt *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem: vt *An in æſtu venit aliud ex alio malum?*

Imperatiuus. Imperatiuus, quo inter imperandum vtimur. Hic modus futurum non habet, ſed præſens duplex: vt apud Propertium.

Aut ſi es duranega, ſin es non dura, venito.

Vergil. *Tityre dum redeo, breuis eſt via, paſce capellas:*

Et

Et potum paſtas age Tityre, & inter agendum
Occurſare capro (cornu ferit ille) caueto.

Præteritum autem à ſubiunctiuo mutuatur. Cicero. *Sed amabo te, nihil incommodo valetudinis tuæ feceris.*

Martialis. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec vllum*
Addideris verbum, cœna parata tibi eſt.

Quin & illa paſsiua, Præceptum ſit, dictum ſit, determinatum ſit, præteriti imperatiui eſſe fatetur Priſcianus.

Hic modus etiam Permiſsiuus dicitur, quod interdum per hunc permiſsio ſignificetur: vt

Si ſine pace tua, atque inuito numine Troës.
Italiam petiere, luant peccata, nec illos *Iuueris auxilio.*

Denique aliquando etiam Suppoſitiuus aut Hortatiuus appellatur: vt Vergil. *-eamus, & in media arma ruamus.*

Optatiuus, quo optamus fieri rem aliquam, nec refert factane ſit, an fiat, an ſit facienda: vt *Vtinam bonis literis ſuus detur honos.* *Optatiuus.*

Modus Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus, quinque ſeparata eiſdem vocibus tempora habere videntur, vt eſt autor Linacrus. Præterea notandum eſt, Præſens huius modi aſſumere quandoque ſignificationem futuri: vt *Vtinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo poſſe, velle, aut debere fieri aliquid ſignificamus: vt *Expectes eadem à ſummo minimoq; poëta?* pro potes expectare. *Non expectes vt ſtatim gratias agat, qui ſanatur inuitus.* pro non debes expectare. *Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro vult affirmare. *Potentialis.*

Græci hunc modum nunc per Indicatiuum, nunc per Optatiuum modum & particulam ἂν exprimunt. *Græcorum optandi modus.*

Subiunctiuus, qui niſi alteri ſubijciatur orationi, vel alteram ſibi ſubiectam orationem habeat, per ſe ſententiam non abſoluit: vt *Si fueris fœlix, multos numerabis amicos:*

Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris. *Subiunctiuus.*

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (ſicut dictum eſt) conueniunt: diſcernuntur verò ſignificatu & ſignis. Optatiuus enim ſemper adhæret aduerbio cuipiam optandi: vt *Vtinam veniat aliquando tempus.* Potentialis verò neque vllum aduerbium adiunctum habet, nec coniunctionem. Subiunctiuus autem ſemper aliquam coniunctionem annexam habet: vt *Si venero. Vt taceas. Quum cœnauero.* *Nota.*

Infinitiuus, qui agere quidem aut pati ſignificat, at citra certam *Infinitiuus.*

tam numeri & personæ differentiam: vt *Malim probus esse, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens. Præsens, quo actio nunc geri significatur: vt *Scribo.*

Imperfectum. Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem. Vergilius. *Hîc templum Iunoni ingens Sydonia Dido Condebat.* Erat enim adhuc in opere.

Perfectum. Perfectum, quo præterita absolutaq; significatur actio. Hoc in passiuis, deponentibus, & communibus duplex est, & ob id duplici circuitione explicatum. Alterum, quo proximè præteritum exprimitur: vt *Pransus sum.* Alterum, quo vlterius præteritum indicatur: vt *Pransus fui.* Non enim si modo pransus sis, Pransus fui, commodè aptèue dixeris.

Plusquam perfectum. Plusquam perfectum, quo actio iam diu præterita significatur.

Futurum. Futurum, quo res in futuro gerenda significatur. Hic promissiuus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: vt Ouidius.

Ibimus ô Nymphæ, monstrataq; sexa petemus.

Exactum. Huius aliud genus est, quod Exactum vocant: vt *Videro, abiero.*

Terentius. *Si te æquo animo ferrè accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem Exactum futurum etiam in subiunctiuo modo reperitur.

Plinius. *Eo securior dum legam, statimq; timebo quum legero.*

DE FIGVRA.

Figura est duplex, Simplex, vt Facio: Composita, vt calefacio.

Verba composita, quorum simplicia exoleuerunt, sunt defendo, offendo, aspicio, conspicio, adipiscor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, infligo, instigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à græcis nata: vt { Impleo, à πλῶ. / Percello à κέλλω.

DE SPECIE.

Species est duplex.

Primitiua. Primitiua, quæ est prima verbi positio: vt Feruèo.

Deriuatiua Deriuatiua, quæ à primitiua deducitur: vt Feruesco.

Deriuatiuorum genera sunt quinque.

Inchoa-

Inchoatiua, à Grammaticis appellata (quæ Valla Meditatiua potiùs & Augmentatiua appellat) in ſco deſinunt: vt Labaſco, caleſco, ingemiſco, edormiſco. *Inchoatiua.*

Hæc aut inchoationem ſignificant: vt Luceſcit, id eſt, incipit lucere, aut certè gliſcere & intendi: vt apud Vergilium. *Expleri mentem nequit, ardeſcit́ q; tuendo.* Hoc eſt, magis, magisq; ardet. Ex his plæraq; pro thematibus primarijs vſurpantur: vt *Timeſco, hiſco, conticeſco.* id eſt. *Timeo, hio, taceo.*

Frequentatiua deſinunt in to, ſo, xo, aut tor: vt Viſito, affecto, ſcriptito, pulſo, viſo, quaſſo, nexo, texo, vexo, ſector, ſcitor, ſciſcitor. Significant autem vel aſſiduitatem quandam vel conatum: vt Dictito. i. frequenter dico. Viſo. i. eo ad videndum. *Frequentatiua.*

Huc pertinent & illa, Vellico, fodico, albico, & ſimilia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparatiua appellari ſolent. *Appellatiua*

Deſideratiua finiunt in urio: vt Lecturio, parturio, eſurio, cœnaturio. Hæc ad ſignificationem ſuorum primitiuorum ſtudium atque appetentiam quandam adijciunt: vt Lecturio, id eſt, legere cupio. Cœnaturio, id eſt, cupio cœnare. *Deſideratiua.*

Diminutiua in lo, vel ſſo exeunt: vt Sorbillo, cantillo, pitiſſo. id eſt, parùm ac modicè ſorbeo, canto, bibo. *Diminutiua.*

Imitatiua, ſunt quæ imitationem ſignificant: vt Patriſſo, Atticiſſo, Platoniſſo. At Latini hac forma non adeò delectati ſunt, vnde pro Græciſſo, Græcor vſi ſunt: vt Cornicor, à cornice: Vulpinor, à vulpe: Bacchor, à Baccho. *Imitatiua.*

DE PERSONA.

Tres ſunt verbi perſonæ. Prima, vt Lego: Secunda, vt Legis tertia, vt legit.

NVMERVS.

Numeri ſunt item duo: Singularis, vt lego: Pluralis, vt leginus.

DE CONIVGATIONE.

Quandoquidem de coniugandorum verborum ratione in Rudimentis Anglicis traditum eſt, quæ pueri tanquam vngues ſitos exactiſsimè callere debent: proximum fuerit, vt hæ Guilielmi Lilij de præteritis & ſupinis regulæ lucidiſsimæ quidem illæ, compendioſiſsimæq; nec ſanè minus vtiles, pari auiditate imbibantur.

G. L.

G. L. DE SIMPLICIVM

verborum primæ coniugationis communi præterito.

AS in præsenti, perfectum format in aui:
Vt no nas, naui: vocito vocitas, vocitaui.
Deme lauo laui, iuuo iuui, nexoq; nexui,
Et seco quod secui, neco quod necui, mico verbum
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui dat.
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat.
Atque cubo cubui. Rarò hæc formantur in aui,
Dodas, ritè dedi, sto stas, formare steti vult.

Hypermeter. *Hypermeter versus plus iusto vna syllaba constat, sed collidenda cum prima voce sequẽtis versus, id quod omnium cõmune est.*

Secundæ coniugationis commune præteritum.

ES in præsenti, perfectum format üi dans:
Vt nigreo, nigres, nigrui: Iubeo excipe iussi.
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoq;. Mulceo mulsi.
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videoq;
Vult vidi, sed prandeo prandi, strideo stridi.
Quatuor his infrà geminatur syllaba prima:
Pendeo namque pependi, mordeo vultq; momordi.
Spondeo habere spopondi, tondeo vultq; totondi.
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
L vel R, ante geo si stet, geo vertitur in si:
Vrgeo vt vrsi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi.
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.

Leo. Dat fleo fles, fleui: leo les, leui: indeq; natum:
Deleo deleui, pleo ples, pleui, neo neui.
A maneo mansi formatur, torqueo torsi.

Veo. Hæreo vult hęsi. Veo fit ui, vt ferueo ferui.
Niueo & inde satum, poscit conniueo niui,
Et nixi. cieo ciui, vieoq; vieui.

TER

TERTIA CONIVGATIO

TErtia præteritum formabit vt hîc manifeſtum:
Bo fit bi, vt Iambo Iambi, ſcribo excipe ſcripſi: Bo.
Et nubo nupſi, antiquum cumbo cubui dat.
Co fit ci, vt vinco vici, vult parco peperci, Co.
Et parſi. Dico dixi, duco quoque duxi.
Do fit di, vt mando mandi. Sed ſcindo ſcidi dat. Do.
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudiq;.
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi.
Iunge cado cecidi, pro verbero cædo cecîdi.
Cedo pro diſcedere, ſiue locum dare, ceſſi. Cedo.
Vado, rado, lædo, ludo, diuido, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do ſemper faciunt ſi.
Go fit xi, vt iungo iunxi. Sed r ante go, vult ſi: Go.
Vt ſpargo ſparſi, lego legi, & ago facit egi.
Dat tango tetigi, pungo punxi, pupugiq;.
Dat frango fregi: cùm ſignat pango paciſci,
Vult pepigi: pro iungo pegi: pro cano panxi.
Ho fit xi, traho ceu traxi docet, & veho vexi. Ho.
Lo fit ui, colo ceu colui. Pſallo excipe cum p, Lo.
Et ſallo ſine p, nam ſalli format vtrunque.
Dat vello velli, vulſi quoque, fallo fefelli,
Cello pro frango ceculi, pello pepuliq;.
Mo fit ui, vomo ceu vomui: ſed emo facit emi. Mo.
Como petit compſi, promo prompſi: Adijce demo
Quod format dempſi, ſumo ſumpſi, premo preſſi.
No fit ui, ſino ceu ſiui: tenno excipe tempſi, No.
Dat ſterno ſtraui, ſperno ſpreui, lino leui,
Interdum lini & liui, cerno quoque creui.
Gigno, pono, cano genui, poſui, cecini dant.
Po fit pſi, vt ſcalpo ſcalpſi: rumpo excipe rupi. Po.
Et ſtrepo quod format ſtrepui, crepo quod crepui dat.
Quo fit qui, vt liquo liqui: coquo demito coxi. Quo.
Ro fit ui, ſero ſeu pro planto & ſemino, ſeui, Ro.

Quod

Quod ſerüi melius dat, mutans ſignificatum.
Vult verro verri & verſi, vro vſsi, gero geſsi.
Quæro quæſiui, tero triui, curro cucurri.

So. So velut accerſo, arceſſo, inceſſo, atque laceſſo.
Formabit ſiui: Sed tolle capeſſo capeſsi,
Quodq; capeſsiui facit: atque Faceſſo faceſsi.
Sic viſo viſi, ſed pinſo pinſui habebit.

Sco. Sco fit ui, vt Paſco paui: vult poſco popoſci.
Vult didici diſco, quexi formare quiniſco.

To. To fit ti, vt verto verti: Sed ſiſto notetur
Pro facio ſtare actiuum, nam iure ſtiti dat.
Sterto ſtertui habet, meto meſſui: ab ecto fit exi.
Vt flecto flexi, pecto dat pexui, habetq;
Pexi: etiamnecto dat nexui, habet quoque nexi.
Dat mitto miſi, petij peto, ſiue petiui.

Vo. Vo fit ui, vt voluo volui: viuo excipe vixi,
Nexo vt nexui habet, ſic texo texui habebit.

Cio. Fit cio ci, vt Facio feci, iacio quoque ieci.
Antiquum lacio lexi, ſpecio quoque ſpexi.

Dio. Fit dio di, vt fodio fodi. Gio, ceu fugio, gi.
Gio.
Pio. Fit pio pi, vt capio cepi: cupio excipe piui,
Rio. Et rapio rapui, ſapio ſapui, atque ſapiui.
Tio. Fit rio ri, vt Pario peperi. Tio, ſsi, geminans S.
Vt quatio quaſsi, quod vix reperitur in vſu.
Denique ïo fit ïi, vt ſtatuo ſtatui: pluo pluui
Format, ſiue plui: Struo ſed ſtruxi, fluo fluxi.

QVARTA CONIVGATIO.

Verborum quartæ commune præteritū.

QVarta dat is, iui, monſtrat ſcio, ſcis, tibi ſciui:
Excipias venio dans veni, cambio campſi.
Raucio rauſi, farcio farſi, ſarcio ſarſi.
Sepio, ſepſi, ſentio ſenſi, fulcio fulſi.
Hautio item hauſi, ſancio ſanxi, vincio vinxi.

Per procelleuſmatiem
Pro ſalto ſalio ſalui, & amicio micui dat.
Parciùs vtemur, cambiui, hautiui, amiciui,

Sepi-

Sepiui, ſanciui, ſarſiui, atque ſaliui.

DE COMPOSITORVM *Verborum præteritis.*

PRæteritum dat idem ſimplex & compoſitiuum:
Vt docui edocui monſtrat. Sed ſyllaba ſemper
Quam ſimplex geminat, compoſto non geminatur.
Præterquam tribus his, Præcurro, excurro, repungo:
Atque à do, diſco, ſto, poſco, ritè creatis.
A Plico compoſitum cum ſub, vel nomine, vt iſta:
Supplico, multiplico, gaudent formare plicaui.
Applico, complico, replico, & explico, ũi vel in aui.
Quamuis vult oleo ſimplex olui, tamen inde
Quoduis compoſitum melius formabit oleui.
Simplicis at formam Redolet ſequitur, ſuboletq;
Compoſita à Pungo, formabunt omnia punxi:
Vult vnum pupugi, interdumq; repungo repunxi.
Natum à do, quando eſt inflexio tertia, vt addo,
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo vel obdo:
Condo indo, trado, prodo, vendo, didi: at vnum
Abſcondo abſcondi. Natum à ſto, ſtas, ſtiti habebit.
Verba hęc ſimplicia præſentis pręteritiq;,
Si componantur, vocalem primam in E, mutant:
Damno, lacto, ſacro, fallo, arceo, tracto, fatiſcor,
Partio, carpo, patro, ſcando, ſpargo, parioq;,
Cuius nata peri, duo comperit & reperit dant.
Cætera ſed perũi, velut hæc, aperire, operire.
A Paſco paui, tantùm compoſta notentur
Hæc duo, compeſco, diſpeſco, peſcui habere.
Cætera vt epaſco, ſeruabunt ſimplicis vſum.

Mutantia primam vocalem vbique in I.

Hæc Habeo, lateo, ſalio, ſtatuo, cado, lædo,
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo, cecîdi.
Tango, egeo, teneo, tacco, ſapio, rapioq;,

Si

Si componantur, vocalem primam in I mutant:

Cano. Vt rapio rapui, eripio eripui. A cano natum,
Præteritum per ui, ceu concino concinui dat.

Placeo. A Placeo sic displiceo, sed simplicis vsum
Hæc duo, complaceo, cum perplaceo benè seruant.

Compositа à Pango, retinent a quatuor ista:
Depango, oppango, circumpango, atque repango.

A maneo mansi, minui dant quatuor ista,
Præmineo, emineo, cum promineo, immineoq;.
Simplicis at verbi seruabunt cætera formam.

Scalpo. Composita à scalpo, calco, salto, a per u mutant:
Id tibi demonstrant, exculpo, inculco, resulto.

Claudo. Composita à claudo, quatio, lauo, reijciunt a:
Id docet à claudo, occludo, excludo: à quatioq;
Percutio, excutio: à lauo, prôluo, diluo, nata.

10 *Mutantia primam vocalem vbique in* I, *præterquam in præterito.*

Excipitur. Cœmo. Hæc si componas, ago, emo, sedeo, rego, frango,
Et capio, iacio, latio, specio, premo, semper
Vocalem primam præsentis in I sibi mutant,

Sic facio. Præteriti nunquam, ceu Frango, refringo, refregi:

Lego. A capio, incipio incepi. Sed pauca notentur:
Namq; suum simplex perago sequitur, satagoq;.

Ago. Vtq; ab ago, dego dat degi, cogo coëgi,

Rego. A rego, sic pergo perrexi, vult quoque surgo
Surrexi, media præsentis syllaba adempta.

Facio. Nil variat facio, nisi præposito præeunte,
Id docet olfacio cum calfacio, inficioq;.

Lego. A lego nata, re, se, per, præ, sub, trans, præeunte,
Præsentis seruant vocalem: in i cætera mutant.
De quibus hęc, intelligo, diligo, negligo, tantùm
Præteritum lexi faciunt, reliqua omnia legi.

De ſimplicium verborum Supinis.

NVnc ex præterito diſcas formare Supinum.
Bi ſibi tum format, ſic namque bibi bibitum fit. Bi.
Ci fit ctum, vt vici victum, teſtatur & ici Ci.
Dans ictum, feci factum, ieci quoque iactum.
Di fit ſum, vt vidi viſum: quædam geminant S, Di.
Vt pandi paſſum, ſedi ſeſſum, adde ſcidi quod
Dat ſciſſum, atque fidi fiſſum, fodi quoque foſſum.
Hîc etiam aduertas, quod ſyllaba prima ſupinis,
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idq; totondi dans tonſum docet, atque cecîdi
Quod cæſum, & cecidi quod dat caſum, atque tetendi
Quod tenſum & tentum, tutudi tunſum, atque pepedi,
Quod format peditum: adde dedi, quod iure datum vult.
Gi fit ctum, vt legi lectum, pegi pepigiq;
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.
Li fit ſum, vt Salli, ſtans pro ſale condio, ſalſum. Li.
Dat pepuli pulſum, ceculi culſum, atque fefelli
Falſum: dat velli vulſum, tuli habet quoque latum.
Mi, ni, pi, qui, tum fiunt, velut hîc manifeſtum: Mi, Ni, Pi, Qm.
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano, cantum.
A capio cepi dans captum, à cœpio cœptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.
Ri fit ſum, vt verri verſum: peperi excipe partum. Ri.
Si fit ſum, vt viſi viſum: tamen ſſ, geminato, Si.
Miſi formabit miſſum, fulſi excipe fultum.
Hauſi hauſtum, ſarſi ſartum, farſi quoque fartum.
Vſi vſtum, geſi geſtum, torſi duo, tortum
Et torſum, indulſi indultum, indulſumq; requirit.
Pſi fit ptum, vt ſcripſi ſcriptum: campſi excipe campſum. Pſi.
Ti fit tum, à ſto namque ſteti, à ſiſtoq; ſtiti fit Ti.
Præterito, commune ſtatum: verti excipe verſum.
Vi fit tum, vt flaui flatum: paui excipe paſtum. Vi.

Dat

Dat laui lotum, interdum lautum, atque lauatum.
Potaui potum, interdum facit & potatum.
Sed faui fautum, caui cautum, à sero seui,
Formes ritè satum. Leui liuiq; litum dat.
Solui à soluo solutum, volui à voluo volutum.
Vult singultiui singultum, venio, venis,
Veniui, venum: sepeliui ritè sepultum.

Vi. Quod dat üi, dat itū, vt domui domitum: excipe quoduis
Verbum in üo, quia semper üi, formabit in utum:
Exui vt exutum, à ruo deme rui ruitum dans.
Vult secui sectum, necui nectum, fricuiq;
Proclausmatica. Frictum, miscui item mistum, ac amicui dat amictum.
Torrui habet tostum, docui doctum, tenuiq;
Tentum, consului consultum, alui altum alitumq;.
Sic salui saltum, colui, occului quoque cultum.
Pinsui habet pistum, rapui raptum, seruiq;
A sero, vult sertum, sic texui habet quoque textum,
Hęc sed üi mutant in sum, nam censeo censum.
Cellui habet celsum, meto messui habet quoque messum.
Nexui item nexum, sic pexui habet quoque pexum.
Dat patui passum, carui cassum, caritumq;.

Xi fit ctum, vt vinxi vinctum: quinque abijciunt n,
Nam finxi fictum, minxi mictum, inque supino
Dat pinxi pictum, strinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, flexi, plexi, fixi dant, & fluo fluxum,

De compositorum verborum Supinis.

COmpositum vt simplex formatur quodq; supinum,
Quamuis non eadem stet semper syllaba vtriq;.
Tundo. Composita à tunsum, dempta n, tusum: à ruitum fit,
Ruo. I media dempta, rutum: & à saltum quoque sultum.
Salio.
Sero. A Sero, quando satum format, composta situm dant.
Hæc, captum, factum, iactum, raptum, a per e mutant,
Et cantum, partum, sparsum, carptum, quoque fartum.
Edo. Verbum Edo compositum, non estum, sed facit esum:

Vnum

Vnum duntaxat Comedo, formabit vtrunque.
A noſco tantùm duo, cognitum, & agnitum habentur,
Cætera dant notum, nullo eſt iam noſcitum in vſu.

Præterita verborum in Or.

VErba in or, admittunt ex poſteriore ſupino
Præteritum, verſo u per us, & ſum conſociato
Vel fui: vt à lectu, lectus ſum vel fui. At horum
Nunc eſt deponens, nunc eſt commune notandum.
Nam labor lapſus, patior dat paſſus, & eius *Patior.*
Nata, vt compatior compaſſus, perpetiorq;
Formans perpeſſus. Fateor quod faſſus, & inde *Fatcor.*
Nata, vt confiteor confeſſus, diffiteorq; *Gradior.*
Formans diffeſſus. Gradior dat greſſus, & inde
Nata, vt digredior digreſſus. Iunge fatiſcor,
Feſſus ſum, menſus ſum metior, vtor & vſus.
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orſus.
Nitor niſus vel nixus ſum, vlciſcor & vltus.
Iraſcor ſimul iratus, reor atque ratus ſum.
Obliuiſcor vult oblitus ſum, fruor optat
Fructus vel fruitus, miſereri iunge miſertus.
Vult tuor & tueor, non tutus, ſed tuitus ſum: *Tuor.*
Quamuis & tutum & tuitum ſit vtrique ſupinum.
A loquor adde loquutus, & à ſequor adde ſequutus. *Loquor.*
Experior facit expertus. Formare paſciſcor
Gaudet pactus ſum, nanciſcor nactus. Apiſcor, *Apiſcor.*
Quod vetus eſt verbum, aptus ſum: vnde adipiſcor adeptus
Iunge queror queſtus, proficiſcor iunge profectus.
Expergiſcor ſum experrectus. Et hæc quoq; commi-
niſcor commentus, naſcor natus, moriorq;
Mortuus, atque orior, quod præteritum facit ortus.

DE VERBIS GEMINVM

præteritum mutuantibus.

PRæteritum actiuæ & paſsiuæ vocis habent hęc:
Cœno cœnaui & cœnatus ſum tibi formar.

Versus hypermeter.

Iuro iuraui & iuratus, potoq; potaui
Et potus, titubo titubaui vel titubatus.
Sic careo carui & cassus sum, prandeo prandi
Et pransus, pateo patui & passus, placeoq;
Dat placui & placitus, suesco sueui atque suetus.
Veneo prouendor, veniui, venditus & sum.
Nubo nupsi nuptaq; sum, meteor meritus sum,
Vel merui: adde Libet libuit libitum. Et licet adde,
Quod licuit, licitum. Tædet quod tæduit, & dat
Pertæsum: adde pudet, faciens puduit, puditumq;
Atque piget, tibi quod format piguit, pigitumq;.

De Neutropassiuorum præteritis.

NEutropassitum sic præteritum tibi format:
Gaudeo gauisus sum, fido fisus, & audeo
Ausus sum, fio factus, soleo solitus sum.
Mœreo sum mœstus: sed Phocæ nomen habetur.

DE VERBIS PRAETERITVM *mutuantibus.*

Nigreo, Flaueo, Embesco, Lucesco

QVædam præteritum verba accipiunt aliunde:
Inceptiuum in sco, stans pro primario, adoptat
Præteritum eiusdem verbi: vult ergo tepesco
A tepeo tepui, feruesco à ferueo, ferui.
A video cerno vult vidi: à concutio vult
Præteritum quatio concussi, à percutioq;
Percussi, ferio: à mingo vult meio minxi.
A Sedeo sido vult sedi: à suffero tollo
Sustuli: & à fuo sum fui: & à tulo ritè fero tuli.
A sto sisto steti, tantùm pro stare, furoq;
Insaniui, à verbo eiusdem significati.
Sic poscunt vescor, medior, liquor, reminiscor,
Præteritum à pascor, medicor, liquefio, recordor.

Hypermeter.

De

De Verbis preterito carentibus.

PRæteritum fugiunt, vergo, ambigo, gliſco, fatiſco,
Polleo, nideo. Ad hæc incœptiua, vt pueraſco:
Et paſsiua, quibus caruere actiua ſupinis:
Vt metuor, timeor. Meditatiua † omnia, præter
Parturio, eſurio, quæ præteritum duo ſeruant.

Sylueſco.
Irunceſco.
Sterileſco.
Dieſco.

†Deſideratiua, vt
Micturio.
Scripturio.
Iturio.
Cacaturio.

Verba Supinum rarò admittentia.

HÆc rarò aut nunquam retinebunt verba ſupinum:
Lambo, mico micui, rudo, ſcabo, parco peperci,
Diſpeſco, poſco, diſco, compeſco, quiniſco,
Dego, ango, ſugo, lingo, ningo, ſatagoq;.
Pſallo, volo, nolo, malo, tremo, ſtrideo, ſtrido.
Flaueo, liueo, auet, paueo, conniueo, feruet.
A nuo compoſitum, vt renuo: à cado, vt incido, præter
Occido, quod facit occaſum, recidoq; recaſum.
Reſpuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, caluo.
Et ſterto, timeo: ſic luceo, & arceo, cuius
Compoſita ercitum habent. Sic à gruo, vt ingruo natum.
Et quæcunque in üi, formantur neutra ſecundæ:
Exceptis, oleo, doleo, placeo, taceoq;.
Pareo, item & careo, noceo, pateo, lateoq;.
Et valeo, caleo: gaudent hęc namque ſupino.

Linquo ſimplex. Adde Satago, Sido, Sapio.

DE VERBIS DEFECTIVIS.

SEd nunc vt totum percurras ordine verbum,
Iſtis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia clauda quidem remanent, nec verſibus apta,
Qui rectis pedibus pleniſq; incedere gaudent,
Hiſce ſequens dabitur, quem cernis ſermo ſolutus.

Præſens Indicatiuus, Aio, ais, ait. Plu. Aiunt.

Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. Plur. Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperatiuus, Ai.

Præsens optatiuus, potentialis, & subiunctiuus, Aias, aiat. Pluraliter, Aiamus, aiant. Præsens participium, Aiens.

Ausim. Præsens optatiuus & subiunctiuus, Ausim, ausis, ausit.

Salue. Pluraliter, Ausint. *Indicat. Saluebis. Imper. Salue, saluete. Plur. Saluete. saluetote. Infinit. Saluere.*

Aue. Imperatiuus, Aue, aueto. Plu. Auete, auetote.

Cedo. Imperatiuus, Cedo. Pluraliter, Cedite. *Id est, Dic, vel porrige.*

Faxo. Futurum, Faxo, faxis, faxit. pro faciam vel fecero. Plu. faxint.

Forem. Imperfectum opt. potent. & subiunct. Forem, fores, foret. pro essem, esses, esset. Pluraliter, Forent.
Infinitiuus, Fore, id est, futurum esse.

Quæso. Præsens Indicatiuus, Quæso. Pluraliter, Quæsumus.

Infit. Infit sola vox est, Dicit seu dixit significans. Plur. Infiunt. id est, dicunt.

Inquio. Præsens indicat. Inquio vel inquam, inquis, inquit. Plu. Inquiunt. Præterperfectum, Inquisti, inquit. Futurum, Inquies, inquiet. Imperatiuus, Inque apud Terentium. Inquito apud Plautum. Præsens optatiuus, potentialis, & subiunctiuus, Inquiat. Participium, Inquiens. ~~Futurum, Inquies, inquiet.~~ *Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. Plu. Valete, valetote. Infinit. Valere.*

Odi, &c. Hæc quatuor sequentia, Odi, cœpi, memini, noui, omnes voces præteriti perfecti & plusquam perfecti omnium modorum integras habent: vt & futuri quoque, quoties à præterito indicatiui formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, nisi quod Memini in Imperatiuo sing. memento. Plur. Mementote habet. Odi, noui & cœpi, carent imperatiuo.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer, à for, simplicia non reperiri.

Præterea { Dic, Duc, Fer, Fac, } pro { Dice, Duce, Fere, Face, } voces esse per apocopen concisas & decurtatas.

Denique notabunt, Eo & queo, habere imperfectum Ibam, quibam: in futuro, Ibo. quibo.

DE

DE VERBIS IMPERSONALIBVS.

ET de perſonalibus quidem hactenus dictum eſto, deinceps vero de Impersonalibus dicendum, quæ nominatiuum certæ perſonæ non recipiunt, ſed mutatur nominatiuus perſonæ in obliquos: vt quod Anglicè perſonaliter dicimus, *I muſt reade Vergil.* Latinè impersonaliter effertur, Oportet me legere Vergilium.

Impersonalia igitur appellantur, non quòd perſona careant, (habent enim vt videmus, vocem tertiæ perſonæ tam actiuam quàm paſsiuam quàm plurimam) ſed quia nullius perſonæ aut numeri certam ſignificationem, niſi ex adiuncto nominis vel pronominis caſu obliquo ſortiantur. Nam Oportet me, primæ perſonæ eſſe videtur, numeriq; ſingularis: Oportet nos, primæ perſonæ pluralis: Oportet te, ſecundæ perſonæ ſingularis: Oportet vos, ſecundæ pluralis: atque itidem de reliquis. *Impersonalia cur ſic dicta.*

Sunt igitur Impersonalia duplicia, { Actiuæ vocis, & / Paſsiuæ vocis.

Impersonalia Actiuæ vocis ſunt hæc, & his ſimilia: Eſt *Impersonalia actiuæ vocis.*

Interest,	Tædet,	Liquet,	Restat,	Constat,
Refert,	Accidit,	Licet,	Decet,	Cōducit,
Placet,	Cōtingit,	Solet,	Oportet,	Miseret,
Libet,	Euenit,	Vacat,	Potest,	Piget,
Pœnitet,	Expedit,	Præstat,	Iuuat,	Pudet.

Denique nullum ferè verbum eſt tam perſonale, vt non idem impersonalis formā poſsit induere: nec è diuerſo. Horum tamen quædam perſonaliter vſurpantur: vt *Virtus placet probis. Pecunia omnia poteſt. Ars iuuat egentes.*

Quædam vero ſemper manent impersonalia: vt Pudet, pœnitet, oportet. Tamen legere eſt apud Terentium: *Quæ adſolent, quæq; oportent ſigna adſalutem eſſe, huic omnia eſſe video.* *Tædet*

Coniugantur autem in tertia perſona ſingulari per omnes modos. Aliquet non extat præteritum. *Coniugantur in tertia perſona.*

Tædet, pertæſum eſt ſormat.

Miseret & miſereſcit, miſertum eſt.

Inueniuntur etiam in vſu, { Placitum eſt, Libitum eſt, Puditum eſt, Licitum eſt, Pigitum eſt, } præterit. à { Placet. Libet. Pudet. Licet. Piget. }

Impersonalia paſſiuæ vocis fiunt ab omnibus verbis actiuis & neutris : vt Curritur, Turbatur.

Impersonalia paſſiuæ vocis.

Impersonalia Supinis & vocibus Gerundij carent.

Carent Supinis & Gerundijs.

DE GERVNDIIS.

GErundij porrò voces participialia vocari poſſunt, quòd ſimilia participijs ſunt : ſicut prouerbialia dicimus, quæ ſunt ſimilia prouerbijs.

Proinde quia parùm videbamus conuenire inter grammaticos, vtrum ad verba an ad participia propius pertinerent, hic in confinio vtriuſque partis relinquimus, vt vtri velint, ſeſe regno addicant.

Porrò à Nomine caſum, à Verbo agendi vel patiendi, vel neutrius ſignificationem accipiunt.

Et quia temporum nec diſcrimen diſcretis vocibus recipiunt, neque numeros aut perſonas admittunt, ideò nec iuſta verba eſſe poſſunt, nec participia.

Terminationes Gerundi.

Gerundij terminationes ſunt tres, { Di, genitiui caſus. Do, datiui & ablatiui, Dum, nominatiui & accuſat. }

Gerundia autem actiuè maiore ex parte ſignificare, nulli dubium eſt, licet interdum etiam paſſiuè ſignificent. Cuius rei exempla erunt iſta : *Athenas quoque miſſus erudiendi cauſa.* id eſt, vt eruditetur. *Vrit videndo fœmina.* id eſt, dum videtur. *Satis ad cognoſcendum illuſtria. Ars ad diſcendum facilis.* id eſt, vt cognoſcatur, vt diſcatur.

DE SVPINIS.

Supina.

SVpina quoque meritò participialia verba dicuntur, omniaq; cum gerundij vocibus communia habent. Exeunt autem Prius in um, Posterius in u : vt Viſum, viſu. Significant autem Prius quidem ferè actiuè, (ſicut in Rudimentis dictum eſt) Posterius verò paſſiuè.

DE

DE PARTICIPIO.

Participium, est pars orationis inflexa casu, quæ à Nomine genera, casus, & declinationem: à Verbo Tempora & significationes: ab vtroq; Numerum & figuram accipit. *Participium*

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Participio septem, Casus, Genus, Declinatio, Tempus, Significatio. Numerus, Figura. *Accidentia participiorum.*

De genere autem & casu, & declinatione, idem hic statuendum, quod supra in Nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora Participiorum sunt quatuor. Tria *Tempora participiorum.*
Præsens in ans vel ens: vt Amans, Legens.

Cæterum Iens, participium ab eo, simplex rariùs legitur in nominatiuo, sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis. *Præsens.*

Composita verò nominatiuum quidem in iens finitum habent, genitiuum autem in euntis: vt Abiens, abeuntis. Rediens, redeuntis præter vnum Ambiens, ambientis. &c. *Composita in iens.*

Hanc formam sequuntur & horum gerundia: vt Abeundi, abeundo, abeundum. Præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum verò in Tus, Sus, Xus, vt Doctus. Visus. Nexus. *Præteritum*

Futurum autem duplex. Alterum quidem in Rus, actiuæ vt plurimùm significationis: Aut neutralis: vt Lecturus cursurus. Alterum verò in dus, passiuæ significationis semper: vt Legendus. *Futurum.*

SIGNIFICATIO.

Actiuè significant ea participia, quæ ab actiuis cadunt: vt Docens, docturus. Verberans, verberaturus. *Significatio.*

A neutris cadentia, neutraliter significant: vt Currens, cursurus. Dolens, doliturus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in dus: *Partici-*

pia in dus. vt Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Passiuè significant, quæ à passiuis descendunt: vt Lectus, legendus. Auditus, audiendus.

Participia pass. à neutris. Fiunt & participia passiua ab huiusmodi neutris, quorum tertiæ personæ passiuè vsurpantur: vt *Aratur terra.* Hinc arata & aranda terra.

Participia pass. à deponentibus. Participia formata à deponentibus, imitantur significationem suorum, verborum: vt Loquens, loquutus, loquuturus: à loquor.

Deponentibus quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in dus: vt

Sequendus, Vtendus, Obliuiscendus.
Loquendus, Patiendus, & alia id genus.

Habent & Deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc actiuè, nunc passiuè significant: vt

Vergilius. *Nunc oblita mihi tot carmina.*
Terentius. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*
Vergilius. *mentitaq; tela Agnoscant.*

Communium deniq; verborum participia, ipsorum significationem induunt: vt Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Impersonalia carent participio. Ab Impersonalibus nulla extant participia, præter Pœnitens, decens, libens, pertesus, pœnitendus, pudendus.

Participia anomala deducta à verbis præter analog. Hæc participia præter analogiam à verbis suis deducuntur, Pariturus, nasciturus, sonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, nosciturus, moriturus, oriturus, osurus, futurus.

Participia derivata à nominibus. Similia participijs sunt ista: Tunicatus, togatus, personatus, laruatus. Et innumera huius sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur.

NVMERVS.

Numeri in participijs. Est & numerus in Participijs, vt in Nomine: Singularis, vt Legens, Pluralis, vt Legentes.

DE FIGVRA.

Figura participiorum. Figura est duplex { Simplex, / Composita, } vt { Spirans. / Respirans.

Participia fiunt nomi- Participia aliquando degenerant in nomina participialia, vel cùm alium casum quàm suum verbum regunt: vt

Abun-

Abundans lactis. } { Patiens inediæ.
Alieni appetens. } { Fugitans litium.

na participialia.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: vt Infans, indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm comparantur: vt { Amans, Amantior, Amantissimus. } { Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt: vt

Expectem qui me nunquam visurus abisti? Hoc est, *qui eo animo discessisti, vt me amplius non videres.*

Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissurus, si quid explorati haberet. id est, *ita affectus, vt non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque. i. *dignus est, vel debet amari.*

Vita laudata. i. *laudabilis. Ejicienda est hæc mollities animi.* i. *debet ejici.*

Participia præsentis temporis, non rarò fiunt substantiua nomina. Modo in masculino genere: vt Oriens, occidens, profluens, confluens. Modo in fœminino: vt Consonans, continens. Modo in neutro: vt Contingens, accidens, antecedens, consequens. Modò in communi genere pro verbalibus in tor vel trix: vt Appetens, diligens, sitiens, indulgens. Animans, modò fœmininum, modo neutrum reperitur.

Participia præsentis temporis fiunt substantiua nomina.

DE ADVERBIO.

ADuerbium, est pars orationis non flexa, quæ adiecta verbo, sensum eius perficit atque explanat. Explanat etiam interdum & nomen: vt *Homo egregiè impudens. Ne parùm sis leno. Nimium philosophus.* Aliquoties & Aduerbium: vt *Parùm honestè se gerit.*

Aduerbium

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Aduerbio accidunt, { Significatio, Comparatio, } { Species, Figura.

Significationis varietas ex verborum circumstantijs colligenda est. In loco significant: Hìc, illic, istic, intus, foris, vsquam, nusquam, vbi, vbique, vbicunque, vbilibet, vtrobique, vbiuis, vbiubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, sicubi, inibi, ibidem, inferius, superius.

Species Aduerbiorum.

Ad

Ad locum significãtia. Ad locum reſpiciunt, Hùc, illùc, iſtùc, intrò, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò, ſi quò, eò, eódem, quólibet, quóuis, quócunque, foras, horſum, aliorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, ſurſum, deorſum, vtroque, neutrò, quoquouerſum.

A loco ſignificantia. A loco denotant, Hinc, illinc, iſtinc, intus, foras, inde, vnde, aliunde, alicunde, ſicunde, necunde, indidem, vndelibet, vndeuis, vndecunque, ſupernè, infernè, cœlitus, funditus.

Per locum ſignificantia. Denique per locum innuunt, Hâc, illâc, iſtâc, quâcunque, eâ, eâdem, aliâ, aliquâ, ſiquâ, nequâ, quaquâ.

Temporis Aduerbia. Aduerbia temporis ſunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, iamdudum, quampridem, iampridem vſque, quouſque, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, poſtridie, perendie, manè, veſperi, nudiuſtertius, nudiuſquartus, nudiuſquintus, nudiuſſextus, &c. Diû, noctû, interdiû, nunc, iam, nuper, aliâs, olim, item, pridem, tantiſper, pauliſper, parumper, ſæpè, raro, ſubinde, identidem, plærumque, quotidie, quotannis, nunquam, vnquam, adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in ⏑ dies, in ⏑ horas, vt primùm, quum primum, ſimulac, ſimulatque, [illegible]. Vſque temporis & loci aduerbium eſt: vt *Vſque ſub obſcurum noctis. Ab Aethiopia eſt vſq; hæc.* Eſt & vbi pro ſemper aut continuè ponitur: vt *Vſque metu mieuere ſinus.*

Vſque.

Numeri. Aduerbia Numeri: vt Semel, bis, ter, quater, quinquies, ſepties, vigeſies, trigeſies, quadragies, quinquagies, ſeptuagies, octogies, centies, millies, infinities.

Ordinis. Ordinis ſunt: Inde, deinde, hinc, dehinc, deinceps, nouiſsimò, in ⏑ primis, poſtremò, primùm, iam ⏑ primùm, denique, demùm, tandem, ad ſummùm.

Interrogandi. Aduerbia Interrogandi ſunt, Cur, quamobrem, quare, quomodò, ecquid, quin pro cur non, num, quid ita, quo vnde, quantum?

Vocandi. Vocandi ſunt, ô: heus, eho. & ſi qua ſunt ſimilia.

Negandi. Negandi: vt Haud, non, minimè, nequaquam, ne pro non. & ſimilia.

Affirmãdi. Affirmandi: vt Etiam, ſic, quidni, ſanè, prorſus, nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, ſcilicet.

Iurandi. Iurandi: vt Hercle, mehercules, medius, fidius, dius fidius, Pol, ædepol, Caſtor, ecaſtor.

Hor-

Hortandi: vt Agè, sodes, sultis, amabò, agédum, chódum, eia, agite. *Hortandi.*

Prohibendi: vt Ne, non. *Prohibendi.*

Optandi: vt Vtinam, si, ôsi, ô. *Optandi.*

Excludendi: vt modò, dummodò, tantummodò, solummodò, tantùm, solùm, duntaxat, demùm. *Excludendi.*

Congregandi: vt Simul, vnà, pariter, populatim, vniuersim, coniunctim. &c. *Cõgregandi.*

Segregandi: vt Seorsim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, priuatim, speciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, ostiatim. *Segregandi.*

Diuersitatis: vt Aliter, secus. *Diuersit.*

Eligendi: vt Potiùs, potissimùm, immò, satiùs. *Eligendi.*

Intendendi: vt Valdè, nimis, nimiùm, immodicè, impendio, impensè, prorsus, penitus, funditus, radicitus, omnino. *Intendendi.*

Remittendi: vt Vix, ægrè, paulatim, sensim, pedetentim. *Remittendi.*

Concedentis: vt Licet, esto, demùs, sit ita, sit sanè. *Cõcedentis.*

Negatæ solitudinis: vt Non solùm, non tantùm, non modò, nedum. *Negatæ solitudinis.*

Qualitatis: vt Doctè, pulchrè, fortiter, grauiter. *Qualitatis.*

Quantitatis: vt Parùm, minimè, maximè, summùm, adsummùm, & similia. *Quãtitatis.*

Comparandi: vt Tam, quàm, magis, minus, maximè, minimè, æquè. *Cõparandi.*

Rei non peractæ: vt Fermè, ferè, propè, propemodum, tantùm, tantùm non, modò non. *Rei non peractæ.*

Demonstrandi: vt En, ecce, sic. Vt cùm dicimus. *Sic scribito.* *Demonstrandi.*

Explanandi: vt id est, hoc est, quasi dicas, putà, vtputa, vtpote. *Explanãdi.*

Dubitandi: vt Forsan, forsitan, fortassis, fortassè. *Dubitandi.*

Euentus: vt Fortè, casu, forte fortuna. *Euentus.*

Similitudinis: vt Sic, sicut, sicuti, ita, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, vti, velut, veluti. *Similitudinis.*

COMPARATIO.

Aduerbia à nominibus adiectiuis nata, & comparantur, & regunt casus comparatiui & superlatiui: vt Doctè, doctiùs, illo, doctissimè, omnium. *Cõparatio.*

Similiter & quædam alia: vt Benè, meliùs, optimè. Malè peiùs,

peiùs, peſsimè. Sæpè, ſæpiùs, ſæpiſsimè. Nuper, nuperrimè. & ſimilia.

SPECIES.

Species aduerbiorum. Species eſt duplex. Principalis, quæ ex ſe originem habet: vt *Heri, cras.*

Deriuatiua, eſt eorum quæ nata ſunt aliunde: vt *Furtim, à furor. Strictim, à ſtringo. Humaniter, ab humanus.*

Nomina fiunt aduerbia. Aliquando neutra adiectiua induunt formam Aduerbiorum, ad græcorum imitationem: vt Recens, pro recenter. Toruum, pro toruè.

FIGVRA.

Figura eſt duplex. Simplex, vt Prudenter: Compoſita, vt Imprudenter.

DE CONIVNCTIONE.

Coniunctio, eſt pars orationis, quæ ſententiarum clauſulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONIUNCTIONI.

Coniunctioni accidunt, Figura, Poteſtas, & Ordo.

FIGVRA.

Figura. Figura eſt duplex. Simplex, vt nam: Compoſita, vt namq;.

POTESTAS.

Poteſtas. Poteſtas, id eſt ſignificatio, eſt varia: Aliæ enim è coniunctionibus Copulatiuæ ſunt: vt Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cum & tum.

Tum. Tum item geminatum: vt *Vir tum probus, tum eruditus.*

Huc ſpectant & his contrariæ: vt Nec, neque, neu, néue.

Suſpenſiuæ. Hæ quatuor ſequentes, Et, que, nec, neque, cum geminantur, Suſpenſiuæ etiam vocantur, quòd aliud ſemper expectari faciant: vt *Et fugit, & pugnat. Nec ſapit iſta, nec ſentit.*

Diſiunctiuæ Aliæ diſiunctiuæ: vt Aut, vel, ve, ſeu, ſiue.

At iſtæ cum geminantur, Suſpenſiuæ etiam vocantur: vt *Vel ſcribit, vel dictat.*

Aliæ

Aliæ diſcretiuæ: vt Sed, ſedenim, at, aſt, atqui, quidem, autem, quoque, ſcilicet, cæterum, verò, enimuerò, quodſi, verùm, porrò, quin. *Diſcretiuæ.*

Aliæ rationales, ſeu illatiuæ: vt Ergò, ideò, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob eam rem, ea, re. Cicero. *Ea re ſtatim ad te Ariſtocritum miſi.* *Rationales, ſeu illatiuæ.*

Aliæ cauſales, id eſt, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: vt Nam namque, enim, etenim, quod quia, quippe, vtpote, ſiquidem, quando, quandoquidem, propterea quod, quoniam, quatenus, & pro quia. *Cauſales.*

Vergilius. *Audieras & fama fuit.* pro nam, vel quia fuit. Quô pro quia: vt Cicero. *Non quô quicquam deſit, ſed quia valde cupio.*

Ouidius. *Crede mihi benè qui latuit, benè vixit: & intra*
Fortunam debet quiſque manere ſuam. pro *nam* vel *quia.*

Aliæ perfectiuæ, ſeu abſolutiuæ: vt Vti, quô pro vt. *Perfectiuæ.*

Ne & vt, pro ne non. Terentius. *Sed patris vim vt queas ferre.*

Ne pro vt non. Cicero. *Opera datur, iudicia ne fiant.*

Aliæ continuatiuæ: vt Si, ſin, ni, niſi. *Continuat.*

Aliæ dubitatiuæ: vt Ne, an, anne, num, numquid, vtrum, necne. *Dubitatiuæ*

Aliæ aduerſatiuæ: vt Etſi, quanquam, quamuis, licet, tametſi, & aliæ id genus. *Aduerſatiuæ.*

Aliæ redditiuæ earundem: vt Tamen, attamen, ſedtamen, veruntamen. *Redditiuæ.*

Aliæ diminutiuæ: vt Saltem, at, certè, vel: vt *Ne vel latum digitum diſceſſeris.* *Diminutiuæ.*

Aliæ Electiuæ: vt Quàm, ac, atque, vt, quando pro Quam accipiuntur. *Electiuæ.*

Expletiuæ: vt Quidem, equidem, nimirum, autem, ſcilicet, quoque, nam, profectò, verò, enimuerò, ſedenim, enim pro certè. Vergilius. *Nam quis te iuuenum confidentiſſime noſtras*
Iußit adire domos. Terentius. *At enim non ſinam.* *Expletiuæ.*

Sunt dictiones, quæ nunc Aduerbia, nunc Coniunctiones, nunc Præpoſitiones eſſe inueniuntur: vt Cum, quoties caſui iungitur, præpoſitio eſt. *Cum.*

In genere coniunctiones adeò tenui diſcrimine ab aduerbijs diſcernuntur, vt quàm ſæpiſſimè confundantur: vt Quando, proinde, & ſimilia.

ORDO.

Ordo Coniunctionum eſt triplex: nempe *Ordo coniunctionũ.*

Præ-

Præpoſitiuus. Præpoſitiuus, earum ſcilicet, quæ in ſententiarum exordio ponuntur.

Subiunctiuus. Subiunctiuus, earum ſcilicet, quæ ſecundum in clauſula, vel tertium, vel ad ſummum quartum locum occupant.

Communis. Communis.

Præpoſitiuæ Ex coniunctionibus hæ in primis præponi ſolent: Nam, quare, ac, aſt, atque, et, aut, vel, nec, neque, ſi, quin, quatenus, ſin, ſeu, ſiue, ni, niſi.

Subiunctiuæ quæ. Subiunctiuæ verò ſunt, Quidem quoque, autem, verò, enim.

Enclyticæ. Et tres Enclyticæ: vt Que, ne, ve, ſic dictæ, quòd accentum in præcedentem ſyllabam inclinent: vt

Horatius. *Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis:*
Indoctuſq; pilæ, diſcique, trochiue quieſcit. Sunt & aliæ quoq; voces aliquot Enclyticæ: vt Dum, ſis, nam, &c.

Communes. Communes deniq; dicuntur, quæ indifferenter & præponi & poſtponi poſſunt, quales ſunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: vt Equidem, ergò, igitur, ſaltem, tamen, quanquam. &c.

DE PRÆPOSITIONE.

Præpoſitio, eſt pars orationis indeclinabilis, quæ alijs orationis partibus, vel in Compoſitione, vel in Appoſitione præponitur:

Appoſitione: vt *Chriſtus ſedet ad dextram Patris.*

Compoſitione: vt *Adactum iuramentum adhibendum admonuit.*

Præpoſitiones poſtpoſitæ ſuis caſibus. Quædam præpoſitiones poſtponi ſuis caſibus inueniuntur: vt

Cum, Tenus, } vt { Quibuſcum, Pube tenus, } { Verſus, Vſque, } vt { Angliam verſus. Ad occidentē vſq;.

ACCIDENTIA PRAEPOSITIONI.

Præpoſitioni accidit caſuum regimen, ſiue conſtructio.

Cæterum in ijſdem caſibus mira eſt ſignificationis varietas, quæ non tam regulis, quam aſſiduo legendi atq; ſcribendi vſu diſcenda eſt. Exempli cauſa.

Secundum. Secundum, aliud ſignificat cùm dico: *Secundum aurem vulnus accepit.* id eſt, *iuxta aurem.* Aliud verò hîc: *Secundum Deum parentes amandi ſunt.* id eſt, *proximè poſt Deum.* Aliud in hac oratione. *Secundum quietem ſatis mihi felix viſus ſum,* id eſt, *in quiete,* vel *inter quietem.*

Præ-

Præpositiones Accusatiuum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusatiuo casui adiunguntur.

Ad. *Ad calendas Græcas.*

Apud. Verg. *At benè apud memores veteris stat gratia facti.*

Ante. Horatius. *-dicique beatus*
Ante obitum nemo, supremaque funera debet.

Aduersus. *Ne Hercules quidem aduersus duos.*

Cis: *Cis Thamesim sita est Actona.*

Citra. Vltra. Horat. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
Quos vltra citraque nequit consistere rectum.

Intra. Ouidius. *Crede mihi, benè qui latuit, benè vixit: & intra*
Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. Plin. Maior. *Extra omnem ingenij aleam positus Cicero.*

Circum, locale est: vt *Circum montem.*

Circa. *Circa forum. Circa viginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat: vt *Circiter horam decimam.*

Cæsar. *Circiter duo millia desiderati sunt.*

Contra: *Ne contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Horatius. *Multa cadunt inter calicem supremaque labra.*

Infra. Terentius. *Quem ego infra omnes infimum esse puto.*

Supra. Salustius. *Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

Iuxta. Terentius. *Cùm lucubrando iuxta ancillas lanam faceret.*

Ob. *Fœda mors ob oculos versabatur.*

Per. Horatius. *Impiger extremos curris mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope. *Prope vrbem. Prope mortem.*

Præter. Terentius. *Ita fugias, ne præter casum.*

Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Post. Horatius. *O ciues ciues, quærenda pecunia primum est.*
Virtus post nummos.

Penes. Ouidius. *Me penes est vnum vasti custodia mundi.*

Trans. Horatius. *Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.*

Præpositiones Ablatiuum regentes.

A. Terentius. *A me nulla tibi orta est iniuria.*

Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mutus. *Ab alio expectes, alteri*

quod

quod feceris.

Abs. Ter. *Abs quouis homine beneficium accipere cùm opus eſt, gaudeas.*
Abſque. Ter. *Abſque eo eſſet. Abſque pecunia miſerè viuitur.*
Cum. Mimus. *Damnum appellandum eſt, cum mala fama lucrum.*
Clam. *Clam patre.* & Plautus. *Clam patrem.*
Coram. *Coram Senatu res acta eſt.*
De. *Sophiſtæ vixantur de lana caſrina.*
E. *Qui falſum teſtimonium dixiſſe conuictus erat, è ſaxo Tarpeio deijciebatur.*
Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ ſunt.*
Pro. Mimus. *Comes facundus in via, pro vehiculo eſt.*
Præ. Terentius. *Huic aliquid præ manu dederis.*
Sine. Idem. *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*
Tenus. Vergilius. *-capulo tenus ferrum impulit ira.*

Præpoſitiones vtrique caſui ſeruientes.

Vtriuſque caſus præpoſitiones.

Hæ quatuor, vtrunque caſum exigunt, ſed diuerſa ferè ſignificatione.

In. Ter. *In tempore veni, quod omnium rerum eſt primum.* ſine motu.
Ouid. *Inque domos ſuperas ſcandere cura fuit.* motum quodammodo
Verg. *Sub lucem exportant calathis.* i. *paulò ante lucem.* (innuit.
Idem. *-vaſto vidiſſe ſub antro.*
Super. Vergilius. *Super typas Tyberis. Fronde ſuper viridi.*
Subter. Verg. *Subter terram. -denſa ſubter teſtudine caſus.*

Præpoſitiones nunquã extra compoſit. reperiũtur.

Sunt & præpoſitiones, quæ nunquam extra compoſitionem inueniuntur, nimirum

Am,	Ambio,	Re,	Recipio,
Di, vt	Diduco,	Se, vt	Sepono,
Dis,	Diſtraho,	Con,	Condono.

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit n: vt Coagmento, coëmo, coinquino, cooperio.

DE INTERIECTIONE.

Interiectio.

INteriectio, eſt pars orationis, quæ ſub incondita voce, ſubito prorumpentem animi affectum demonſtrat. Tot autem ſunt Interiectionum ſignificationes, quot animi perturbati ſunt motus.

Exultantis: vt Euax, vah. Plaut. *Euax, iurgio tandem vxorem ebegi.*

Dolentis: vt Heu, hoi, hei, o ah. Terentius. *Ihihò, hoi, hei.*

Vergilius. *O dolor atque decus magnum.*

Timentis: vt Hei, atat. Ter. *Hei, vereor ne quid Andria apportet mali.*

Admirantis: vt Papè. Terentius. *Papè, noua figura oris.*

Vitantis: vt Apagè, apagésis. Ter. *Apagésis, egon' formidolosus?*

Laudantis: vt Euge. Martialis, *Citò, nequiter, euge, beatè.*

Vocantis: vt Eho, oh, io. Terent. *O, qui vocare?*

Deridentis: vt Hui. Terent. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex improuiso aliquid deprehendentis: vt Atat. Terentius. *Atat, data hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: vt Oh, proh, proh nefas. Seneca. *Oh paupertas fœlix.*

Imprecantis: vt Malùm, vt malùm. Terent. *Quid hoc (malum) infœlicitatis est.*

Ridentis: vt Ha, ha, he. Terentius. *Ha ha he, defessa iam misera sum te ridendo.*

Silentium iniungentis: vt Au. Terentius. *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.*

Illud hìc obseruandum est, nomina quoque & verba quandoq; interiectionis loco poni: vt apud Vergilium. *Nauibus infandum amissis.* Cicero. *Sed amabo te, cura.* Immò quæuis orationis pars, affectum animi inconditum significans, interiectionis vice fungitur. *Aliæ partes fiunt interiectiones.*

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassa (quod aiunt) Minerua, tradita sint pueris, tantisper dum ordinarijs in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abundè sufficere arbitramur. Quod si cui tamen adlubescit quicquam his altius exactiusq; perueſtigare, hunc ad Grammaticorum euoluenda perscrutandáque opera relegandum censemus: Quorum cùm magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen nouimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiamq;, Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRVCTIONE octo partium orationis.

ATque de octo quidem orationis partibus, earumque formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ Constructio dicitur, agemus.

Est igitur Syntaxis, debita partium orationis inter se compositio connexioque, iuxta rectam Grammatices rationem. *Constructio est quid sit.*

nem. Ea vero est, qua veterum probatissimi, tum in scribendo tum in loquendo sunt vsi.

Concordantia Grammatices.

Cæterum, priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantijs sunt paucis edisserenda.

CONCORDANTIA NOminatiui & Verbi.

Prima concordantia.

VErbum personale cohæret cum Nominatiuo, numero & persona: vt *Nunquam sera est ad bonos mores via.*

Fortuna nunquam perpetuò est bona.

Nominatiuus primæ vel secundę personæ rarissimè exprimitur, nisi causa discretionis: vt *Vos damnastis.* quasi dicat præterea nemo: aut emphasis gratia: vt Terentius. *Tu es patronus, tu pater, si deseris tu, perimus.* quasi dicat præcipuè, & præ alijs tu patronus es. Ouidius. *Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eris.*

In verbis, quorum significatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ personæ nominatiuus sæpè subauditur: vt Est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus: vt Terentius. *Fertur atrocia flagitia designasse.*

Ouidius. *Téque ferunt irę pœnituisse tuę.*

Verbum infinitum nominatiuus verba.

Non semper vox casualis est Verbo nominatiuus, sed aliquando verbum infinitum: vt *Mentiri non est meum.* Plautus.

Aliquando oratio: vt Ouid. *Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes.*

Emollit mores, nec sinit esse feros.

Aliquando aduerbium cum genitiuo: vt *Partim virorum ceciderunt in bello. Partim signorum sunt combusta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Accusatiuus ante verbum infinitum.

Verba infiniti modi, pro nominatiuo accusatiuum ante se statuunt: vt *Te redijsse incolumem, gaudeo. Te fabulam agere volo.*

Resolui potest hic modus per quod & vt, ad hunc modum: *Quòd tu redijsti incolumis, gaudeo. Vt tu fabulam agas, volo.*

Verbum inter duos nominatiuos, diuersorum numerorum positum cum alterutro conuenire potest: vt Terent. *Amantium iræ, amoris redintegratio est.* Ouid. *-quid enim nisi vota supersunt?*

Idem. *Pectora percussit, pectus quoq; robora fiunt.*

Vergil.

Vergilius. *-nihil hic nisi carmina desunt.*

EXCEPTIO SECVNDA.

Impersonalia præcedentem nominatiuum non habent: vt *Tædet me vitæ. Pertæsum est coniugij.* de quibus suo loco.

Nomen multitudinis singulare, quandoque verbo plurali iungitur: vt *Pars abiere. Vtera deluduntur dolis.*

CONCORDANTIA SVBstantiui & Adiectiui.

ADiectiuum cum Substantiuo, genere, numero, & casu consentit: vt Iuuenalis. *Rara auis in terris, nigroq; simillima cygno.* *Secunda concordantia.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantiuis adnectuntur: vt Ouidius. *Donec eris felix, multos numerabis amicos.*
Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Seneca. *Non hoc primum pectora vulnus mea senserunt, grauiora tuli.*

Aliquando oratio supplet locum substantiui: vt *Audito regem Doroberniam proficisci.*

CONCORDANTIA RElatiui & Antecedentis.

RElatiuum cum Antecedente concordat genere numero, & persona: vt *-vir bonus est quis? Qui consulta patrum, qui leges iuraq; seruat.* *Tertia concordantia.*

Nec vnica vox solum, sed interdum etiam oratio ponitur pro Antecedente: vt Terentius. *In tempore ad eam veni, quod omnium rerum est primum.*

Relatiuum inter duo Antecedentia, diuersorum generum collocatum, nunc cum priore conuenit: vt Val. Maximus. *Senatus assiduum stationem eo loci peragebat, qui bodie Senaculum appellatur. Non procul ab eo flumine, quod Saliam vocant.* Cicero. *Propius a terra Iouis stella fertur, quæ Phaëton dicitur.* *Nota.*

Nunc cum posteriore: vt *Homines tuentur illum globum, quæ terra dicitur. Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur. In coitu lunæ, quod interlunium vocant.*

Aliquando relatiuum, aliquando & nomen adiectiuum, respondet primitiuo, quod in possessiuo subintelligitur: vt Terent. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui filium haberem* *Exceptio.*

berem tali ingenio preditum. Ouidius. *nostros vidisti flentis ocellos.*

Quoties nullus nominatiuus interseritur inter relatiuum & verbum, relatiuum erit verbo nominatiuus: vt

Boëtius. *Fœlix qui potuit boni Fontem viscere lucidum.*

Casus Relatiui.

At si nominatiuus relatiuo & verbo interponatur, relatiuum regetur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: vt Ouidius. *Gratia ab officio, quod mora tardat, abest.*

Vergilius. *Cuius numen adoro. Quorum optimum ego habeo. Cui similem non vidi. Quo dignum te iudicaui. Quo melius nemo scribit. Quem videndo obstupuit. Lego Vergilium, præ quo cæteri poëtæ sordent. &c.*

SVBSTANTIVORVM constructio.

Genitiuus substant.

QVum duo substantiua diuersæ significationis sic concurrunt, vt posterius à priore possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitiuo ponitur: vt Iuuenalis. *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crevit. Rex pater patriæ. Arma Achillis. Cultor agri.*

Variatio substantiui in adiectiuum.

Proinde hic genitiuus sæpissimè in adiectiuum possessiuum mutatur: vt Patris domus, Paterna domus. Heri filius, Herilis filius. Est etiam vbi in datiuum vertitur: vt

Luc. de Cat. *Vrbi pater est, vrbiq; maritus. Herus tibi, mihi pater.*

EXCEPTIO.

Appositio.

Excipiuntur quæ in eodem casu per Appositionem connectuntur: vt Ouid. *Effodiuntur opes, irritamenta malorum.*

Vergilius. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.*

Adiectiuum in neutro genere absolutè, hoc est, absq; substantiuo positum, aliquando genitiuum postulat: vt *Paululum pecuniæ. Hoc noctis.* Catul. *Non videmus manticæ, quod in tergo est.*

Iuuenalis. *Quantum quisque sua nummorum seruat in arca.*

Tantum habet & fidei.

Ponitur interdum genitiuus tantum, nempe priore substantiuo per Eclipsim subaudito: vt in huiusmodi locutionibus.

Ter. *Vbi ad Dianę veneris, ito ad dexteram. Ventum erat ad Vestæ.* vtrobiq; subauditur *templum.* Vergilius. *Hectoris Andromachæ.* subauditur *vxor.* Idem. *Deiphobe Glauci.* subauditur *filia.* Terent. *Huius video Byrrhiam.* subaudi *seruum.*

LAVS ET VITVPERIVM.

Laus & vituperium rei, varijs modis effertur, at frequentius in ablatiuo vel genitiuo: vt *Vir nulla fide.*
Ouidius. *Ingenui vultus puer, ingenuiq; pudoris.*

OPVS ET VSVS.

Opus & vſus, ablatiuum exigunt: vt Cicero. *Autoritate tua nobis opus eſt.* Gellius. *Pecuniam qua ſibi nihil eſſet vſus, ab ijs quibus ſciret vſui eſſe, non accepit.*

Opus autem adiectiuè, pro neceſſarius quandoq; poni videtur, variecq; conſtruitur: vt Cicero. *Dux nobis & autor opus eſt.*
Idem. *Dicis nummos mihi opus eſſe, ad apparatum triumphi.*
Terentius. *Alia quæ opus ſunt, para.* Cicero. *Sulpitij operam intelligo ex tuis literis, tibi multùm opus non fuiſſe.*

ADIECTIVORVM
conſtructio. Genitiuus.

Diectiua quæ deſideriũ, notitiam, memoriam, atque ijs contraria ſignificant, genitiuum adſciſcunt: vt Plinius. *Eſt natura hominum nouitatis auida.*
Vergilius. *Mens futuri præſcia.* Idem. *Memor eſto breuis æui.*
Terentius. *Imperitos rerum, eductos liberè, in fraudem illicis,* Sillius. *Non ſum animi dubius, ſed deuius æqui.*
Cicero. *Græcarum literarum rudis.*

Adiectiua verbalia in ax, etiam in genitiuum feruntur: vt *Audax ingenij.* Ouidius. *Tempus edax rerum.* Seneca. *Virtus eſt vitiorum fugax.* Horatius. *Vtilium ſagax.* Idem. *Propoſiti tenax.*
Vergilius. *Tam ficti prauiq; tenax, quàm nuncia veri.*
Plaut. *Pecuniarum petax. &c.*

Ingens præterea adiectiuorum turba, nullis certis regulis obſtricta, caſum patrium poſtulat. Quorum farraginem ſatis quidem amplam congeſſerunt Linacrus & Deſpauterius. Tu verò crebra lectione ea tibi reddes adinodum familiaria.

Nomina partitiua, aut partitiuè poſita: Interrogatiua quædã & certa

certa numeralia, genitiuo, à quo & genus mutuantur, gaudent: vt Cicero. *Quanquam te Marce fili, annum iam audientem Crantorem, itq; Athenis, abundare oportet preceptis institutisq; philosophiæ, propter summam & doctoris authoritatem & vrbis, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis. Vtrum horum mauis, accipe.*

Ouidius. *Quisquis fuit ille Deorum.*

Terentius. *An quisquam hominum est æquè miser vt ego?*

Vergilius. *-diuûm promittere nemo Audebat.*

Tres fratrum. Quatuor iudicum. Sapientûm octauus quis fuerit, nondum constat. Primus regum Romanorum fuit Romulus.

In alio tamen sensu, ablatiuum exigunt cum præpositione: vt *Primus ab Hercule. Tertius ab Aenea.*

In alio verò sensu datiuum: vt Vergil. *-nulli pietate secundus.*

Nom. varia constructio.

Vsurpantur autem & cum his præpositionibus: E, de, ex, inter, ante: vt Ouidius. *Est deus è vobis alter.* Idem. *Solus de superis.* Vergilius. *Primus inter omnes.* Idem. *Primus ibi ante omnes, magna comitante caterua,*

Laocoön ardens summa decurrit ab arce.

Interrogatiuum.

Interrogatiuum & eius reddititium, eiusdem casus & temporis erunt: vt *Quarum rerum nulla est satietas? Diuitiarum.*

Quid rerum nunc geritur in Anglia? Consulitur de religione.

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per cuius, ia, ium: vt *Cuium pecus? Laniorum.* Aut per dictionem variæ syntaxeos: vt *Furtine accusas, an homicidij, an vtroq;?*

Exceptio.

Fallit deniq; cùm per possessiua, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: vt *Cuius est hic codex? Meus.*

Comparatiua & superlatiua.

Comparatiua & superlatiua, accepta partitiuè, genitiuum vnde & genus sortiuntur, exigunt. Comparatiuum autem ad duo, superlatiuum ad plura refertur: vt *Manuum fortior est dextera. Digitorum medius est longissimus.* Accipiuntur autem partitiuè, cùm per e, ex, aut inter, exponuntur: vt *Vergilius poëtarum doctissimus.* id est, ex poëtis, vel inter poëtas.

Comparatiuum constructio.

Comparatiua cùm exponuntur per quàm, ablatiuum abscisc̃t: vt Horatius. *Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.* id est, *quàm aurum, quàm virtutes.* Adsciscunt & alterum ablatiuum qui mensuram excessus significat: vt

Cicero. *Quantò doctior es, tantò to geras submissius.*

Tantò, quantò, multò, longè, ætate, natu, vtrique gradui apponuntur: vt Catul. *Tantò tu pessimus omnium poëta.*

Quantò

SYNTAXIS.

Quantò tu optimus omnium patronus.

Erasmus. *Nocturnæ lucubrationes longè periculosissimæ habentur.*
Longè cæteris peritior es, sed non multò melior tamen.
Iuuenalis. *Omne animi vitium tantò conspectius in se*
Crimen habet, quantò maior qui peccat, habetur.
Maior & maximus ætate. Maior & maximus natu.

DATIVVS.

Adiectiua quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, summissio, aut relatio ad aliquid significatur, in datiuum transeunt: vt Verg. *Sis bonus ô fœlixq́ tuis.* — *Commodū & incommodum.*
Mart. *Turba grauis paci, placidæq́ inimica quieti. Est finitimus oratori poëta.*
Ouidius. *Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.*
Martialis. *Iucundus amicis. Omnibus supplex.*
Horatius. *Si facis vt patriæ sit idoneus, vtilis agro.*

Huc referuntur adiectiua ex con præpositione composita: vt Contubernalis, commilito, conseruus, cognatus. &c. — *Composita cum con.*

Quædam ex his, quæ similitudinem significant, etiam genitiuo gaudent: vt Lucanus. *Quem metuis, par huius erat.* — *Similitudo.*
Terentius. *Patres æquum esse censent, nos iamiam à pueris, illicò nasci senes, neque illarum affines esse rerum, quas fert adolescentia.*
Idem. *Domini similis es.* Ausonius. *Mens conscia recti.*
Vergilius. *Præterea regina tui fidissima dextra, Occidit ipsa sua.*

Communis, alienus, immunis, varijs casibus seruiunt: vt Cicero. *Commune animantium omnium est coniunctionis appetitus, procreandi causa. Mors omnibus communis. Hoc mihi tecum commune est.* — *Varia construct. quorundā adiectiuorum.*
Salust. *Non aliena consilij.* Seneca. *Alienus ambitioni.*
Cicero. *Non alienus à Sceuolæ studijs.*
Ouidius. *-vobis immunibus huius Esse mali dabitur.*
Plinius. *Caprificus omnibus immunis est. Immunes ab illis malis sumus.*

Natus, commodus, incommodus, vtilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accusatiuo cum præpositione adiunguntur: vt Cicero. *Natus ad gloriam.*

Verbalia in bilis, accepta passiuè, vt & participia, seu potiùs participialia in dus, datiuo adiecto gaudent: vt — *In bilis, & dus.*
Martialis. *O mihi post nullos Iuli memorande sodales.*
Statius. *-nulli penetrabilis astro Lucus erat.*

ACCVSATIVVS.

Magnitudinis mensura, subijcitur adiectiuis in accusatiuo: vt — *Mensura.*

Gnomon ſeptem pedes longus, vmbram non amplius quatuor pedes longam reddit. Interdum & in ablatiuo: vt

Columella. *Fons latus pedibus tribus, altus triginta.*

Interdum etiam & genitiuo: vt Colum. *In morem horti areas latas pedum denûm, longas pedum quinquagenûm facito.*

ABLATIVVS.

Copia & inopia. Adiectiua quæ ad copiam, ægeſtatémue pertinent, interdum ablatiuo, interdum & genitiuo gaudent: vt

Plautus. *Amor & melle & felle eſt fœcundiſſimus.*

Horat. *Diues agris, diues poſitis in fœnore nummis.*

Vergil. *At feſſæ multa referunt ſe nocte minores, Crura thymo plena.*

Idem. *Quæ regio in terris, noſtri non plena laboris?*

Idem. *Diues opum, diues pictai veſtis & auri.*

Perſius. *O curuæ in terras animæ, & cœleſtium inanes.*

Expers fraudis. Gratiæ beatus.

Diuerſitas. Nomina diuerſitatis, ablatiuum ſibi cum præpoſitione ſubijciunt: vt Vergilius. *Alter ab illo. Aliud ab hoc. Diuerſus ab iſto.*

Nonnunquam etiam datiuum: vt *Huic diuerſum.*

Cauſa rei. Adiectiua regunt ablatiuum ſignificantem cauſam: vt *Pallidus ira. Incuruus ſenectute. Liuida armis brachia. Trepidus morte futura.*

Modus rei. Forma vel modus rei, adijcitur nominibus in ablatiuo: vt *Facies miris modis pallida. Nomine Grammaticus, re barbarus.*

Cicero. *Sum tibi natura parens, præceptor conſilijs.*

Vergil. *Troianus origine Cæſar. Spe diues, re pauper. Syrus natione.*

Dignus. &c. Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi caſum adiectum volunt: vt

Terentius. *Dignus es odio. Qui filium haberem tali ingenio præditum.*

Verg. *Atq; oculis capti fodere cubilia talpæ.* Idē. *Sorte tua contentus abi.*

Genitiuus poetis Horum nonnulla genitiuum interdum vendicant: vt

Ouidius. *Militia eſt operis altera digna tui.*

Vergilius. *Deſcendam magnorum haud quaquam indignus auorum.*

PRONOMINVM

conſtructio.

Primitiua pronomina. MEi, tui, ſui, noſtri, veſtri, genitui primitiuorum, ponuntur cùm paſsio ſignificatur: vt *Languet deſiderio tui.*

Ouidius.

Ouidius. *Pars q̃ tui latitat corpore clauſa meo. Imago noſtri.*

Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, adijciuntur cùm actio vel poſſeſſio rei denotatur; vt *Fauet deſiderio tuo. Imago noſtra.* id eſt, *quam nos poſsidemus.* Possessiua pronomina.

Noſtrûm & veſtrûm genitiui, ſequuntur diſtributiua, partitiua, comparatiua, & ſuperlatiua: vt *Vnuſquiſque veſtrûm. Nemo noſtrûm. Ne cui veſtrûm ſit mirum. Maior veſtrûm. Maximus natu noſtrûm.* Diminutiua pronomina.

Hæc poſſeſsiua, Meus, tuus, ſuus, noſter & veſter, hos genitiuos poſt ſe recipiunt: Ipſius, ſolius, vnius, duorum, trium, &c. omnium, plurium, paucorum, cuiuſq;: & genitiuos participiorum, quæ ad genitiuum primitiui in poſſeſsiuo incluſum referuntur: vt *Ex tuo ipſius animo coniecturam feceris.* Possessiua pronomina.

Cicero. *Dico mea vnius opera rempublicam eſſe liberatam.*

Idem. *Meum ſolius peccatum corrigi non poteſt.*

Eraſmus. *Noſter duorum euentus oſtendat, vtra gens ſit melior.*

In ſua cuiuſq; laude præſtantior. Noſtra omnium memoria.

Brutus ad Ciceronem. *Veſtris paucorum reſpondet laudibus.*

Horatius. *-ſcripta Cùm mea nemo legat, vulgo recitare timentis.*

Sui & ſuus, reciproca ſunt, hoc eſt, ſemper reflectuntur ad id quod præceſsit in eadem oratione: vt *Petrus nimium admiratur ſe. Parcit erroribus ſuis.* Reciproca.

Aut annexa per copulam: vt *Magnopere Petrus rogat, ne ſe deſeras.*

Ipſe, ex pronominibus, ſolùm trium perſonarum ſignificationem repræſentat: vt *Ipſe vidi, Ipſe videris, Ipſe dixit.* Ipſe.

Et nominibus pariter ac pronominibus adiungitur: vt *Ipſe ego, Ipſe ille, Ipſe Hercules.*

Idem etiam omnibus perſonis iungi poteſt: vt *Ego idem adſum.* Idem.

Terentius. *Idem has nuptias perge facere.*

Vergilius. *-idem iungat, vulpes, & mulgeat hyrcos.*

Hæc demonſtratiua, Hic, ille, iſte, ſic diſtinguuntur. Demonſtr.

Hic, mihi proximum demonſtrat Iſte, eum qui apud te eſt.

Ille, cum qui ab vtroque remotus eſt, indicat.

Ille, tum vſurpatur, cùm ob eminentiam rem quampiam demonſtramus: vt *Alexander ille magnus.* Iſte verò ponitur, quando cum contemptu rei alicuius mentionem facimus: vt Terentius. *Iſtum annulum quoad poteris, ab ea pellito.* Ille & Iſte.

Hic & ille, cùm ad duo antepoſita referuntur, hic ad poſterius & propius, ille ad prius & remotius propriè ac vſitatiſsimè referri debet: vt Colum. *Agricolæ contrarium eſt paſtoris propoſitum: Ille quàm maximè* Hic & Ille.

maximè ſubacto & puro ſolo gaudet, hic nouali graminoſoque: ille fructium è terra ſperat, hic è pecore. Eſt tamen vbi è diuerſo pronomen Hic, ad remotius ſuppoſitum referri inuenias, & Ille ad proximius.

VERBORVM CONSTRVctio. Nominatiuus poſt verbum.

Nominatiuus vtrinque.

VErba ſubſtantiua, vt Sum, forem, fio, exiſto: verba vocandi paſsiua, vt nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor, & ijs ſimilia: vt Scribor, ſalutor, habeor, exiſtimor. Item verba geſtus: vt Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, vtrinq; nominatiuum expetunt: vt *Deus eſt ſummum bonum. Perpuſilli vocantur nani. Fides religionis noſtræ fundamentum habetur. Malus paſtor dormit ſupinus.* Lactantius. *Homo incedit erectus in cœlum.*

Nota generalis.

Deniq; omnia ferè verba poſt ſe nominatiuum habent adiectiui nominis, quod cum ſuppoſito verbi, caſu, genere, & numero concordat: vt *Rex mandauit primus extirpari hæreſim. Pij orant taciti. Boni diſcunt ſeduli.*

Infiniti verbi conſtructio.

Infinitum quoque vtrinque eoſdem caſus habet, præcipuè cùm verba optandi, eiſque ſimilia accedunt: vt

Optandi

Hypocrita cupit videri iuſtus: Hypocrita cupit ſe videri iuſtum. Malo dines eſſe, quam haberi: Malo me diuitem eſſe, quam haberi.

Claudianus. *Viuitur exiguo melius. -natura beatis.*
Omnibus eſſe dedit, ſi quis cognouerit vti.

Martialis. *Nobis non licet eſſe tam diſertis,* vel *diſertos.*

Terentius. *Expedit bonas eſſe vobis.*

Accuſandi caſus

Ouidius. *Quo mihi commiſſo non licet eſſe piam.* Quamuis in his poſtremis exemplis ſubaudiuntur accuſatiui ante verba infinita: vt *Nos eſſe diſertos. Vos eſſe bonas. Me eſſe piam.*

GENITIVVS POST VERBVM.

Poſſeſſ. &c. Officium.

VIm, genitiuum poſtulat, quoties ſignificat poſſeſsionem, aut ad aliquid pertinere: vt Vergilius. *-pecus eſt Melibœi.*

Cicero. *Adoleſcentis eſt, maiores natu reuereri.*

Vergil. *-regum eſt Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.*

Excipiuntur hi nominatiui, meum, tuum, ſuum, noſtrum, veſtrum, humanum, belluinum, & ſimilia: vt

Non

Terentius. *Peßimè iſtuc in te atque in illum conſulis.* id eſt, *ſtatuis.*
Metuo, timeo, formido tibi, vel *de te.* id eſt, *ſum ſollicitus pro te.*
Metuo, timeo, formido te, vel *à te.* ſcilicet, *ne mihi noceas.*

Verba promittendi ac ſoluendi, regunt datiuum: vt
Cicero. *Hæc tibi promitto, ac recipio ſanctißimè eſſe obſeruaturum.*
Cicero. *Aes alienum mihi numerauit.*

Verba promittendi.

Verba imperandi & nunciandi, datiuum requirunt: vt
Horatius. *Imperat aut ſeruit collecta pecunia cuiq.*
Idem. *Quid de quoque viro, & cui dicas, ſæpè videto.*

Verba imperandi.

Dicimus tempero, moderor tibi, & te. Refero tibi & ad te.
Item. *Refero ad Senatum.* id eſt, propono, ſcribo, Mitto tibi & ad te. Do tibi literas, vt ad aliquem feras. Do ad te literas, id eſt, mitto vt legas.

Verba fidendi, datiuum regunt: vt Hor. *-nacuis committere ventis*
Nil niſi leue decet. Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.

Verba fidendi, diffidendi, Virg. Ouid. vt

Verba obſequendi & repugnandi, datiuum regunt: vt
Semper obtemperat pius filius patri. Quæ homines arant, nauigant, ædificant virtuti omnia parent. Ipſum hunc orabo, huic ſupplicabo.
Perſius. *-venienti occurrite morbo. -ignauis precibus fortuna repugnat.*
At ex his quædam cum alijs caſibus copulantur: *Ad amorem nihil potuit accedere. Hoc acceſit meis malis. Illud conſtat omnibus,* ſeu *inter omnes.* Terentius. *Hæc fratri mecum non conueniunt.*
Iuuenalis. *-ſæuis inter ſe conuenit vrſis. Auſculto tibi.* id eſt, *obedio. Auſculto te.* id eſt, *audio. Adamas diſſidet magneti,* ſeu *cum magnete.*
Certat cum illo. & Græcanicè, *illi. Noli pugnare duobus.* id eſt, *contra duos.* Vergilius. *-tu dic mecum quo pignore certes.*

Verba obſequendi.

Verba minandi & iraſcendi, regunt datiuum: vt *Vtriq; mortem minatus eſt.* Terent. *Adoleſcenti nihil eſt quod ſuccenſeat.*

Verba minandi.

Sum, cum compoſitis, præter poſſum, exigit datiuum: vt
Rex pius eſt reipublicæ ornamento. Mihi nec obeſt, nec prodeſt.
Horatius. *Multa petentibus deſunt multa.*

Datiuum poſtulant verba compoſita cum his præpoſitionibus.

Præ. Cicero. *Ego meis maioribus virtute præluxi.* Sed *præeo,* prouinco, præcedo, præcurro, præuertor, accuſatiuo iunguntur.

Verba compoſita.

Ad. *Albo gallo ne manum admoliaris.*
Con. *Conducit hoc tuæ laudi. Conuixit nobis.*

Sub.

Sub. Terent. *Subolet iam vxor, quod ego machinor.*

Ante. Cicero. *Iniquissimam pacem, iustissimo bello antefero.*

Post. *Post habeo post bono famæ pecuniam.*

Vergilius. *Postposuit tamen illorum mea seria ludo.*

Terentius dixit: *Qui suum commodum posthabuit præ meo commodo.*

Ob. Terentius. *Quum nemini obtrudi potest, itur ad me.*

In. *Impendet omnibus periculum.*

Inter. Cicero. *Ille huic negotio non interfuit modò, sed etiam præfuit.*

Varia constructio.

Pauca ex his mutant datiuum aliquoties in alium casum: vt

Quintil. *Præstat ingenio alius alium. Multos virorum autem sapientia.*

Terent. *In amore hæc insunt vitia.* Plinius. *Interdico tibi aqua & igni.*

Est pro habeo, datiuum exigit: vt

Persius. *Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.*

Vergilius. *Est mihi namque domi pater, est iniusta noverca.*

Huic confine est suppetit: vt

Horatius. *Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.*

Sum cum multis alijs, geminum adsciscit datiuum: vt

Exitio est auidis mare nautis. Speras tibi laudi fore, quod mihi vitio vertis. Nemo sibi Mimos accipere debet fauori.

Est vbi hic datiuus, tibi, aut sibi, aut etiam mihi, nulla necessitatis, at festiuitatis potius causa additur: vt

Ego tibi hoc effectum dabo.

Terentius. *Expedi mihi hoc negotium. Suo sibi hunc iugulo gladio.*

ACCVSATIVVS POST VERBVM.

Verba transitiua.

VErba transitiua cuiuscunque generis, siue actiui, siue communis, siue deponentis, exigunt accusatiuum: vt

Horatius. *Percontatorem fugito, nam garrulus idem est.* Idem. *Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.* Vergilius. *In primis venerare Deos. Aper agros depopulatur.*

Neutra transitiua.

Quin etiam verba quamlibet alioqui intransitiua atq; absoluta, accusatiuum admittunt cognatæ significationis: vt

Cicero. *Tertiam etatem hominum vixerat Nestor.*

Vergilius. *-longam incomitata videtur Ire viam.*

Plautus. *Duram seruit seruitutem.*

Hunc accusatiuum mutant authores non rarò in ablatiuum: vt

Plautus. *Diu videor vita viuere. Ire recta via.*

Suetonius. *Morte obijt repentina.*

Sunt quæ figurate accusatiuum habent: vt

Vergil-

Vergilius. *-nec vox hominem ſonat, ô Dea certè.*
Iuuenalis. *Qui Curios ſimulant, & bacchanalia viuunt.*
Horatius. *Paſtillos Ruſillus olet, Gorgonius hyrcum.*

DVO ACCVSATIVI.

Verba rogandi, docendi, veſtiendi, duplicem regunt accuſatiuum: vt Vergilius. *Tu modò poſce Deum veniam. Dedocebo te iſtos mores.* *Verba rogandi.*
Ridiculum eſt te me admonere iſtud.
Terentius. *Induit ſe calceos, quos prius exuerat.*

Rogandi verba, interdum mutant alterum accuſatiuum in ablatiuum: vt Vergilius. *Ipſum obteſtemur, veniamq; oremus ab ipſo.*
Terentius. *Suſpitionem iſtam ex illis quære.*

Veſtiendi verba, interdum mutant alterum accuſatiuum in ablatiuum vel datiuum: vt *Induo te tunica*, vel *tibi tunicam.* Ouid. *Hoc celauimus vnum.* Cic. *Baſſus noſter de hoc me celauit.*

ABLATIVVS POST VERBVM.

Quotus verbum admittit ablatiuum ſignificantem inſtrumentum, aut cauſam, aut modum actionis.

INSTRVMENTVM.

vt *Dæmona non armis, ſed morte ſubegit Ieſus.*
Horatius. *Naturam expellas furca licet, vſq; recurret.*
Vergilius. *Hi iaculis, illi certant defendere ſaxis.*

CAVSA.

Terentius. *Gaudeo (ita me dij ament) gnati cauſa.*
Vehementer ira exarduit.
Horatius. *Inuidus alterius rebus, macreſcit opimis.*

MODVS ACTIONIS.

vt *Mira celeritate rem peregit.*
Iuuenalis. *Inuigilate viri, tacito nam tempora greſſu*
Diffugiunt, nullóq; ſono conuertitur annus.
Ouidius. *Dum vires annique ſinunt, tolerate labores:*
Iam venit à tacito curua ſenectа pede.

Ablatiuo cauſæ & modi actionis, aliquando additur præpoſitio: vt *Baccharis prę ebrietate. Summa cum humanitate tractauit hominem.* *Exceptio. Præpoſitio aliquando.*

Quibuſlibet verbis ſubijcitur nomen precij in ablatiuo caſu: vt *Terentio, ſeu vitioſa nuce, non emerim.* *Nomen precij. Ablatiuus precij.*
Liuius. *Multo ſanguine ac vulneribus ea victoria ſtetit.*

Vili,

Vili. &c. Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adijciuntur ſæpè ſine ſubſtantiuis : vt

Terentius. *Redime te captum quàm queas minimo. Vili vænit triticum.*
Seneca. *Conſtat paruo fames, magno faſtidium.*

Exceptio. Excipiuntur hi genitiui ſine ſubſtantiuis poſiti : Tanti, quanti, pluris, minoris, tantiuis, tantidem, quantilibet, quanticunq; : vt

Cicero. *Tanti eris alijs, quanti tibi fueris. Non vendo pluris quàm alij, fortaſſe etiam minoris.* Ouidius. *Vix Priamus tanti, totaq; Troia fuit.*

Sin addantur ſubſtantiua, in ablatiuo efferuntur : vt

Aul. Gellius. *Tanta mercede locuit, quanta hactenus nemo. Minori precio vendidi, quàm emi.*

Valeo, etiam interdum cum accuſatiuo iunctum reperitur : vt

Varro. *Denarij dicti, quod denos æris valebant : quinarij, quod quinos.*

Verba abundandi. Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diuerſa, ablatiuo gaudent : vt Terentius. *Amore abundas Antipho. Malo virum pecunia, quàm pecuniam viro indigentem.*
Saluſtius. *Sylla omnes ſuos diuitijs expleuit.* Terentius. *Hoc te crimine expedi.* Cicero. *Homines nequiſſimi, quibus te onerant mendacijs ?*
Vergilius. *-ego hoc te faſce leuabo.*
Saluſtius. *Aliquem familiarem ſuo ſermone participauit.*

Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitiuum feruntur : vt Vergil. *Quam diues niuei pecoris, quàm lactis abundans.*
Terentius. *Quaſi tu huius indigeas patris.*
Quid eſt quod in hac cauſa defenſionis egeat ?
Vergilius. *Implentur veteris Bacchi, pinguiq; ferinæ.*
Idem. *Poſtquam dextera fuit cædis ſatiata.*
Cicero. *Omnes mihi labores leues fuere, præterquam tui carendum, quod erat. Paternum ſeruum ſui participauit conſilij.*

Fungor. Fungor, fruor, vtor, & ſimilia, ablatiuo iunguntur,
Cicero. *Qui adipiſci veram gloriam volunt, iuſtitiæ fungantur officijs.*
Optimum eſt aliena frui inſania. In re mala animo ſi bono vtare, iuuat.
Vergilius. *Aſpice venturo lætentur vt omnia ſeclo.*
Cæſar. *Qui ſua victoria tam inſolenter gloriarentur.*
Horatius. *Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis. Veſcor carnibus.*
Vergilius. *-haud equidem tali me dignor honore.*
Terentius. *Vt malis gaudeat alienis.*
Plautus. *Exemplorum multitudine ſuperſedendum eſt.*
Macrobius. *Regni cum ſocietate muneravit.*
Plautus. *Communicabo te ſemper menſa mea.*

Proſe-

Prosequor te amore, laude, honore, &c. i. amo, laudo, honoro. Afficio te gaudeo, supplicio, dolore, &c. id est, exhilaro, punio, contristo. *Prosequor. Afficio.*

Mereor, cum aduerbijs, Benè, malè, melius, peius, optimè, pessimè, ablatiuo adhæret cum præpositione De: vt *De me nunquã benè meritus es. Erasmus de lingua Latina optimè meritus est. Catilina pessimè de republica meruit.* *Mereor.*

Quædam accipiendi, distandi, & auferendi verba, ablatiuum cum præpositione optant: vt *Istuc ex multis iampridem audiueram.* Luc. *A trepido vix abstinet ira magistro. Nasci à principibus fortuitum est. Procul abest ab vrbe Imperator.* *Verba accipiendi.*

Vertitur hic ablatiuus aliquando in datiuum: vt Horatius. *Viuere si rectè nescis, discede peritis.* Ouidius. *Est virtus placitis abstinuisse bonis.* Vergilius. *Heu fuge nate Dea, teq; his ait eripe flammis.*

Verbis quæ vim comparationis obtinent, adijcitur ablatiuus significans mensuram excessus: vt *Deforme existimabat, quos dignitate parandi. fallit exemplis præstaret, ab iis virtutibus superari.* *Verba comparandi.*

Quibuslibet verbis additur ablatiuus absolutè sumptus: vt *Imperante Augusto, natus est Christus: Imperante Tyberio, crucifixus.* Iuuenalis. *Crédo pudicitiam Saturno rege moratam Interris. Nil desperandum Christo duce, & auspice Christo. Iam Marta audito Christum venisse, cucurrit.* *Ablat. absolutus.*

Verbis quibusdam additur auferendi casus per Synecdochen, & poëticè accusatiuus: vt *Aegrotat animo magis quàm corpore. Candent dentes. Rubet capillos.* *Synecdoche.*

Quædam tamen efferuntur in gignendi casu: vt *Absurdè facis, qui angas te animi. Exanimatus pendet animi. Desipiebam mentis.* Plaut. *Discrutior animi, quia ab domo abeundum est mihi.*

Eidem verbo diuersi casus, diuersæ rationis apponi possunt: vt *Dedit mihi vestem pignori, te præsente, propria manu.* *Diuersi casus.*

Passiuis additur ablatiuus agentis, sed Antecedente præpositione, interdum & datiuus: vt Hor. *-laudatur ab his, culpatur ab illis.* Cicero. *Honesta bonis viris, non occulta petuntur.*

Quorum participia frequentiùs datiuis gaudent: vt Vergilius. *Nulla tuarum audita mihi, nec visa sororum.* Horatius. *Oblitusq; meorum, obliuiscendus & illis.*

Cæteri casus manent in passiuis, qui fuerunt actiuorum: vt *Accusaris à me furti. Haberis ludibrio. Dedoceberis à me istos mores.*

Priuaberis magiſtratu.

Conſtruct. neutropaſſ. Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, neutropaſsiua, paſsiuam conſtructionem habent: vt *A præceptore vapulabis. Malo à ciue ſpoliari, quàm ab hoſte vænire. Quid fiet ab illo? Virtus paruo precio licet omnibus. Cur à comunijs exulat philoſophia?*

Quibuſdam tùm verbis tùm adiectiuis, familiariter ſubijciuntur verba infinita: vt

Vergilius. *-iuuat vſque morari, Et conferre gradum.*

Ouidius. *Dicere quæ puduit, ſcribere iuſsit amor.*

Martialis. *Vis fieri dines Pontice? nil cupias.*

Vergilius. *-& erat tum dignus amari.*

Horatius. *Audax omnia perpeti. Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ponuntur interdum figuratè & abſolutè verba infinita: vt *Hæccine fieri flagitia?* ſubauditur decet, oportet, par eſt, æquum eſt: aut aliquid ſimile.

Vergilius. *Criminibus terrere nouis, hinc ſpargere voces In vulgum ambiguas, & quærere conſcius arma.* id eſt, *terrebat, ſpargebat, quærebat.*

DE GERVNDIIS.

Gerundia. Gerundia ſiue Gerundiuæ voces, & ſupina, regunt caſus ſuorum verborum: vt Cicero. *Efferor ſtudio videndi parentes.*

Ouidius. *Vtendum eſt ætate, cito pede præterit ætas.*

Vergil. *-ſcitatum oracula Phœbi Mittimus.*

Di. Gerundia in di, pendent à quibuſdam tum ſubſtantiuis, tum adiectiuis: vt

Vergilius. *Et quæ tanta fuit Romam tibi cauſa videndi?*

Idem. *Cecropias innatus apes, amor vrget habendi.*

Idem. *Aeneas celſa in puppi iam certus eundi.*

Nota. Poëticè infinitiuus modus loco gerundij ponitur: vt

Vergilius. *-ſtudium quibus arua tueri. Peritus medicari.*

Interdum non inuenuſtè adijcitur gerundij vocibus etiam genitiuus pluralis: vt *Quum illorum videndi gratia me in forum contuliſſem.* Terentius. *Date creſcendi copiam nouarum. Conceſſa eſt diripiendi pomorum atque obſoniorum licentia.*

Do. Gerundia in do, pendent ab his præpoſitionibus, A, ab, abs, de, e, ex,

e, ex, cum, in, pro: vt Cicero. *Ignaui à discendo citò deterrentur. Amor & amicitia, vtrunque ab amando dictum est.*

Cicero. *Ex defendendo, quàm ex accusando, vberior gloria comparatur.*

Consultatur de transeundo in Galliam.

Quintilianus. *Rectè scribendi ratio cum loquendo coniuncta est.*

Plautus. *Pro vapulando ab hoste mercedem petam.*

Ponuntur & absque præpositione: vt

Vergil. *-alitur vitium, crescit q; tegendo. Scribendo disces scribere.*

Gerundia in dum, pendent ab his præpositionibus: Inter, ante, ad, ob, propter: vt *Inter cœnandum hilares esse.*

Vergilius. *-ante domandum Ingentes tollent animos.*

Cicero. *Locus ad agendum amplissimus.*

Idem. *Ob absoluendum munus ne acceperis. Veni propter te vidimendum.*

Cum significatur necessitas, ponuntur citra præpositionem, addito verbo est. Iuuen. *Orandum est, vt sit mens sana in corpore sano. Vigilandum est ei, qui cupit vincere.*

Vertuntur Gerundi voces in nomina adiectiua: vt

Vergilius. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis.*

Ad accusandos homines duci præmio, proximum latrocinio est.

Cur adeò delectaris criminibus inferendis?

DE SVPINIS. VM.

PRius Supinum actiuè significat, & sequitur verbum aut participium significans motum ad locum, vt

Ouidius. *Spectatum veniunt, veniunt spectentur vt ipsæ.*

Milites sunt missi speculatum arcem.

Illa verò, Do vænum, do filiam nuptum, latentem habent motum: At hoc supinum in neutro passiuis, & cum infinito iri, passiuè significat: vt Plautus. *Coctum ego, non vapulatum dudum conductus sum. Terent. Postquam audierat non datum iri vxorem filio.*

Poëticè dicunt, *Eo visere. Vado videre.*

Ponitur & absolutè cum verbo est: vt

Terentius. *Actum est, ilicet, periisti.*

Ouidius. *Itum est in viscera terræ. Cessatum est satis.*

Posterius supinum passiuè significat, & sequitur nomina adiectiua: vt *Sum extra noxam, sed non est facilè purgatu. Quod factu fœdum est, idem est & dictu turpe.*

Qui pecunia non mouetur, hunc dignum ſpectatu arbitrãmur.

In iſtis verò, *Surgit cubitu, Redit venatu:* Cubitu & venatu, nomina potiùs cenſenda videntur, quàm ſupina.

DE TEMPORE ET Loco. Tempus.

Pars temporis.

QVæ ſignificant partem temporis, in ablatiuo frequentiùs vſurpantur, in accuſatiuo rarò: vt *Nemo mortalium omnibus horis ſapit. Nocte latent mendæ. Id tempus creatus eſt conſul.*

Quanquam hîc eclipſis videtur eſſe præpoſitionis per, vel ſub.

Duratio temporis.

Quæ autem durationem temporis & continuationem denotant, in accuſatiuo, interdum & in ablatiuo efferuntur: vt

Vergilius. *Hîc iam ter centum totos regnabitur annos.*

Idem. *Noctes atque dies patet atri ianua Ditis.*

Idem. *Hîc tamen hac mecum poteris requieſcere nocte.*

Suetonius. *Imperauit triennio & decem menſibus, octoq́ diebus.*

Dicimus etiam, *In paucis diebus. De die. De nocte. Promitto in diem. Commodo in menſem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos ſtudui. Puer id ætatis. Non plus triduum, aut triduo. Tertio, vel ad tertium calendas,* vel *calendarum.*

SPACIVM LOCI.

Spacium loci.

Spacium loci, in accuſatiuo effertur, interdum & in ablatiuo: vt Vergilius. *Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)*

Treis pateat cœli ſpacium non amplius vlnas.

Iam mille paſſus proceſſeram. Abeſt bidui. ſubintelligitur ſpacium vel ſpacio, itinere vel iter. *Abeſt ab vrbe quingentis millibus paſſuum.*

APPELLATIVA LOCORVM.

Nomina appellatiua, & nomina maiorum locorum, adduntur ferè cum præpoſitione verbis ſignificantibus motum aut actionem in loco, ad locum, à loco, aut per locum: vt *In foro verſatur. Moruit ſub rege in Gallia.* Verg. *-ad templum non æquæ Palladis ibant Iliades.* Saluſt. *Legantur in Hiſpaniam maiores natu nobiles. E Sicilia decedens, Rhodum veni. Per mare ibis ad Indos.*

Loca propria.

Omne verbum admittit genitiuum proprij nominis loci, in

quo fit actio, modò primæ vel ſecundæ declinationis & ſingularis numeri ſit: vt Iuuen. *Quid Romæ faciam? mentiri neſcio.*
Terentius. *Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.*

Hi genitiui, humi, domi, militiæ, belli, propriorum ſequuntur formam: vt Terent. *Domi, belliq; ſimul viximus.*
Cicero. *Parua ſunt foris arma, niſi eſt conſilium domi.*

Domi, non alios ſecum patitur genitiuos, quàm Meæ, tuæ, ſuæ, noſtræ, veſtræ, alienæ: vt *Veſcor domi meæ, non alienæ.*

Verùm ſi proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in datiuo aut in ablatiuo ponitur: vt *Colchus an Aſſyrius, Thebis nutritus, an Argis?* Sueton. *Lentulus Getulicus Tyburi genitum ſcribit.* Liuius. *Neglectum Anxuri præſidium.*
Cicero. *Cum vna ſola legione fuit Carthagini.* Neronem
Horatius. *Romæ Tybur amo ventoſus, Tybure Romam.*
Cicero. *Quum tu Narbone menſas hoſpitum conuomeres.*
Idem. *Commendo tibi domum eius, quæ eſt Sycione.*

Sic vtimur ruri vel rure in ablatiuo: vt *Ruri ferè ſe continet.*
Perſius. - *rure paterno* *Eſt tibi far modicum.*

AD LOCVM.

Verbis ſignificantibus motum ad locum, apponitur proprium loci in accuſatiuo: vt *Conceſſi Cantabrigiam, ad capiendum ingenij cultum. Eo Londinum ad merces emendas.*

Ad hunc modum vtimur Rus & Domus: vt *Ego rus ibo.*
Vergilius. *Ite domum ſaturæ, venit Heſperus, ite capellæ.*

A LOCO. PER LOCVM.

Verbis ſignificantibus motum à loco, aut per locum, adijcitur proprium loci in ablatiuo: vt *Niſi ante Roma profectus eſſes, nunc eam relinqueres. Eboraco (ſiue per Eboracum) ſum facturus iter.*

Ad eundem modum vſurpantur Domus & Rus: vt
Nuper exijt domo. Terentius. *Timeo ne pater rure redierit.*

IMPERSONALIVM
conſtructio. Genitiuus.

HÆc tria impersonalia, Intereſt, refert, & eſt, quibuſlibet genitiuis annectuntur, præter hos ablatiuos fœmininos, meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ, & cuiâ: vt *Intereſt magiſtratus tueri bonos, animaduertere in malos.*

Refert multùm Christianæ Reipublicæ, Episcopos doctos & pios esse.
Prudentis est multa dissimulare. Tua refert teipsum nosse.
Cicero. *Ea cædes crimini potissimùm datur ei, cuia interfuit, non ei, cuia nihil interfuit.*

Adijciuntur & illi genitiui, Tanti, quanti, magni, parui, quanticunque, tantidem: vt *Magni refert quibuscum vixeris, Tanti refert honesta agere. Vestra parui interest. Et, Interest ad laudem meam.*

DATIVVS.

In datiuum feruntur hæc Impersonalia: Accidit certum est, contingit, constat, confert, competit, conducit, conuenit, placet, displicet, dolet, expedit, euenit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat, benefit, malefit, satisfit, supereſt, sufficit, vacat pro ocium est: vt *Conuenit mihi tecum.*
Saluſtius. *Emori per virtutem mihi præstat, quàm per dedecus viuere.*
Ouidius. *Non vacat exiguis rebus adesse Ioui.*
Terentius. *Dolet dictum imprudenti adolescenti, & libero.*
A nouerca malefit priuignis. A Deo nobis benefit.
Vergilius. *Stat mihi casus renouare omnes.* id est, *statutum est.*

ACCVSATIVVS.

Hæc impersonalia accusandi casum exigunt: iuuat, decet cum compositis, delectat, oportet: vt *Me iuuat ire per altum.*
Vxorem ædes curare decet. Dedecet viros muliebriter rixari.
Cato. *Patrem familias vendacem, non emacem esse oportet.*

His verò, attinet, pertinet, spectat, propriè additur præpositio Ad: vt *Mène vis dicere, quod ad te attinet? Spectat ad omnes bene viuere.*
Quintilianus. *Pertinet in vtramq; partem.*

6 Accusatiuus cum Genitiuo.

His impersonalibus subijcitur accusatiuus cum genitiuo: Pœnitet, tædet, miseret, misereſcit, pudet, piget: vt
Cicero. *Si ad centesimum vixisset annum, senectutis eum suæ non pœniteret. Tædet animam meam vitæ meæ. Aliorum te miseret. Tui nec miseret, nec pudet. Fratris me quidem piget, pudetq;*

Impersonalia fiunt personalia.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: vt
Vergilius. *Non omnes arbusta iuuant; humilesq; myricæ.*
Ouidius. *Namque decent animos mollia regna tuos.*
Seneca. *Agricolam arbor ad frugem producta, delectat. Nemo miserorum commiserescit. Te non pudet istud? Non te hæc pudent?*

Cœpit. &c.

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus iuncta, impersonalium formam induunt: vt

Quinti-

Quintilianus. *Vbi primùm cœperat non conuenire, quæstio oriebatur.*
Idem. *Tædere solet auaros impendij. Desinit illum studij tædere.*
Sacerdotem inscitiæ pudere debet.
Quintilianus. *Peruenire ad summum, nisi ex principijs, non potest.*

Verbum impersonale passiuæ vocis, similem cum personalibus passiuis casum obtinet: vt Cæsar. *Ab hostibus constanter pugnatur.* Qui quidem casus interdum non exprimitur: vt Vergilius. *-strato discumbitur ostro.*

Impersonale a neutro deductu eundem cū neutro casū habet: vt parcatur peruniæ.

Verbum impersonale passiuæ vocis, pro singulis personis vtriusque numeri indifferenter accipi potest: vt *Statur*, id est, *sto, stas, stat. Stamus, statis, stant.* Videlicet ex vi adiuncti obliqui: vt *Statur à me.* id est, *sto. Statur ab illis.* id est, *stant.*

PARTICIPII
constructio.

Participiorum constructio.

PArticipia regunt casus verborum à quibus deriuantur: vt Vergil. *-duplices tendens ad sydera palmas, Talia voce refert.*
Idem. *Vbera lacte domum referunt distenta capellæ.*
Diligendus ab omnibus.
Quamuis in his vsitatior est datiuus: vt Terentius. *Restat Chremes, qui mihi exorandus est.*

GENITIVVS.

Participiorum voces, cum fiunt nomina, genitiuum postulant: vt Salust. *Alieni appetens. Sui profusus. Cupientissimus tui. Inexpertus belli. Indoctus pilæ.*

Genitiuum.

ACCVSATIVVS.

Exosus, perosus, pertæsus, actiuè significant, & in accusatiuum feruntur: vt *Immundam segnitiem perosæ.*
Astronomus exosus ad vnum mulieres.
Suetonius. *Pertæsus ignauiam suam.*

Accusatiuus.

Exosus & perosus, etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passiuè significantia: vt *Germani Romanis perosi sunt.*
Exosus Deo & sanctis.

ABLATIVVS.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablatiuum feruntur: vt Terent. *Bona bonis prognata parentibus.*

Ablatiuus.

Vergilius. *-sate sanguine diuûm.* Idem. *-quo sanguine cretus?*
Ouidius. *Venus orta mari, mare præstat eunti. Terra editus.*

ADVERBII CONSTRVctio. Nominatiuus.

Aduerbiorum constructio.

EN & Ecce, demonstrandi aduerbia, nominatiuo frequentiùs adiunguntur, accusatiuo rariùs: vt
Vergilius. *En Priamus, sunt hîc etiam sua pręmia laudi.*
Cicero. *Ecce tibi status noster.*
Vergilius. *-en quatuor aras.*
Ecce duo tibi Daphni, duoq́ altaria Phœbo.
En & ecce, exprobrantis, soli accusatiuo nectuntur: vt
En animum & mentem. Iuuenalis. *En habitum.* Ter. *Ecce autem alterum.*

GENITIVVS.

Quædam Aduerbia loci, temporis, & quantitatis, genitiuum post se recipiunt.

Loci.

Loci: vt Vbi, vbinam, nusquam, eò, longè, quò, vbiuis, huccine: vt *Vbi gentium? Quo terrarum abijt? Nusquam loci inuenitur.*
Eò impudentiæ ventum est.

Temporis.

Temporis: vt Nunc, tunc, tum, interea, pridiè, postridiè: vt *Nihil tunc temporis ampliùs quàm flere poteram. Pridiè eius diei pugnam inierunt. Pridiè calendarum,* seu *calendas.*

Quantitatis.

Quantitatis: vt Parùm, satis, abundè, &c. vt *Satis loquentiæ, sapientiæ parùm. Abundè fabularum audiuimus.*

Instar.

Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudinem significat: vt Verg. *Instar montis equum diuina Palladis arte Aedificant.*
Mittitur Philippus solus, in quo instar omnium auxiliorum erat.
Ouidius. *Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet.*
Hic apponitur interdum præpositio ad: vt *Vallis ad instar castrorum clauditur. P. R. è parua origine, ad tantæ magnitudinis instar emicuit.*

Genitiuus festiuitatis.

Terentius. *Ah minimè gentium, non faciam.* Hic genitiuus *gentium,* festiuitatis causa additur.

DATIVVS

Quædam datiuum admittunt nominum vnde deducta sunt: vt *Venit obuiam illi.* Nam obuius illi dicitur. *Canit similiter huic.*
Et, *Sibi inutiliter viuit. Propinquiùs tibi sedet, quàm mihi.*

Sunt

Sunt & hi datiui aduerbiales, Tempori, luci veſperi: vt *Tempori venit, quod omnium rerum eſt primum. Luci occidit hominem. Vidi ad vos afferri veſperi.*

ACCVSATIVVS.

Sunt quæ accuſandi caſum admittunt præpoſitionis, vnde ſunt profecta: vt *Caſtra propiùs vrbem mouentur.*
Saluſtius. *Proximè Hiſpaniam ſunt Mauri.*
Cedò, flagitantis exhiberi, accuſatiuum regit: vt
Terentius, *Cedò quemuis arbitrum.*

ABLATIVVS.

Aduerbia diuerſitatis, aliter, ſecus: & illa duo, ante, poſt, cum ablatiuo non raro inueniuntur: vt *Multò aliter. Paulò ſecus. Multò ante, Longè ſecus* Verg. *longo poſt tempore venit. Paulò poſt.*
Niſi & ipſa aduerbia potius cenſenda ſunt.

Aduerbia comparatiui & ſuperlatiui gradus, admittunt caſus comparatiuis & ſuperlatiuis aſſuetos ſubſeruire, ſicut antè præceptum eſt: vt *Acceſſit propiùs illo. Optimè omnium dixit.*
Cicero. *Legimus propiùs ad Deos, & propiùs à terris.*
Liuius. *Paulò plus trecenta vehicula ſunt amiſſa.*
Idem. *Hominum eo die cæſa plus duo millia.*

Plus, nominatiuo, genitiuo, accuſatiuo, & ablatiuo iunctum reperitur: vt Liuius. *Plus quàm quinquaginta hominum ceciderunt. Abierat acies paulò plus quingentos paſſus.*
Terentius. *Dies triginta, aut plus eo, in naue fui.*

Quibus verborum modis, quæ congruant aduerbia.

Vbi, poſtquam, & cum, temporis aduerbia, interdum indicatiuis, interdum verò ſubiunctiuis verbis apponuntur: vt
Vergil. *Hæc vbi dicta dedit.* Ter. *Vbinos lauerimus, ſi voles, lauato.*
Vergilius. *Cùm faciam vitula pro frugibus, ipſe venito.*
Idem. *Cùm canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit.*
Hìc prius aduerbium, poſterius coniunctiò eſſe videtur.

Donec, pro quamdiu, indicatiuo gaudet: vt
Ouidius. *Donec eram ſoſpes. Idem. Donec eris felix multos numerabis*
Pro quouſq; nunc indicatiuum, nunc ſubiunctiuum exigit: vt
Vergilius. *Cogere donec oues ſtabulis, numerumq; referre Iuſſit.*
Columella. *Donec ea aqua quam adieceris, decocta ſit.*

Ouidius. Dum

Ouidius. *Donec eris fœlix, multos numerabis amicos.*

Dum. Dum, de re præsenti, non perfecta, aut pro quamdiu, fatendi modum poscit: vt Terent. *Dum apparatur virgo in conclani.* Idem. *Ego te meam dici tantisper volo, dum quod te dignum est, facis.*

Dum pro dummodo, aliàs potentiali, aliàs subiunctiuo nectitur: vt *Dum prosim tibi. Dum ne ab hoc me falli comperiam.*

Dum pro donec, subiunctiuo tantùm: vt Vergilius. *Tertia dum Latio regnantem viderit æstas.*

Quoad, pro Quamdiu, vel Indicatiuis, vel Subiunctiuis: pro Donec subiunctiuis solis adhibetur: vt *Quoad expectas contubernalem?* Cicero. *Quoad posem & liceret, ab eius latere nunquam discederem. Omnia integra seruabo, quoad exercitus huc mittatur.*

Simulac. Simulac, simulatque, indicatiuo & subiunctiuo adhærent: vt *Simulac belli patiens erat.* Verg. *-simulatque adoleuerit ætas.*

Quemadmodum. Quemadmodum, vt, vtcunque, sicut, vtrunque modum admittunt: vt Erasmus. *Vt salutabis, ita & resalutaberis.* Horatius. *Vt sementem feceris, ita & metes.*

Vt pro postquam, indicatiuo iungitur: vt, *Vt ventum est in vrbem.*

Quasi. &c. Quasi, ceu, tanquam, perinde, acsi, haud, secus, acsi, quum proprium habent verbum, subiunctiuo apponuntur: vt *Tanquam feceris ipse aliquid.* Terent. *Quasi non norimus nos inter nos.* Aliàs copulant consimiles casus: vt *Noui hominem tanquam te. Arridet mihi, quasi amico.*

Ne. Ne, prohibendi, vel imperatiuis, vel subiunctiuis præponitur: vt Vergilius. *-ne sæui magni sacerdos.* Terentius. *Hic nebulo magnus est, ne metuas.*

Ne, pro non, cæteris modis inseruit.

Aduerbia præpositionum formã induunt. Aduerbia, accedente casu, transeunt in præpositiones: vt Iuuenalis. *Cantabit vacuus coram latrone viator.*

DE CONIVNCTIONVM constructione.

Coniunctionum constructio.

Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, cum his quatuor, quàm, nisi, præterquam, an, similes omninò casus nectunt: vt *Socrates docuit Xenophontem & Platonem. Vtinam calidus esses, aut frigidus. Albus an ater homo sit, nescio. Est minor natu quàm tu. Nemini placet, nisi (vel præterquam) sibi.* Excepto si caluatis dictionis ratio aliqua priuata repugnet, vel aliud poscat: vt

Emi

Emi librum centuſsi & pluris, Vixi Romæ & Venetijs.
Horatius. *-in Meti deſcendant iudicis aures, Et patris & noſtras.*
Coniunctiones copulatiuæ & diſiunctiuæ, aliquoties ſimiles modos & tempora conglutinant: vt
Recto ſtat corpore, deſpicitq; terras.

* Aliquoties autem ſimiles modos, ſed diuerſa tempora: vt
Terentius. *Niſi me lactaſſes amantem, & vana ſpe produceres.*
Tibi gratias egi, & te aliquando collaudare poſsum.

Etſi, tametſi, etiamſi, quanquam, in principio orationis indicatiuos modos, in medio ſubiunctiuos ſæpiùs poſtulant.
Quamuis & licet, ſubiunctiuos frequentiùs: vt
Etſi nihil noui afferebatur. Quanquam animus meminiſſe horret.
Vergilius. *Quamuis Elyſios miretur Græcia campos.*
Ouidius. *Ipſe licet venias muſis comitatus Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.

Ni, niſi, ſi, quidem, quod, quia, quam, poſtquam, poſteaquàm, vbi pro poſtquam, nunquam, priuſquam, & indicatiuis, & ſubiunctiuis adhærent: vt *Quòd redieris incolumis, gaudeo. Caſtigo te non quòd odio habeam, ſed quòd amem. Aliud honeſtum iudicas, quàm philoſophi ſtatuant.*
Plinius, *Grauiùs accuſas, quàm patitur tua conſuetudo.*

Si, vtrique modo iungitur: vt ſi pro quamuis, ſubiunctiuo tantùm: vt Terentius. *Redeam? non ſi me obſecret.*
Si quis, tantùm indicatiuo: vt *Si quis adeſt.*

Quando, quandoquidem, quoniam, indicatiuo iunguntur: vt
Verg. *Dicite, quandoquidem in molli conſedimus herba.*
Quoniam mihi non credis, ipſe facito periculum.

Quippe, cùm proprium habet verbum, gaudet indicatiuo: vt
Danda eſt huic venia, quippe ægrotat.
Si addideris Qui, vtrunque admittit modum: vt
Non eſt huic danda venia, quippe qui iam bis peccauit. ſiue *peccauerit.*
Qui, cùm habet vim cauſalem, ſubiunctiuum poſtulat: vt
Stultus es, qui huic credas.
Cum pro quamuis, pro quandoquidem vel quoniam, ſubiunctiuis ſemper adhæret: vt
Cicero. *Nos cùm præcipi nihil poſſe dicamus, tamen alijs de rebus diſſerere ſolemus.* Vergil. *Cùm ſis officijs Gradiue virilibus aptus.*

Cum & Tum: item Tum geminatum, ſimiles modos copulant. Eſt autem in Cum, quiddam minus, atque ideò in priore clauſulæ

clausulæ parte statuitur: In Tum quiddam maius, ac proinde in posteriore clausulæ parte collocatur: vt

Amplectitur cùm eruditos omnes, tùm in primis Marcellum.
Odit tùm literas, tùm virtutem.

Ne, an, num.

Ne, an, num, interrogandi particulæ, indicatiuum amant: vt Vergilius. *Superatne & vescitur aura Aetherea?*

At cum accipiuntur dubitatiue aut indefinitè, subiunctiuum postulant: vt *Vise num redierit. Nihil refert fecerisne, an persuaseris.*

Vt, causalis seu perfectiua coniunctio, & vt pro ne non, post verba timoris, nunc potentiali, nunc subiunctiuo iungitur: vt Terentius. *Filium perduxere illuc secum, vt vnà esset, meum.*
Idem. *Te oro Daue vt redeat iam in viam.*
Idem. *Metuo vt substet hospes.* id est, *ne non substet.*

Vt concedentis, seu positum pro quanquam, & vt pro vtpote, subiunctiuo seruit: vt,

Vt omnia contingant quæ volo, leuari non possum.
Non est tibi fidendum, vt qui toties fefelleris. Vt qui solus relictus fueris.

Vt pro postquam, pro quemadmodum, vel sicut, & interrogatiuum, indicatiuis nectitur: vt,
Cicero. *Vt ab vrbe discessi, nullum intermisi diem, quin scriberem.*
Terentius. *Tu tamen has nuptias perge facere, vt facis.*
Idem. *Credo vt est dementia.* Vergil. *Vt valet? Vt meminit nostri?*

Quanquam de hoc in Aduerbij quoq; constructione, paulò suprà est dictum.

PRÆPOSITIONVM constructio.

Præpositionum constructio.

PRæpositio subaudita, interdum facit vt addatur ablatiuus: vt *Habeo te loco parentis.* id est, *in loco.*
Apparuit illi humana specie. id est, *sub humana specie.*
Discessit magistratu. id est, *à magistratu.*

Præpositio in compositione, eundem nonnunquam casum regit, quem & extra compositionem regebat: vt
Verg. *Nec posse Italia Teucrorum auertere regē. Pretereo te insalutatum.*
Idem. *-emoti procumbunt cardine postes.* Idem. *Detrudunt naues scopulo.*

Verba composita cum a, ab, &c.

Verba Composita cum a, ab, ad, con, de, e, ex, in, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idq; eleganter: vt *Abstinuerunt à viris.*

Terentius.

Terentius. *Amicos aduocabo ad hanc rem. Cum legibus conferemus.*
Cicero. *Detrahere de tua fama nunquam cogitaui. Cum ex insidijs euaseris.*
Terentius. *Postquam excessit ex Ephebis.*
In rempublicam cogitatione curaq; incumbe.

In pro erga, contra, & ad, accusatiuum habet: vt — *In pro erga, &c.*
Vergilius. *Accipit in Teucros animum mentemq; benignam.*
Idem. *Quid meus Aeneas in te committere tantum.*
Quid Troës potuere?
Idem. *Quò te Meri pedes? aut quò via ducit in vrbem?*

Item In, accusatiuo iungitur, quoties diuisio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur: vt
Vergilius. *Estq; locus parteis vbi se via findit in ambas.*
Ouidius. *Versa est in cineres sospite Troïa viro. -amor mihi crescit in horas.*

In, cùm significatur actus in loco, ablatiuum postulat: vt
Ouidius. *Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum.*

Sub pro ad, per, & ante, accusatiuo innititur: vt — *Sub.*
Sub vmbram properemus.
Liuius. *Legati fere sub id tempus ad res repetendas missi.* id est, *per id tempus.*
Vergilius. *-sub noctem cura recursat.* id est. *paulò ante noctem,* vel, *instante nocte.*

Aliâs ablatiuum admittit: vt
Quicquid sub terra est, in apricum proferet ætas.
Vergilius. *-sub nocte silenti.* id est, *in nocte silenti.*

Super pro vltra, accusatiuo iungitur: vt — *Super.*
Vergilius. *super Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super, pro de & in, ablatiuo: vt Tacitus. *Multus super ea re variúsque rumor.*
Vergilius. *Fronde super viridi.*

Subter, vno significatu vtriq; casui apud authores iungitur: vt — *Subter.*
Liuius. *Pugnatum est super subterq; terras.*
Vergilius. *-omnes Ferre libet subter densa testudine casus.*

Tenus, gaudet ablatiuo & singulari & plurali: vt *Pube tenus.* — *Tenus.*
Pectoribus tenus. At genitiuo tantùm plurali: vt *Crurum tenus.*

Præpositiones, cùm casum amittunt, migrant in aduerbia: vt — *Præpos. migrant in Aduerbia.*
Vergilius. *-longo pòst tempore venit.*
Idem. *Ponè subit coniux, ferimur per opaca locorum.*
Idem. *-coram quem quæritis adsum Troius Aeneas.*

IN

INTERIECTIONVM
constructio.

INteriectiones non rarò absolutè & sine casu ponuntur: vt Vergilius. *Spem gregis (ah) silice in nuda connixa reliquit.* Terentius. *Quæ malum dementia?*

O. O exclamantis, nominatiuo, accusatiuo, & vocatiuo iungitur: vt *O festus dies hominis.* Vergil. *O fortunatos nimium, bona si sua norint Agricolas.* Idem. *O formose puer, nimium ne crede colori.*

Heu, pro. Heu & pro, nunc nominatiuo, nunc accusatiuo adhærent: vt *Heu pietas.* Vergil. *Heu prisca fides.* Idem. *Heu stirpem inuisam.* Terentius. *Prò Iupiter, tu homo adiges me ad insaniam.* Idem. *Prò Deûm atque hominum fidem. Prò sancte Iupiter.* apud Plaut.

Hei & veh Hei & veh, datiuo apponuntur: vt Ouidius. *Hei mihi, quod nullis amor est medicabilis herbis.* Terentius. *Veh misero mihi, quanta de spe decidi?*

DE FIGVRIS.

Figura quid sit. FIgura, est nouata arte aliqua dicendi forma. Cuius duo tantùm genera, Dictionis scilicet, & Constructionis hoc loco trademus.

FIGVRAE DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex, { Prótheſis, Apharesis, Epenthesis, } { Syncope, Paragoge, Apócope. }

Prótheſis. Prótheſis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: vt *Gnatus*, pro *natus*. *Tetuli*, pro *tuli*.

Aphæreſis. Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: vt *Ruit*, pro *eruit*. *Temnere*, pro *contemnere*.

Epentheſis. Epenthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: vt *Relliquias, relligio*, addita l. *Induperatorem*, pro *Imperatorem*.

Syncope. Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis: vt *Abiit*,

bijt, petijt, dixti, repoſtum. &c.

Paragoge, eſt appoſitio literæ vel ſyllabæ ad finem dictionis: vt *Dicier*, pro *dici*. *Paragoge.*

Apocope, eſt ablatio literæ vel ſyllabæ à fine dictionis: vt *Peculi*, pro *peculij*. *Dixtin'*, pro *dixtine*. *Ingeni*, pro *ingenij*. *Apocope.*

FIGVRAE CONSTRVCTIONIS.

Figuræ conſtructionis ſunt octo: Appoſitio, Euocatio, Syllepſis, Prolepſis, Zeugma, Syntheſis, Antiptôſis, Synecdoche.

APPOSITIO.

APpoſitio, eſt duorum ſubſtantiuorum eiuſdem caſus, quorum altero declaratur alterum, continuata ſiue immediata coniunctio: vt *Flumen Rhenus*. Poteſt autem Appoſitio plurium ſubſtantiuorum eſſe: vt *Marcus Tullius Cicero*. *Appoſitio quid ſit.*

Interdum apud authores in diuerſis caſibus pronuntur ſubſtantiua, perinde quaſi ad diuerſa pertinerent: vt *Vrbs Patauij*. apud Vergilium. *Vrbs Antiochiæ*. apud Ciceronem.

In Appoſitione, ſubſtantiua non ſemper eiuſdem generis aut numeri inueniuntur. Nam quoties alterum ſubſtantiuorum caret numero ſingulari, aut eſt nomen collectiuum, diuerſorum numerorum eſſe poſſunt: vt *Vrbs Athenæ*.

Ouidius. *In me turba ruunt luxurioſa proci.*

Vergilius. *Ignauum fucos pecus à preſepibus arcent.*

Triplici nomine fit Appoſitio.

Reſtringendæ generalitatis gratia: vt *Vrbs Roma*, *Animal equus*. *Appoſitio triplex.*

Tollendæ æquiuocationis cauſa: vt *Taurus mons Aſiæ*. *Lupus piſcis*.

Et ad proprietatem attribuendam: vt *Eraſmus vir exactiſſimo iudicio*. *Nireus adoleſcens inſigni forma*. *Timotheus homo incredibilè fortuna*.

EVOCATIO.

CVm prima vel ſecunda perſona immediatè ad ſe euocat tertiam, *Euocatio.*
ambæ fiunt primæ vel ſecundæ perſonæ: vt

Ego pauper laboro. *Tu diues ludis*. Eſt ergò Euocatio, immediata tertiæ perſonæ ad primam vel ſecundam reductio.

Obſeruandum verò eſt, verbum ſemper conuenire cum perſona euo-

euocante: vt *Ego pauper laboro. Tu diues ludis.*

Nam in Euocatione quatuor sunt notanda: Persona Euocans, quæ semper est prima vel secunda: Euocata, quæ semper est tertia: verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ: & Absentia coniunctionis.

Euocatio In Euocatione persona euocans & euocata, aliquando sunt diuersorum numerorum: vtpote vel cùm persona euocata caret numero singulari: vt *Ego tuæ delitiæ illuc veniam.* Aut cùm est nomen collectiuum: vt *Magna pars studiosorum amœnitates quærimus.* hic subauditur *nos.* Aut deniq; cùm est nomen distributiuum: vt *In magnis læsi rebus vterque sumus.* subintelligitur *nos.*

Duplex autem est Euocatio, Explicita, vbi tam persona euocans, quam euocata exprimitur: & Implicita, vbi persona euocans subintelligitur: vt *Sum pius Aeneas.* subintelligitur *Ego.* *Populus superamur ab vno.* subauditur *nos.*

SYLLEPSIS.

Syllepsis. SYllepsis, seu Conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, à σὺν, con, & λήβω sumo.

Duplex autem est Conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona: & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cuius declarandæ rei gratia, hæc quæ sequuntur, obseruabis.

Copulatum per coniunctionem, Et, nec, neque, & cum pro Et acceptum, est pluralis numeri: ac proinde verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum, exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum, genere & persona cum digniore suppositio ac substantiuo quadrabit: vt *Quin tu & soror facitis? Ego & mater miseri perimus. Tu & vxor qui adfuistis, testes estote.*

Conceptio Personarum.

Dignior & secunda persona. Dignior enim est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia: vt *Ego & pater sumus in tuto. Tu atque frater estis in periculo. Neque ego, neque tu sapimus.*
Vergilius. *-diuellimur inde Iphitus & Pelias mecum.*
Idem. *-Rhemus cum fratre Quirino Iura dabant.*

Cum. Cum tamen singulare verbum magis amat: vt *Tu quid ego & populus mecum desideret, audi.*

Con-

Conceptio Generum.

Dignius etiam est masculinum genus quàm fœmininum aut neutrum, & dignius fœmininum quàm neutrum: vt *Dignius genus.*

Rex & regina beati. Chalybs & aurum sunt in fornace probati.
Hinc per vim leges, & plebiscita coactæ.

At cùm substantiua res inanimatas significant, adiectiuum aut relatiuum vsitatiùs in neutro genere ponitur: vt *Exceptio.*

Vergilius. *-cùm Daphnidis arcum*
Fregisti & calamos, quæ tu peruerse Menalca,
Et cùm vidisti puero donata, dolebas.

Salustius. *Ira & ægritudo permista sunt.*
Idem. *Huic bella ciuilia, cædes, & discordia ciuilis, grata fuerunt.*
Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.

Porrò Conceptio aliàs directa est, nempe cùm concipiens. i. dignius, & conceptum, id est indignius, copulantur per Et, vel atq;, vel que: aliàs indirecta, cùm copulantur per Cum: vt *Ego cum fratre sumus candidi.* Vbi vtraq; conceptio est indirecta. *Conceptio directa duplex.*

Est etiam quædam Conceptio Generum implicita, nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicantur: sed de mare atq; fœmina perinde loquimur, ac de solo mare: vt si dicam, Vterq; est formosus: loquens de sponso & sponsa. Sic Ouid. *Implicuit laqueis nudus vterq; iacet.* loquens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano. *Syllepsis implicita.*

PROLEPSIS.

PRolepsis seu præsumptio, est pronunciatio quędam rerum summaria. Fit autem quum congregatio siue totum, cum verbo vel adiectiuo aptè cohæret: deinde partes totius ad idem verbum vel adiectiuum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: vt *Prolepsis.*

Duæ aquilæ volauerunt: hæc ab oriente, illa ab occidente. Hìc congregatio siue totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo *volauerunt*, per omnia concordant: cum quo partes, *hæc & illa*, ad idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Congregatio siue totum, est dictio pluralis numeri: vt
Duæ aquilæ. aut plurali æquiualens: vt *Corydon & Thyrsis.*
Nam copulatum æquiualet plurali: vt Vergilius. *Nota.*
Compulerantq; greges Corydon & Thyrsis in vnum:
Thyrsis oues Corydon distentas lacte capellas.

Aut congregatio est nomen collectiuum: vt

Populus vixit, alij in penuria, alij in deliciis.

Quinque in Prolepsi necessaria.

Sulpitius & Aldus, quinque dicunt in Prolepsi esse necessaria: Congregationem, vt in priore exemplo, *duæ aquilæ*: Verbum, vt *volauerunt*: Partes, vt *hæc & illa*: Partium determinationem, vt *ab oriente & occidente*: & ordinem, videlicet, quod totum præcedat, partes sequantur.

Prolepsis duplex.

Duplex autem est Prolepsis. Explicita, vbi omnia exprimuntur, quæ in Prolepsi esse oportet: vt *Equi concurrunt, hic à dextra, ille à sinistra Hippodromi.* & Implicita, in qua aliquid tacetur: vt Ouidius. *Alter in alterius iactantes lumina vultus,*

Quærebant taciti noster vbi esset amor.

Deest altera partium cum determinatione, videlicet, *Et alter in alterius.* Et, *Alter alterius onera portate.* vbi deest *vos*: & altera pars cum determinatione: videlicet, *Et alter alterius.*

Terentius. *Curemus æquam vterq; partem.* hic totum *nos*, subintelligitur, & partes, *alter & alter*, includuntur in distributiuo *vterque.*

Prolepsis Diomedea

Diomedes Prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum est, antè describimus: vt Vergilius. *-Lauiniaq; venit Littora.*

Lauinium enim nondum erat, quum Æneas veniret in Italiam. Dicitur verò Prolepsis, à πρὸ quod est ante, & λήβω sumo.

ZEVGMA.

Zeugma.

ZEugma, est vnius verbi vel adiectiui viciniori respondentis, ad diuersa suppositа reductio: ad vnum quidem expresse, ad alterum verò per supplementum: vt Cicero. *Nihil te nocturnum præsidium palatij, nihil vrbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi senatus locus, nihil horum ora vultusq; mouerunt?* Hic *Mouerunt*, expresè reducitur ad *ora vultusq;*: at ad cætera per supplementum. Subintelligendum est enim, præsidium mouit, vigiliæ mouerunt, timor populi mouit, bonorum concursus mouit, habendi senatus locus mouit. Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adiectiuum conuenit cum remotiore: vt *Ego melius quàm tu scribo. Ego sicut fœnum arui. Hoc ille ita prudenter atq; ego fecisset.*

Item per nisi: vt Terentius. *Talem filium nulla nisi tu pareret.*

Licet poëtæ interdum aliter loqui soleant: vt Ouidius. *Quid nisi secretæ læserunt Phyllida sylvæ?*

vide syntaxin

De quibus in concordantia Verbi & Nominatiui suprà est dictum:

vt

vt Cicero. *Quare vt arbitror, prius hic te nos, quàm istic tu nos videbis.*
Tribus modis fit Zeugma. In persona: vt *Ego & tu studes.*
In genere: vt *Maritus & vxor est irata.*
In numero: vt *-hic illius arma, Hic currus fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adiectiuum in principio, & tum vocatur Protozeugma: vt *Dormio ego & tu.* Quandoq; in medio, vocaturq; Mesozeugma: vt *Ego dormio & tu.* Quandoque in fine, & vocatur Hypozeugma: vt *Ego & tu dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo substantiua, vt *Rex & Regina*: Coniunctio, quæ vel copulatiua, vel disiunctiua, vel etiam expletiua esse potest: vt Et, vel, &c. verbum vel adiectiuum: vt *Irata est*: & quod verbum vel adiectiuum viciniori supposito respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per aduerbia: vt *Cubas vbi ego. Cœnas quando nos.*

Quando verbum ad duo supposita reducitur, & cum vtroque conuenit, est Zeugma, vt dicunt Locutionis, non Constructionis: vt *Ioannes fuit piscator & Petrus.*

Dicitur autem Zeugma, quasi copulatum à Græco verbo ζευγύω vel ζευγύμι, quod est copulo.

SYNTHESIS.

SYntheſis, est oratio congrua sensu, non voce: vt Vergilius. *Pars in frusta secant. Genus armati.*
Fit autem Syntheſis nunc in genere tantùm, idq; aut sexus discernendi causa: vt *Anser fœta. Elephantus grauida.* aut supplementi gratia: vt *Præneste sub ipsa.* subauditur *Vrbe.*
Centauro in magna. subintelligitur *naui.*
Nunc in numero tantùm: vt *Turba ruunt. Aperite aliquis ostium.*
Nunc verò in genere & numero simul: vt *Pars mersi tenuere ratem.*
Vergilius. *Hæc manus ob patriam pugnando vulnera passi.*
Dicitur autem Syntheſis, à σὺν quod est con, & θέσις positio: quia est compositio, id est, constructio facta gratia significationis.

ANTIPTOSIS.

ANtiptôsis, ab ἀντὶ quod est pro, & πτῶσις casus, est positio casus pro casu, idque interdum non inuenustè: vt Vergilius. *Vrbem quam statuo, vestra est.* Terentius. *Populo vt placerent, quæ fecisset fabulas. Sermonem quem audistis, non est meus. Eius non*

venit in mentem pro id.

Quanquam hîc *venit*, impersonaliter potiùs vsurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne genus elegantia referti.* pro omnis generis. Sic *id genus, quod genus, &c. Idne estis autores mihi?* pro *eius.*

Interdum autem fit durior Antiptôsis: vt *Salue primus omnium parens patriæ appellate.* pro *prime. Habet duos gladios, quibus altero te occisurum minatur, altero villicum.* pro *quorum altero.*

SYNECDOCHE.

Synecdoche

SYnecdoche, est cùm id quod partis est, attribuitur toti: vt *Aethiops albus dentes.* Hîc album, quod solis dentibus conuenit, toti attribuitur Aethiopi.

Nota.

Per Synecdochen omnia nomina adiectiua, aliquam proprietatem significantia: item verba passiua & neutralia, significantia aliquam passionem, possunt regere accusatiuum aut ablatiuum, significantem locum in quo est proprietas aut passio: vt *Aeger pedes,* vel *pedibus. Saucius frontem,* vel *fronte. Doleo caput,* vel *capite. Redimitus tempora lauro. Truncatus membra bipenni.*

Effusas laniata comas, contusaq; pectus.

Nam illæ Græcę phrases sunt: *Excepto quod non simul esses. Cætera lætus. Cætera similis, vno differunt.*

Dicitur autem Synecdoche, à σὺν quod est con, & ἐκδέχομαι suscipio, videlicet, quod totum cum sua parte capiatur.

Si cui lubet figuratæ constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum de Eclipsi, Pleonasmo & Enallage, deq; alijs figuris eruditè, dilucidè, ac copiosè differentem.

DE PROSODIA.

Prosodia quid sit.

PRosodia, est quæ rectam vocum prònunciationem tradit, Latinè accentus dicitur.

Diuiditur autem Prosodia, in { Tonum, Spiritum, Tempus.

Tonus, est lex vel nota, qua syllaba in dictione eleuatur vel deprimitur.

Est

Est autem tonus triplex, { Acutus, Grauis, Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua, ascendens in dexteram, sic, ´. *Tonus acutus.*

Grauis, est virgula obliqua descendens in dexteram, ad hunc modum, `. *Grauis.*

Circumflexus, est quiddam ex vtrisq; conflatum, hac figura, ^. *Circumflexus.*

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars, in summo literæ appositа, quam sic pinges, ’. *Apostrophus quid.*

Hac nota vltimam dictionis vocalem deesse ostenditur: vt *Tanton' me crimine dignum duxisti?* pro *tantóne.*

Spiritus duo sunt, Asper, & Leuis. *Spiritus.*

Asper, quo aspirata profertur syllaba: vt *Homo, honor.*

Leuis, quo citra aspirationem syllaba profertur: vt *Amo, onus.*

TONORVM REGVLA. I.

MOnosyllaba dictio breuis, aut positione longa, acuitur: vt *Mél, fél, párs, páx.* Natura longa circumflectitur: vt *Spês, flós, sól, thûs, rûs.* *Monosyllaba.*

REGVLA. II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit natura, posterior breuis, prior circumflectitur: vt *Lûna, Mûsa.* In cæteris acuitur: vt *Citus, látus, sólers, sátur.* *Dissyllaba.*

REGVLA. III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: vt *Libértas, penátes.* Sin breuem habet penultimam acuit antepenultimam: vt *Dóminus, fóntifex.* *Polysyllaba.*

Excipiuntur composita à facio: vt *Benefácis, malefácis, calefácit frigefácit,* quæ penultimam acuunt. *Exceptio.*

At si penultima longa fuerit natura, & vltima breuis, circumflectitur penultima: vt *Rômânus, amâtor.*

Composita à fis, fit, vltimam acuunt: vt *Madefis, calefit, benefit, satisfit.*

APPENDIX.

Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt. *Nota.* *Accentuum confusio.*

REGVLA. IIII.

Quæ tones perturbant. Quinque ſunt, quæ tonorum regulas perturbant.

DIFFERENTIA.

Differentia Differentia tonum tranſponit: vt Vná aduerbium, vltimam acuit, ne videatur eſſe nomen. Sic eó, alió, aliquó, continuó, ſedulò, porrò, fortè, quá, ſiquá, aliquá, nequá, illò, falſò, citò, ferè, planè, & id genus alia: putá pro ſicut, poné pro poſt, coràm, circùm, aliàs, palàm, ergo coniunctio, ſed ergò pro cauſa, circumflectitur: vt

Ergò. Vergilius. *-illius ergò Venimus.* Hæc igitur omnia ſicut Græca acutiſona, in fine quidem ſententiarum acuuntur, in conſequentia verò grauantur.

Sic differentiæ cauſa antepenultima ſuſpenditur in his, Déinde, próinde, périnde, aliquando, ſiquando, néquando, húcuſque, à lóngè, de lónge, déinceps, dúntaxat, deórſum, quápropter, quinímo, enímuerò, propémodum, ádmodum, áffabrè, interéà loci, nihilóminus, paulóminus, cum non ſunt orationes diuerſæ, vti ſunt Pube-tenus, crurum-tenus: non enim compoſita ſunt, velut haſtenus, quatenus, & eius generis reliqua.

TRANSPOSITIO.

Tranſpoſitio. Tranſpoſitiò tonum inuertit, id quod vſu venit in præpoſitionibus, quæ poſtpoſitæ grauantur: vt
Vergilius. *Tranſita per & tenos. Te penes imperium.*

ATTRACTIO.

Attractio. Attractio tonum mutat, cùm poſt vocabulum aliquod ſequitur coniunctio inclinatiua: vt Que, ne, ue. Attrahunt enim hæ particulæ accentum ſyllabæ præcedenti, eámque accuunt: vt *Luminàque lauriſque Dei.* Sic, Dum, ſis, nam, parelca.

Vbi autem eſt manifeſta compoſitio, non variatur tonus: vt
Dénique, útique, itaque, úndique, hiccine, & huiuſmodi.

Vbique & vbium. Vbique tamen temporis ſui tonum ſeruat, & vbiuis.

CONCISIO.

Conciſio. Conciſio transfert tonum, cùm dictiones per ſyncopen aut apocopen

copen caſtrantur. Tunc enim tonum retinent integræ dictionis: vt Vergili, Valeri, Mercuri: pro Vergilij, Valerij, Mercurij.

Sic quædam nomina & pronomina ſyncopata, circumflectunt vltimam: vt Arpinâs, Rauennâs, noſtrâs, veſtrâs, cuiâs: ab Arpinatis, Rauennâtis, noſtrâtis, &c. Sic Donec, à donecum. Sic hûc, illûc, iſtûc, adhûc, &c. pro hucce, illucce, &c. Et compoſita à dic, duc, fac: vt benedic, reduc, calefac. *Nomina & pronomina ſyncopata.*

IDIOMA.

IDioma, hoc eſt linguæ proprietas, tonum variat, adeò vt ſi dictiones Græcæ integrè ad nos veniant, ſeruent tonum ſuum: vt Symois, periphas, penultimam acuunt, at facta Latina, antepenultimam eleuant, quia corripiunt penultimam. *Idioma.*

Quæ autẽ prorſus Latina fiunt, Latinum quoque tonum ſeruant: vt Geórgica, Bucólica, antepenultima acuta, licet apud Græcos in vltima tonum habeant.

Sic & comœdia, tragœdia, ſophia, ſymphonia, tonum recipiunt in antepenultima, licet in ſua lingua habeant in penultima.

Porrò ſi ignoretur propriùs peregrinæ vocis tonus, tutiſsimum fuerit iuxta Latinum accentum illam enunciare. *Nota.*

Syllabæ communes in proſa oratione ſemper corripiuntur: vt Célebris, Cáthedra, Mediocris. *Syllabæ cõmunes*

DE CARMINVM RATIONE

HActenus de Tonis & Spiritibus, deinceps de syllabarum tempore, & carminis ratione pauca adijciemus.

Tempus. Tempus, est syllabę pronũciandę mensura.

Syllaba. Syllaba breuis, vnius est temporis, longa verò duorum.

Tempus breue sic notatur, ∪.

Longum autem sic, –: vt – ∪ Terra.

Ex syllabis iusto ordine disposítis, fiunt pedes.

Pes. Est autem Pes, duarum syllabarum pluriúmue constitutio, ex certa temporum obseruatione.

Pedum alij dissyllabi, alij trissyllabi.

Diuisio pedum. De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hoc nostrum institutum dissérere.

Dissyllabi sunt,	Spondæus,	vt	– –	*Virtus.*
	Pyrrhychius,		∪∪	*Deus.*
	Trochæus,		–∪	*Panis.*
	Iambus,		∪–	*Amans.*
Trisyllabi octo,	Molossus,	vt	– – –	*Magnates.*
	Tribrachus,		∪∪∪	*Dominus.*
	Dactylus,		–∪∪	*Scribere.*
	Anapæstus,		∪∪–	*Pietas.*
	Bacchius,		∪– –	*Honestas.*
	Antibacchius		– –∪	*Audire.*
	Amphimacer,		–∪–	*Charitas.*
	Amphibrachus,		∪–∪	*Venire.*

Porrò pedes iusto numero atq; ordine concinnati, Carmen constituunt.

Carmen. Est enim Carmẽ, oratio iusto atq; legitimo pedũ numero constricta.

Carmen composituro, in primis discendum est, pedibus ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Scansio. Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio.

SCANSIONI ACCIDENTIA.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Syna-

Synalœpha, eſt eliſio quædam vocalis ante alteram in diuerſis dictionibus: vt *Sera nimis vit' eſt craſtina, viu' hodie.* *Synalæpha.*

Fit autem interdum in his dictionibus: vt Dij, dijs, ijdem, ijſdem, deinde, deinceps, ſemianimis, ſemihomo, ſemiuſtus, deeſt, deero, deerit, & ſimilibus.

At heu & ô nunquam intercipiuntur.

Eclipſis, eſt quoties m, cum ſua vocali perimitur, proxima dictione à vocali exorſa: vt *Echpſis.*

Monſt' horrend' inform' ingens, cui lumen ademptum. pro *monſtrum, horrendum, informe, &c.*

Synæreſis, eſt duarum ſyllabarum in vnam contractio: vt Vergilius. *Seu lento fuerint aluaria vimine texta.* pro *aluearia.* *Synæreſis.*

Dieræſis, eſt vbi ex vna ſyllaba diſſecta, fiunt duæ: vt *Dieræſis.*

--UU ----UU- UU

Ouidius. *Debuerant fuſos euoluiſſe ſuos.* pro *euoluiſſe.*

Cæſura, eſt quum poſt pedem abſolutum ſyllaba breuis in fine dictionis extenditur. *Cæſura.*

CAESVRAE SPECIES SVNT.

Triemimeris, ex pede & ſyllaba: vt *Triemimeris.*

-UU- UU- --U- -UU --

Vergilius. *Pectoribus inhians, ſpiritia conſulit exta.*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & ſyllaba: vt *Penthemimeris.*

-UU-U U- - - --U U--

Vergilius. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris, ex tribus pedibus & ſyllaba: vt *Hepthemimeris.*

--- -- UU- --U U--

Idem. *Oſtentans artem pariter, arcumq; ſonantem.*

Enneemimeris, conſtat ex quatuor pedibus & ſyllaba: vt *Enneemimeris.*

-U U-UU- -- -- UU--

Idem. *Ille latus niueum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBVS CARMINVM.

CArminum genera, de quibus nos hoc loco potiſſimùm tractare decreuimus, ſunt Heroicum, Elegiacum, Aſclepiadæum, Sapphicum Phaleucium, Iambicum.

CARMEN HEROICVM.

Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, conſtat pedibus numero quidem ſex, genere verò duobus, dactylo

dactylo & spondæo. Quintus locus dactylum, sextus spondæum peculiariter sibi vendicat. Reliqui hunc vel illum, prout volumus:

– ∪∪ – ∪∪– ∪∪– – – ∪∪ ––

vt Vergilius. *Tytire tu patulæ recubans sub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando spondæus etiam in quinto loco: vt

– ∪ ∪– ∪∪– – – ∪∪ – – – –

Idem. *Chara Deûm soboles magnum Iouis incrementum.*

Nota. Vltima cuiusque versus syllaba habetur communis.

CARMEN ELEGIACVM.

Elegiacum genus. Pentametrum. Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici constat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, spondaicos, vel alterutros comprehendit, cum syllaba longa: altera etiam duos pedes, sed omnino dactylicos, cum syllaba item longa. – – – ∪∪– – ∪ ∪– ∪ ∪–

Ouidius. *Res est solliciti plena timoris amor.*

CARMEN ASCLEPIADAEVM.

Asclepiadæum. Carmen Asclepiadæum, constat ex penthemimeri, hoc est, spondæo & dactylo, & syllaba longa, & duobus deinde dactylis: vt

Horatius. *Mæcenas atauis edite regibus.* – – – ∪∪– – ∪∪ – ∪∪

SAPPHICVM.

Sapphicum carmen. Carmen Sapphicum, constat ex trochæo, spondeo, dactylo, & duobus demum trochæis: vt

Horatius. *Iam satis terris niuis atque diræ.* – ∪– – – ∪∪ – ∪ – –

Adonicum. In hoc tamen carminis genere, post tres versus additur Adonicum, quod constat ex dactylo & spondæo: vt

Horatius. *Integer vitæ, scelerisq; purus,* – ∪– – – ∪∪ – ∪ – –

Non eget Mauri iaculis nec arcu, – ∪– – – ∪∪ – ∪ – –

Nec venenatis grauida sagittis, – ∪– – – ∪∪ – ∪ – –

Fusce pharetra. – ∪ ∪ – –

PHALEVCIVM SIVE ENDECASYLLABVM.

Phaleucium Carmen Phaleucium, siue Endecasyllabum, constat ex spondeo, dactylo, & tribus tandem trochæis: vt

Quoquo diffugias pauens Mabili, – – – ∪∪ – ∪ – ∪ – ∪

Nostrum non poteris latere nasum.

IAMBICVM ARCHILOCHIVM.

Carmen Iambicum. Legitimus versus Iambicus, è solis constat Iambis: vt

Suis & ipsa Roma viribus ruit. ∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ –

Reci-

Recipit tamen interdum in locis imparibus pro Iambo tribrachum, ſpondæum, dactylum, anapæſtum: atque in paribus tribrachum, ſpondæum rariùs.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum, ſiue Senarium.

DIMETRVM.

Dimetrum, conſtat ex quatuor pedibus: vt *Carmen dimetrum.*

O carminum dulces notæ, - -∪- -- ∪-
Quas ore pulchra melleo -- ∪- -- ∪-
Fundis, lyræq; ſuccinis. -- ∪-- -∪-

TRIMETRVM SIVE SENARIVM.

Trimetrum, ſenis conſtat pedibus: vt *Trimetrum*

Qui nos damnant, ſunt hiſtriones maximi. - - -- - -∪-- -∪-
- ∪∪- ∪∪- -- ---∪-

Iuuenalis. *Nam Curios ſimulant, viuunt Bacchanalia.*

DE QVANTITATE primarum ſyllabarum.

PRimarum ſyllabarum quantitas, octo modis cognoſcitur. *Quantitas ſyllabarum.*

Poſitione,	Compoſitione,
Vocali ante vocalem,	Præpoſitione,
Diphthongo,	Regula,
Deriuatione,	Exemplo, ſeu authoritate.

POSITIO. REGVLA. I.

Vocalis ante duas conſonantes, aut duplicem in eadem dictione, vbique poſitura longa eſt: vt *Ventus, axis, patrizo.* *I.*

Quòd ſi conſonans priorem dictionem claudat, ſequente item à conſonante inchoante, vocalis præcedens etiam poſitione longa erit: vt *Maior ſum, quàm cui poſſit fortuna nocere.* *II.*

Syllabæ ior, ſum, quam, & ſit, poſitione longæ ſunt.

At ſi prior dictio in vocalem breuem exeat, ſequente à duabus conſonantibus incipiente, interdum, ſed rariùs, producitur: Verg. *Occulta ſpolia, & plures de pace triumphos.* --- ∪∪ - -- - -∪ ∪--

Vocalis breuis ante mutam, ſequente liquida, cõmunis redditur: *III.*

vt

vt *Patris*, *volucris*. Longa verò non mutatur: vt *Arārum*, *simulachrum*.

Vocalis ante alteram.

Vocalis ante alteram.

Vocalis ante alteram in eadem dictione, vbique breuis est: vt Dĕus, nĕus, tuŭs, plus.

Excipias genitiuos in ĭus, secundam pronominis formam habentes: vt Vnius, illius, &c. vbi i, communis reperitur, licet in alterius semper sit breuis, in alius semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitiui & datiui quintæ declinationis, vbi e, inter geminum i, longa fit: vt Faciēi, alioqui non: vt Rĕi, spēi, fidēi.

Fi in fio.

Fi etiam in fio, longa est, nisi sequantur E & R simul: vt Fīerem, Fīeri.

Iuuenalis. *Sic fiunt octo mariti.* – – – – ∪∪ – –

Idem. *Quod fieri non posse putes.* – ∪∪ – – – ∪∪ –

Ohe Interiectio, priorem syllabam ancipitem habet.

REGVLA. II.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus subinde longa fit: vt Dicitē Pīerides. Respice Lāerten. Et in possessiuis: vt Aenēia nutrix. Rhodopēius, Orphēa.

REGVLA. III.

Diphthongus.

Omnis diphthongus apud Latinos longa est: vt Aūrum, nēuter, musæ, nisi sequente vocali: vt Præire, præustus, præamplus.

DERIVATIO. REGVLA. IIII.

Deriuatio.

Deriuatiua eandem cum primitiuis quantitatem sortiuntur: vt ămator, ămicus, ămabilis, prima breui ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à breuibus deducta, primam producunt.

Cuius generis sunt,

Vox vōcis, à vŏco.
Lex lēgis, à lĕgo.
Rex rēgis, à rĕgo.
Sēdes & sēdile, a Sĕdeo.
Iūmentum, à iŭuo.
Fōmes & Fōmentum, à Fŏueo.

Iūcundus, à iŭuo.
Iūnior, à iŭuenis.
Mōbilis, à mŏueo.
Hūmanus, ab hŏmo.
Vōmer, à vŏmo.
Pēdor, à pĕdo.

Sunt & contrà, quæ à longis deducta, corripiuntur: qualia sunt,

sunt,
- Dux dŭcis, à dūco.
- Dĭcax, maledĭcus, & id genus multa, à dīco.
- Fĭdes, à Fīo.
- ărena, ărista, } ab āreo.
- Pŏsui, à pōno.
- Gĕnui, à gīgno.

- Frăgor, Frăgilis, } à frāngo.
- Nŏto, as, à nātu.
- Năto, as, à nātu.
- Dĭsertus, à dissero.
- Sŏpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex vtroq; genere, quæ relinquuntur studiosis Inter legendum obseruanda.

COMPOSITIO. REGVLA. V.

Composita simplicium quantitatem sequuntur: vt *Composita.*

Pŏtens, Impŏtens. } Sôlor Consôlor. } Lĕgo, is, Perlĕgo. } Lēgo, as, Allēgo.

Excipiuntur tamen hæc breuia à longis enata: vt

Innŭba, Pronŭba, } à nūbo. { Deiĕro, Peiĕro, } à iūro.

PRAEPOSITIO. REGVLA. VI.

Ex præpositionibus hæ vbiq; producuntur: A, de, præ, se, e, nisi vocali sequente: vt *Vnda dehiscens.* *-sudibúsue præustis.* apud Vergilium. *VI.*

Pro quoque longa est, præterquam in istis: Prŏcella, prŏfugus, prŏternus, prŏnepos, prŏpago pro stirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiscor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio, prŏfecto. *Pro.*

Procuro, profundo, propello, propulso, propago, as, primam syllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca sunt per o paruum, & proinde primam breuem habent.

Di, etiam producitur, nisi in { Dĭrimo, & Dĭsertus.

Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripiuntur. Cuiusmodi sunt, Ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

REGVLA. CANON. I.

Omne præteritum dissyllabum priorem habet longam: vt Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fĭdi à findo, bĭbi, dĕdi, scĭdi, stĕti, tŭli.

CA-

CANON. II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem breuem habent: vt

Pĕpendi,	Pĕpedi,	Pŭpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici,
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, à cado.
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcĭdi, à cædo.

Quin & supinum dissyllabum priorem quoq; producit: vt

Mōtum,	Excipe	Quĭtum,	Rŭtum,
Lātum,		Stĭtum,	Rătum,
Lōtum,		Lĭtum,	Dătum,
Cērtum,		Ytum,	Sătum.

Et cĭtum, à cieo, es: nam cītum à cio, cis, quartæ, priorem habet longam.

Exemplum, seu authoritas.

Quarum verò syllabarum quantitas, sub prædictas rationes non cadit, à poëtarum vsu, exemplo atque authoritate petenda est, certissima omnium regula. Discant ergò pueri obseruare ex poëtis cōmunes primarum syllabarum quantitates, cuius sortis sunt, Britannus, bithynus, cacus, colyra, crathys, pachinus, pălatium, pelion, criticus, curetes, Diana, fidenę, gradiuus, hynnulus, pyreise, rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, lycas, Orion, rudo, Sychæus, Sycanius: & similia.

Quæ primam habent commūnem.

DE MEDIIS SYLLABIS.

MEdiæ syllabæ partim eadem ratione qua primæ, partim etiam ex incrementis genitiui, atque coniugationis analogia cognosci possunt.

De incrementis genitiui nominum polysyllabarum, suprà in generibus nominum abundè dictum arbitramur, vnde petere licebit, si quid de hac re hæsitaueris. Cætera frequens lectio, & optimorum poëtarum obseruatio, facilè suppeditabunt.

Coniugationum analogia.

Coniugationis analogiam ex imbibitis Rudimentis pueri didicerunt, nempe A, indicem primæ coniugationis, longam esse natura, præterquam in do, & eius compositis, quando huius sunt coniugationis: vt

Dă-

Dămus, Dăbis, Dăre,
Circundămus, Circundăbis, Circundăre.

Præterea ſyllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi ſubiunctiui, vbiq; pro breuibus habendas animaduertant, in futuro autem in oratione proſa longas eſſe debere, in carmine verò indifferentes reperiri, quemadmodum contendit Aldus: vt Præterito, Amauérimus, amauéritis: Futuro, Amauerimus, amaueritis.

Eſt & vbi mediæ ſyllabæ variant apud Poëtas, vt in his quæ ſubiunximus: Connubium, Ficeduia, Malea, Pharſalia, Bathauus, Sydonius, & ſimilia. *Mediarum syllabarum variatio.*

Adiectiua in inus Latina, penultimam producunt: vt Clandeſtinus, mediaſtinus, parietinus, matutinus, veſpertinus, repentinus. *Adiectiua in inus.*

Præter hæc ſequentia,

Diutĭnus, Craſtĭnus, Priſtĭnus, Perendĭnus, Hornotĭnus,
Serótĭnus, Oleagĭnus, Fagĭnus, Cedrĭnus, Carbaſĭnus.

Et reliqua materialia, ſiue à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia ſunt permulta à Græcis vocibus deducta in ινος: vt Chryſtallĭnus, myrrhĭnus, hyacinthĭnus, adamantĭnus, &c.

Cætera fœlicius docebit vſus, & poëtarum obſeruatio, quàm vllæ Grammaticorum regulæ, quas ſine vllo aut modo aut fine de mediarum ſyllabarum quantitate tradere ſolent.

Quare illis prætermiſsis, ad vltimarum ſyllabarum quantitates aperiendas iam accingamur.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

QVanquam vltimæ Syllabæ ipſum literarum numerum aut æquant, aut etiam ſuperant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere. *Vltimæ ſyllabæ.*

Primum, A finita, producuntur:
vt Amā, contrā, ergā. Excipias Pută, ită, & quiă.

Item nominatiuos, & omnes caſus in a, cuiuſcunq; fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocatiuos in a, a græcis in ας: vt

o Aenea,

ô Aeneā, ô Thomā & ablatiuū primę declinationis: vt ab hac Musā.

Numeralia in ginta, à finalem habent communem, ſed frequentiùs longam: vt Trigintā, quadragintā.

In b, d, t, deſinentia, breuia ſunt: vt ăb, ăd, căpŭt.

In c deſinentia, producuntur: vt hāc, ſic, & hīc aduerbium. Sed tria in c, ſemper contrahuntur: lăc, nĕc, donĕc. Duo ſunt communia: fac, & pronomen hīc, & neutrum hoc, modò non ſit ablatiui caſus.

E finita, breuia ſunt: vt Marĕ, penĕ, legĕ, ſcribĕ.

Excipiendæ ſunt omnes voces quintæ inflexionis in e: vt Diē, fidē, vna cum aduerbijs inde enatis: vt Hodiē, quotidiē, pridiē, poſtridiē, qua rē, qua de rē, ea rē, & ſi qua ſunt ſimilia. Et ſecundæ item perſonæ ſingulares imperatiuorum actiuorum ſecundæ coniugationis: vt Docē, mouē, manē, cauē.

In E monoſyllaba. Producuntur etiam monoſyllaba in e: vt Mē, tē, cē, præter Quĕ, nĕ, uĕ, coniunctiones enclyticas.

Aduerbia. Quin & aduerbia quoque in e, ab adiectiuis deducta, e longum habent: vt Pulchrē, doctē, valdē pro valide. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ, tamen & malĕ, corripiuntur omnino.

Poſtremò, quæ à Græcis per ϰ ſcribuntur, natura producuntur, cuiuſcunque fuerint caſus, generis, aut numeri: vt Lethē, Anchisē, cetē, tempē.

I. I finita, longa ſunt: vt Dominī, magiſtrī, amarī, docerī. Præter Mihi, tibi, ſibi, vbi, ibi, quæ ſunt communia.

Niſi verò & quaſi, corripiuntur. Cuius etiam ſortis ſunt datiui & vocatiui græcorum, quorum genitiuus ſingularis in Os breue exit: vt Huic Palladĭ, Phyllidĭ, Minoidĭ. Vocatiuo ô Amaryllĭ, Alexĭ, Daphnĭ.

L. L finita, corripiuntur: vt Animăl, Annibăl, mĕl, pugĭl, ſăl, conſŭl. Præter nīl contractum à nihil. Et Hebræa quædam in el: vt Michaël, Gabriël, Raphaël, Danïël.

N. N finita, producuntur: vt Pæān, Hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe Forsăn, forsităn, ăn, tamĕn, attamĕn, veruntamĕn.

In. Corripitur & In cum compoſitis: vt Exĭn, ſubĭn, deĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen caſtrantur: vt Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemŏn?

En. Nomina item in en, quorum genitiuus ĭnis correptum habet: vt Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn. ĭnis.

On. Græca etiam in on, per o paruum, cuiuſcunque fuerint caſus: vt Nomi-

Nominat. Iliŏn, peliŏn. Accuſatiuo Caucaſŏn, pylŏn.

Quædam etiam in *In*: vt Alexȳn. In Yn: vt Itȳn. *In.*

In An quoque à Nominatiuis in A: vt *An.*

Nominatiuo { Iphigenia, Ægina, } Accuſatiuo { Iphigeniān. Æginān.

Nam in An, à Nominatiuis in as, producuntur: vt

Nominatiuo { Æneas, Marſyas, } Accuſatiuo { Æneān. Marſyān.

O finita, communia ſunt: vt Amo, virgo, porro, docendo, legendo, eundo, & aliæ gerundij voces in do. Præter obliquos in O, qui ſemper producuntur: vt Huic Dominō, ſeruō. Ab hoc templō, damnō. *O finita.*

Et aduerbia ab adiectiuis deriuata: vt Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifeſtō. &c.

Præter ſedulò, mutuò, crebrò, ſerò, quæ ſunt communia.

Cæterum modŏ & quomodŏ, ſemper corripiuntur.

Cito quoque, vt & ambo, duo, ego atq; homo, vix leguntur producta.

Monoſyllaba tamen in O, producuntur: vt Dō, ſtō: vt & ergō pro cauſa.

Item Græca per ω cuiuſcunque fuerint caſus: vt Hæc Sapphō, Didō. Huius Androgeō, Apollō. Hunc Athō, Apollō.

R finita, corripiuntur: vt Cæsăr, torcŭlăr, pĕr, vĭr, vxŏr, turtŭr. *R.*

Cor ſemel apud Ouidium productum legitur: vt

– ∪ ∪ – ∪∪ – – – ∪∪ – ∪∪ – –

Molle meum leuibus cor eſt violabile telis.

Producuntur etiam Fār, lār, nār, vēr, fūr, cūr.

Pār quoq; cum compoſitis: vt Compār, impār, diſpār.

Græca quædam in Er, quæ illis in ηρ deſinunt: vt Aēr, cratēr, charactēr, æthēr, ſotēr.

Præter patĕr & matĕr, quæ apud Latinos vltimā breuem habent.

S, finita, pares cum numero vocalium habent terminationes, nempe, As, es, is, os, us. *S.*

Primò, as finita, producuntur: vt Amās, musās, maieſtās, bonitās.

Præter Græca, quorum genitiuus ſingularis in dos exit: vt Archās, Pallās. Genitiuo Archadŏs, Palladŏs.

Et præter Accuſatiuos plurales nominum creſcentium: vt Heros, Heroos. Phyllis, Phyllidos. Accuſat. pluralis, Heroās, Phyllidās.

Es finita, longa ſunt: vt Anchiſēs, ſedēs, docēs, patrēs. *Es.*

Excipiuntur nomina in es, tertiæ inflexionis, quæ penultimam genitiui crescentis corripiunt: vt Miles, seges, dives.

Sed aries, abies, paries, Ceres, & pes, vna cum compositis: vt Præpes, bipes, tripes, quadrupes, longa sunt.

Es quoq; à sum, vna cum compositis corripitur: vt Potes, ades, prodes, obes.

Quibus pen̄s adiungi potest, vnà cum neutris ac nominatiuis pluralibus Græcorū: vt Hyppomanes, cacoethes, Cyclopes, Naiades.

Is. Is finita, breuia sunt: vt Paris, panis, tristis, hilaris.

Excipe obliquos plurales in is, qui producuntur: vt Musis, mensis à mensa, dominis, templis.

Item queis, pro quibus, cum producentibus penultimam genitiui crescentis: vt Samnis, Salamis. Genitiuo Samnītis, Salaminis.

Adde huc quæ in eis diphthongum desinunt, siue Græca, siue Latina, cuiuscunque fuerint numeri aut casus: vt Symoeis, pyroeis, parteis, omneis.

Et monosyllaba item omnia: vt Vis, lis: præter ris & quis Nominatiuos, & Bis apud Ouidium.

Istis accedunt secundæ personæ singulares verborum in is, quorum secundæ personæ plurales desinunt in itis, penultima producta, vnà cum futuris subiunctiui in ris: vt Audis, velis, deueris. Pluraliter, Auditis, velitis, deueritis.

Os. Os finita, producuntur: vt Honos, nepos, dominos, seruos.

Præter compos, impos, & os ossis. Et græca per o paruum: vt Delos, chaos, Pallados, Phyllidos.

Vs. Vs finita, corripiuntur: vt Famulus, regius, tempus, amamus.

Excipiuntur producentia penultimam genitiui crescentis:

vt { Salus, / Tellus, } Genitiuo { Salûtis. / Tellûris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in us, præter nominatiuum & vocatiuum singulares: vt Huius manus, hæ manus, has manus, ô manus. His accedunt etiam monosyllaba: vt Crus, thus, mus, sus. &c.

Et Græca itē per ους diphthongum, cuiuscunq; fuerint casus: vt Hic Panthus, Melampus. Huius Sapphus. Clius.

Atque ſys cunctis venerandum nomen Ieſus.

V. Postremò, V finita, producūtur omnia: vt Manū, genū, amatū, diū.

Finis Grammatices.

DESIDERII ERASMI ROTERODAMI, AD CHRISTIANVM LVBECENSEM DE ratione ſtudij, Epiſtola paranetica.

VM te incredibili quodam ardore literarũ flagrare minimè dubitarem, Chriſtiane non vulgaris amice, hortatore nihil opus eſſe putaui, ſed eius, quam ingreſſus eſſes viæ, duce modò ac tanquam indice, id quod mei officij eſſe iudicaui, videlicet, vt tibi homini non modò multis modis copulatiſsimo, verũ etiam iucundiſsimo, veſtigia quibus ipſe à puero eſſem ingreſſus, commonſtrarem. Quæ ſi tu pari cura accipies, atque ego dicturus ſum, futurum confido, vt neq; me monuiſſe, neque te paruiſſe pœnituerit. Prima igitur cura ſit, vt præceptorem tibi deligas quàm eruditiſsimum. Neque enim fieri poteſt, vt is rectè quemquam erudiat, qui ſit ipſe ineruditus: quem ſimulatq; nactus eris, fac modis omnibus efficias, vt ille patris in te, tu filij viciſsim in illum induas affectum. Ad quod quidem cum ipſa honeſti ratio nos debet adhortari, (quod hoĩ minus debeamus his, à quibus rectè viuendi rationem, quàm à quibus viuendi initia ſumpſimus) tum mutua iſta beneuolentia tantum ad diſcendum habet momenti, vt fruſtrà ſis literarum præceptorem habiturus, niſi habueris & amicum. Deinde, vt te illi & attentum & aſsiduum præbeas. Contentione enim immodica nonnunquam obruuntur ingenia diſcentium: aſsiduitas verò & mediocritate ſua perdurat, & quotidianis incrementis maiorẽ opinione acerũm accumulat. Satietate cum omnibus in rebus, tum in literis nihil perniciosius. Laxanda eſt igitur aliquoties illa literarum contentio: Intermiſcendi luſus, ſed liberales, ſed literis digni, & ab his non minus abhorrentes: immò mediis ipſis ſtudijs perpetua quædam voluptas intermiſcenda eſt, vt ludum potiùs diſcendi, quàm laborem exiſtimemus. Nihil enim perdiu fieri poteſt, quod non agentem aliqua voluptate remoretur. Optima quæq; ſtatim ac primùm diſce. Extremæ eſt dementiæ diſcere dediſcenda. Quod in curando ſtomacho ſolent præcipere medici, idem tibi in ingenijs ſeruandum puta.

Caue ne aut noxio aut immodico cibo ingenium obruas, vtroque enim iuxtà offenditur. Ebrardum, Catholicontem, Brachilogum, cæterosque id genus, quos percenſere neq; poſſum, neque operæ precium eſt, ijs relinquito, quos barbariem immenſo labore diſcere iuuat. Initio, non quam multa, ſed quàm bona, & quam benè percipias refert. Sed iam rationem accipe, qua poſsis non ſolum rectius, ſed etiam faciliùs diſcere. Hoc enim in homine artifice præſtare ſolet artis ratio, vt tantundem operis cum rectius expeditiuſque, tum leuiùs etiam efficiat. Diem tanquam in operas partire, id quod à Plinio ſecundo, & à Pio Pontifice Max. viris omnium memoria præſtantiſsimis factitatum legimus. Principio, quod caput eſt, præceptorem interpretantem non attentus modò, ſed & auidus auſcultato, non contentus impigrè ſequi diſſerentem, aliquoties præuolare contende. Omnia illius dicta memoriæ, præcipuè etiam literis mandabis, fideliſsimis vocum cuſtodibus: quibus rurſus ita confidas caue, vt diues ille ridiculus apud Senecam, qui ſic animum induxerat, vt ſe tenere crederet, quicquid ſeruorum quiſquam meminiſſet. Noli committere vt codices habeas eruditos, ipſe ineruditus. Audita ne effluant, aut apud te, aut cum alijs retracta. Nec his contentus, aliquam temporis partem tacitè cogitationi tribuere memento, quàm vnam D. Aurelius, tum ingenio, tum memoriæ in primis conducere ſcripſit. Conflictatio quoq;, & tanquam palæſtra ingeniorum, neruos animi præcipuè tum oſtendit, tum excitat, tum adauget. Nec ſciſcitare ſi quid dubitas, nec caſtigari ſi quid errabis, ſit pudor. Nocturnas lucubrationes atque intempeſtiua ſtudia fugito, nam & ingenium extingunt, & valetudinem vehementer offendunt. Aurora muſis amica eſt, arta ſtudijs. Pranſus, aut lude aut deambula, aut hilaris confabulare. Quid quod inter iſta quoque ſtudijs locus eſſe poteſt? Cibi, non quantum libidini, ſed quantum valetudini ſatis ſit, ſumito. Sub cœnam pauliſper inambula, cœnatus idem facito. Sub ſomnum exquiſiti quippiam, ac dignum memoria legito, de eo cogitantem ſopor opprimat, id experrectus à teipſo repoſcas. Plinianum illud animo ſemper inſideat tuo: Omne perire tempus, quod ſtudio non impertias. Cogita inuenta nihil eſſe fugacius, quæ vbi auolarit ſemel, redit nunquam. Sed iam hortator eſſe incipio, indicem pollicitus. Tu ſuauiſsime Chriſtiane, hanc formam, aut ſi quam peteris meliorem, ſequere, ac benè vale.

Calpiſius Sabinus lege Senecam epiſtola. 27. ad Lucilii.

DE

DE MODO REPETENDÆ LECTIONIS, EODEM Erasmo Authore.

QVibusdam prima ac vnica ferè cura est, statim ad verbum ediscere: quod equidem non probo: est enim tum magni laboris, tum fructus propè nullius. Quorsum enim attinet psitaci more verba non intellecta reddere? Commodiorem igitur viam accipe. Lectionem quidem auditam continuò relege, ita vt vniuersam sententiam paulò altiùs animo infigas. Deinde à calce rursus ad caput redibis, & singula verba excutere incipies, ea duntaxat inquirens, quæ ad Grammaticam curã attinent, videlicet, si quod verbũ obscurum, aut ancipitis deriuationis, si heteroclitæ coniugationis, quod supinum, quod præteritum faciat, quos habeat maiores, quos nepotes, quam constructionem, quid significet, & huiusmodi nonnulla.

Hoc vbi egeris, rursum de integro percurrito, ea iam potissimùm inquirens, quæ ad artificium Rhethoricum spectant. Si quid venustius, si quid elegantius, si quid concinnius dictum videbitur, annotabis indice, aut asteriſco apposito.

Verborum compositionem inspicies, orationis decora scrutabere, authoris consilium indagabis, qua quicq; ratione dixerit. Vbi quid te delectauerit vehementiùs, caue præter casam (quod aiunt) fugias. Fige pedem, ac abs teipso rationem exige, quare tantopere sis ea oratione delectatus, cur non ex cæteris quoq; parem cœperis voluptatem. Inuenies te acumine, aut exornatione aliqua oratoria, aut compositionis harmonia, aut (ne omnia persequar) simili quapiam causa commotum fuisse.

Quod si aliquod adagium, si qua sententia, si quod prouerbium vetus, si qua historia, si qua fabula, si qua similitudo non inepta, si quid breuiter acutè, aut alioqui ingeniosè dictum esse videbitur, id tanquam thesaurum quendam animo diligenter reponendum, ducito ad vsum & ad imitationem. His diligenter curatis, ne pigeat quartò iterare. Nam hoc habent eruditorum virorum summo ingenio, summis vigiliis elucubrata scripta, vt millies relecta, magis magisque placeant, semperque admiratori suo nouum miraculum ostendant. Id quod tibi in tabula tua saepenumerò, nec sine causa laudata euenire solet, quod antea non animaduertis-

uertisses, idem tibi multò ampliùs in bonis authoribus eueniet. Releges igitur quartò, ac quæ ad philosophiam, maximè verò Ethicen referri posse videantur, circumspicies, si quod exemplum quod moribus accommodari possit. Quid autem est, ex quo non vel exemplum viuendi, vel imago quædam, vel occasio sumi queat? Nam in aliorum pulchrè ac turpiter factis, quid deceat, quid non, iuxtà videmus. Hæc si facies, iam vel edidiscеris, quanquam aliud egisti. Tum demùm si libet, ad ediscendi laborem accedito, qui tum aut nullus erit, aut certè perquam exiguus. Quid deinde? Restat vt cum studiosis congrediaris, tuas annotationes in medium proferas, vicissimque illorum audias. Alia laudabis, alia reprehendes, tua partim defendes, partim castigari permittes. Postremò, quod in alijs laudasti, tuis in scriptis imitari conaberis.

Secreta studia à doctis laudantur, at ita, vt postea è latebris in arenam prodeamus, viriumque nostrarum periculum faciamus. Id quod sapientissimè à Socrate est dictum. Experiamur, vtrum partus ingeniorum vitales sint, nimirum obstetricum industriam imitati. Quare alternatim vtrisq; vtetur, qui non vulgariter volet euadere doctus. Vale.

MAGISTER DISCIPVLOS
ad studia literarum cohortans.

VOs ad se pueri primis inuitat ab annis,
Atque sua Christus voce venire iubet.
Præmiáque ostendit vobis venientibus ampla,
Sic vos, ô pueri curat, amátque Deus.
Vos igitur læti properate, occurrite Christo,
Prima sit hæc Christum noscere cura Deum.
Sed tamen vt Dominum possis cognoscere Christum,
Ingenuas artes discito parue puer.
Hoc illi gratum officium est, hoc gaudet honore,
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare nobiscum studium ad commune venite,
Ad Christum monstrat nam schola nostra viam.

Puer ante lectionem.

A Eterno soboles amata Patri,
Quem vox æthere missa, mandat vnum
Audiriq; coliq; Christe: qui nos
Ad te voce iubes venire blanda,
Affirmans pueros Deo placere:
Da sanctum mihi Spiritum, magistro
Vt monstrante viam ingredi, Redemptor
Ad te qua liceat venire possim.
Da cum moribus, artibusq; honestis,
Sacri dogmata puriora verbi
Addi, cam: sapientiaq; & annis
Vt crescens, tibi plurimos & ipse
Olim adducere, quæ facit beatos:
Doctrinámque alios docere possim.
Hæc est summa mei, caputq; voti,
Quod ratum iubeas vt esse, per te
Ipsum Christe rogo, titumq; nomen.
A eterno soboles amata Patri.

Puer orans ante Cibum.

Conditor & rector magni Pater optime mundi,
Huc ades, & donis auxiliare tuis.
Nate Deo, nostræ reparator Christe salutis,
Vt cibus, vt positus fac benè potus alat.
Et tu sancte comes, dux solatorq; piorum
Spiritus, huic mensæ mitis adesse velis.
Corpora sic rectè pascentur nostra, nihilq;
Languida sic poterit lædere membra mali.

Post Cibum.

Corpora qui solito satiasti nostra cibatu,
Qui satias toto quicquid in orbe manet:
Pasce tuo, Genitor, mortalia pectora verbo,
Nostraq; cæleſti nectare corda riga.
Quo pariter membris, pariter quo mente refectis,
Vsque tua liceat nos bonitate frui.
Tandem etiam placido vectos super æthera cursu,
Inter fœlices astra tenere choros.

Oratio

Oratio Matutina.

CHriſte, Dei æterni ſoboles æterna parentis,
Ex illibata virgine natus homo:
Morte tua qui deuicta de morte triumphas,
Et peccata tuo ſanguine noſtra lauas:
Ah vitam largire pijs ſine fine beatam,
Qui te cum fide non dubitante colunt.
O da peccati tangat mea pectora ſenſus,
Delicti vt pigeat, pœniteatq; mei.
Vtq; petens veniam credam tibi vera profeſſo,
Et ſtudium de te pendeat omne meum.
Te ſolum venerer, tibi diſcam fidere ſoli,
Vnicum & agnoſcam te dominum atq; Deum.
Néue tuo à cultu vſquam mente recedam,
Resq; prior mihi ſit nomine nulla tuo.
Ne me quicquam in vita aut in nece ſeparet abs te,
Sed ſemper famulus ſim, maneamq; tuus.
Amen.

OMNIVM NOMINVM IN REGVLIS

Generum contentorum, tum Heteroclitorum, ac verborum, interpretatio aliqua.

ABdo, } *To hyde.*
Abscondo, occulto. }
Abyssus, immensa quædam profunditas impenetrabilis. *A depth that by sounding can not be founde.*
Acarnan, gens ex quadam regione Græcię. *The people of Acarnania in Greece.*
Acer, Arbor. *A Maple tree.*
Accerso, eo ad vocandum, vel voco. *To go to call.*
Acies, acumen rerum secantium, exercitus instructio, oculi lumen. *An edge. The aray of an armie. The sight of the eye.*
Acus, instrumentum sartoris, ac mulieris ornamentum. *A needell, or an instrument vvhervvith vvomen did set their heare.*
Adeps, omnis pinguedo siue carnis, siue alterius rei. *Fatte.*
Adipiscor, assequutus sum. *To obtaine.*
Adolescens, iuuenis adultus. *A stripling from tvvelue yeares to xxi.*
Ador, frumenti genus vel farris. *VVheate.*
Aduena, qui non est ciuis, sed ex ternus. *A straunger.*
Aether, tota cœli syderumque substantia ac compago. *The vvhole substaunce of the Spheres, from the fyre vnto the extremest circuite of heauen.*
Aequor, mare, pelagus. *The sea, bicause nothing is more plaine than it: for Æquor doth generally signifie a playne in any parcell of the vvorlde, It is taken for the ayre also: as,* Aspice bis senos volitantes æquore cygnos.
Aes, species metalli rubro colore, *Copper, and bicause that in olde time money vvas made of it, Æs sometyme doth signifie money.*
Affinis, cognatus. *A kinsman by mariage.*
Agnosco, est noscere id, quod nobis olim aut visum fuit aut alia quapiam ratione cognitum, *To recognise, to knovve a nevv, or to come to remembraunce of.*
Ago, facio. *To doe.*
Agragas, vrbs Siciliæ. *A tovvne in the Isle of Sicile, called novve Gergenti.*
Agricola, qui exercitat rem rusticam. *An husbandman.*
Alcyon, auis maritima, hyeme pullos educans. *A certayne sea byrde that lyeth in the sandes, and hatcheth in vvinter.*
Ales, quælibet auis, aut velox. *A byrde, or svvift.*
Alnus, genus arboris. *An alder tree.*
Alo, nutrio. *To nourish.*
Alter. *The other of the tvvo.*
Aluus, qua sordes defluunt, aut luuntur. *The paunche, and sometyme the bealy vvithout.*
Amazones, Scythicæ fœminę, eo quod mammis careant. *Certayne vvomen of Scythia, so named for lacking a dugge.*
Ambigo, circumago, circundo. *To compasse, to doubt.*
Amicio, vestio. *To cloth.*
Amnis, fluuius. *A Riuer.*
Anas, auis in aquis degens. *A Ducke, or a drake.*
Ango, crucio, premo, vexo. *To trouble and vexe.*
Anguis, serpens in aquis degens. *A dry or a vvater snake.*
Animus, consilij principium. *The minde.*
Anna, nomen mulieris. *Anne.*
Annuo, assentior. *To assent and agree vnto.*
Annus, tempus, 365. dierum, & 6. horarum. *A yeare.*
Anus, vetula. *An olde vvyfe.*
Antes, ab ante, eminentes lapides, siue vltimæ columnę quibus sustinetur fabrica. *The Pillers or sayling stones that sayleth ouer the vvalles to beare the frame or the dry stone vvalle that incloseth a vineyarde, or the first set or frontyer of vines.*
Antidotus, medicamentum contra venena datum. *A preseruatiue against poyson.*
Antię, muliebres capilli in fronte demissi. *A vvomans forelockes.*
Antistes, in aliqua re summus. *A president or chiefe ruler, man or vvomen.*
Anxur, nomen vrbis Italiæ, quę nunc Tarentina dicitur. *Tarentine.*
Aperio, indico, refero. *To open, to shevv, or to declare.*
Apes & apis, animal mellificum. *A Bee.*
Apiscor, assequor, acquiro. *To obtaine.*
Apollo, deus quem Græci solem appellant. *The God of vvisedome and Phisicke, and of Propheeye, and the God that caryeth the Sunne about.*
Appendix, quod alijs adiunctum, quasi ex alio pendeat. *An appentise or a boote to increase a thing.*
Applico, & iungo, & aduenio. *To apply vnto, or to ariue.*
Aptoton, nomen inuariabile, sed nullo defectum casu. *A noune vndeclined, hauing one termination in all the cases.*
Aqualis, vasis genus quo aqua tenetur ad prębendam eam manibus. *A Lauer or an Eavver.*
Arbor, vel arbos, notę significationis. *A tree.*
Arceo, pello, & aduenire non sino. *To keepe avvaye.*
Arcesso, voco & accuso, *To call, or to accuse, or to go to accuse.*
Archas, ex Arcadia populus, *The people of Archadi.*
Arctus, vrsa, quam nostri septemtrionem dixerunt, signum cœleste. *A signe called the Beare, or the vvagen.*
Ardeo, vror, inflammor. *To be vvhote.*
Argos, oppidi nomen, *A tovvne of the halfe Ile in Greece*

Greece, called Peloponneſus.

Arma, munimenta, ſcutum, gladius, telum, & ea quibus præliamur. *Armour, or any kinde of weapon.*

Auſpex, qui victimas inſpicit. *Hee or ſhee, that ſeeketh deſtinies by the bowels of beaſtes.*

As, eſt libra, id eſt duodecim uncię. *A pounde of xij. unces, or the whole ſomme of any thing.*

Aſſecla, qui continue & ſemper aliquid ſequitur. *A Page or lacky, or continuall waiter.*

Athamas, nomen viri. *A man's name which ſhould be ſacrificed for his ſonne Phryxus.*

Aſtu, dolo, fallecijs. *By deceyt or guile.*

Athenæ, ciuitas Græciæ, inter Achaiam & Macedoniam. *The citie of Athens.*

Athleres, pugil & luctator. *A champion, or he that ſtriueth for a game.*

Atomus, corpus inſecabile. *A mote, ſo ſmall that it can not bee parted.*

Auceps, qui vel quę aues capit. *A fiſher, man or woman.*

Audeo, ſum auſus. *To be bolde, to enterpriſe.*

Augeo, cupio. *To deſire, or to couet.* Augeo, maiusfacio, amplifico. *To increaſe.*

Augur, qui futura pronunciat. *A Soothſayer, man or woman.*

Auernus, lacus Campanię prope Baias, quem Plutonii dicatum opinabantur veteres. *A lake in Italye, where hence they thought was deſcent into hell.*

Auriga, qui vel quę currũ ducit. *A waggoner, a carman, or a carter.*

Auſter, ventus flans ameridie. *The ſouth winde.*

Autor, qui vel quę aliquod opus facit. *The worker or doer of any thing, man or woman.*

Axis, diametros mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rota currus vertitur. *An Axeltree. And by tranſlation, the ſtraight line that may be imagined from the one pole to the other pole.*

B.

Bacchanalia, Dionyſia, i. Bacchi feſta. *The feaſt of Bachas.*

Bacchar, herba radicis odoratę. *An herbe that the Frenche men call, our Ladyes glooues.*

Bacchus, deus vini. *The dronken God, the God of wine.*

Baculus, bacillus & baculum, & hinc bacillum, ſcipio. *A ſtaffe.*

Balneum, locus publicus vel priuatus, in quo aut ſanitatis aut abſtergendarum ſordium cauſa lauamur. *A bath.*

Barathrum erat locus profundior Atheris putei modo. *A certaine pit by Athens. Nowe it is taken for hell. It is alſo the hole where nye vnater entreth, and falleth into the earth.*

Barbiton, inſtrumentum muſicum, quod pulſatur plectro vel calamo. *The lute, or any like that is played on with a quille. It is alſo Barbitos, both maſculine and feminine.*

Bellaria, cibi ſecunde menſę. *Iuncates.*

Bes, uncię octo, *Eight vnces.*

Bibo, potum haurio, humorem, attraho. *To drinke.*

Bidens, inſtrumentum ducorũ dentium, vel ouis. *Any inſtrument vvith tvvo teeth, or a sheepe of tvvo teeth, in the feminine gender.*

Biffrons, habens duas frontes. *He or ſhee that hath a face before, another behinde.*

Bilis, humoris, genus. *It is vvith this vvorde atra, melancholy, and vvith flaua, Cholere, and being vſed alone, is the ſame diſeaſe that* Cholera *vvaſter* Cor. Celſus. *See* Cholera.

Bombix, vermis, & pro materia ſumitur. *A ſilke vvorme, or ſilke.*

Bos, nota eſt ſignificatio. *An Oxe, Bull, or Couve.*

Britannia, Inſula quam nunc Angli & Scoti incolunt. *The Iſle vvhich is inhabited of Engliſhemen and Scotiſhmen, and is called* Britannia maior.

Britannia minor, *Is Britaine in Fraunce.*

Bubo, auis nomen, a bouis mugitu. *An Owle.*

Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. *Alexander the Great his horſe.*

Byſſus, tenuiſſimi lini genus. *A moſt fine ſort of fine flax, vvhereof a precious kinde of linnen cloth is made. It maye bee taken for ſilke alſo.*

C.

Cacoethes, malus mos. *An euill cuſtome, or a bile harde to bee cured.*

Cadauer, corpus mortuum. *A carcaſſe.*

Cado, cornuo, præcipitor, *Or* labor, *To fall, and ſometime to happen, to chaunce.*

Cędo, percutio, ferio, verbero, *To ſtrike or to beate, and ſometime to cut or to loppe, or to prune trees, ſometime to kill, ſometyme to ſacrifice, and ſometime to breake as* cædere lanuam ſaxis, inſtare ferro.

Cællo, percutio, aut frango, *To ſmite or to breake,* antiquum verbum, *The compounds vvhereof be in vſe onelye.* Cello *is reade alſo vvithout a diphthonge.*

Cælum vel cœlum, extrema mundi determinatio cum ſphæris quas ambit ad elementum ignis. *Heauen, or vvith a difference anye of the ſpheres. It ſignifieth vvether alſo.*

Calco, pede cõprimo, *To treade vppon, and by a tranſlation vnto the minde, to deſpiſe and ſette naught by.*

Calendæ, dies primus cuiuſque menſis, *The very firſt day of euerye moneth.*

Caleo, ferueo, calidus ſum, *To be vvhote or to glovve.*

Callis, via perdurata, id eſt viatrita. *A path vvay.*

Caluo, decipio, fruſtror, *To deceyue and to beguyle, to trompe.*

Calx, pes imus, & pro cuiuſuis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro conglutinãtur. *An heele, or laſt ende of a race, or lime.*

Cambio, commuto, *To exchaunge: and of the olde vvriters it is taken for to fight.*

Canalis, per quod aqua confluit in vijs lapide ſtratis. *A chanell.*

Cancelli, ligna inter ſe modicis interuallis in tranſuerſum inſtar retis inuicem annexa. *A latiſe, or the liſtes of a game place: or of a ſpectacle.*

Canis,

Canis, animal latratile, & piſcis marinus, & ſignum cœleſte. *A dogge, or a dog fiſh, and a Starre or ſigne in the firmament, called* Canis.

Cano. *To ſing, to endite poetically, to playe vpon inſtrumentes. Sometime it is to praiſe or to prophecie.*

Capeſſo, capio, ſiue ad capiendū eo, *To take or to go to take, and ſometime* recipio me, *to go: as,* Nunc pergam heræ imperium exequi, & me domū capeſſam.

Capio, *To take to delight, to deceaue, to chuſe, to abide and ſuffer: as* Capio dolores. *To hold or containe, To inuade and catch: as* Nauē capimus. *To inflame with loue. And is lightlye of ſuch ſignification as the ablatiue is that commeth with it.*

Capiſtrum, capitis vinculum, adhibitum ne animalia aufugiant. *An halter.*

Capital, quod olim ſacerdotes geſtabant in capite. *An ornament that the Nunnes were wont to beare vpon their heades.*

Capra, animal a carpendis virgultis dictum. *A Goate.*

Car, aliquis ex Caria. *A man of* Caria.

Cardo, quo ianua mouetur. *An hooke or hinge.*

Carco, eſt rem deſideratam non habere. *To lacke, or to be without, and ſpecially ſuch a thing as once we had.*

Carex, herba acuta duriſſima. *Sedge.*

Caro, quod anima careat, non ſolum de animalibus, ſed etiam de piſcibus & fructibus. *The meate of any thing, but moſt commonlye fleshe.*

Carpo, decerpo. *To croppe, to bite off nettelie, or to gather. It is alſo to leaſe, or to chooſe out, and ſometime to taunt or rebuke.* Carpere viam, *Is to begin to iourney,* Carpere vitales auras, carpere lanā, *To teaſe woll.* Carpere linū. *To hatchel flaxe,* Carpere cibū, *To eate.* Caſtra, locus in quo milites tentoria fixerunt. *The campe, the Pauilions, or the armye.*

Caſſis, reticulum, & pro galea fœminini eſt caſſis, dis, & hęc caſſida. *A net. Or an hebnet, in the feminine gender.*

Cato, nomen viri. *A certayne Romaines name.*

Caueo, diligentiam adhibeo, prouideo, conſulo, proſpicione aliquid præter ſpem eueniat, *To beware, or to be warie & heedfull.* Cauere *is alſo to put in aſſurance, and to ſaue harmeleſſe by caution or ſuretie.*

Caulis, in herbis dicitur ipſū robur, ſiue ſtipes. *A ſtalke.*

Cedo, *To giue place, to departe and go away.*

Cedrus, arbor ingens & procera. *A Cedre tree.*

Cello, *ſee* Cællo.

Cenſeo, exiſtimo, puto, arbitror, *To deeme, to iudge, to ſuppoſe, to thinke, to tell ones minde. Some take it for to be engrie.* Cenſeri, *is alſo to be in bookes of ſubſidies, and to be taxed, or valued.*

Centum, *An hundred.*

Centuſſis, centum librarum. *An hundred pounde.*

Cera, illud quod melle, ex fauis expreſſo remanet. *Waxe.*

Cerno, video, *To ſee: and by tranſlation, to perceiue & vnderſtand. Sometime to decree and appointe, To ſifte, renge or bolte, to ſeuer and parte, to fight, to go vnto:* as, Cernere hæreditatem.

Cetus, piſcis maximus. *A Whale.*

Cholera, eſt ventriculi immodica perturbatio, ſupra & infra per vomitum facta. *The Cholike. It is alſo cholere the whote and dry humour.*

Cicer, genus leguminis. *A certayne Ithan peſe.*

Cieo, turbo, commouco, *To trouble, to ſhake and ſtyrre, and ſometime for* Cio, *it is to call.*

Cinis, vel ciner, puluis. *A hee.* Cinis, eſt auis, quam alio nomine alaudam dicimus, *A Larke.*

Claudo, obſtruo, obtero. *To ſhut or to cloſe, to make faſt, to ſtoppe or to ſtaye, not to ſuffer to paſſe further: as,* Ecce maris magna claudit nos obice pontus.

Cliuus locus molliter arduus, & pro colle ponitur. *A Banke ariſing, and it is vſed for a little hill.*

Clunis, natium tumor. *The buttocke.*

Cluo, ſplendeo, *To ſhine, to giſter: ſometime to fight.*

Clypeus & Clypeum, ſcuta maiora, & proprie pedatum. *A buckler.*

Cœlum, *A grauing toole, the skie, that is, as much of the world as is aboue the element of fyre, which is called* Aether, or Quintum elementum. Cœlum *alſo ſometime is taken for the ayre, as,* In hoc cælo, qui dicitur aër.

Cœno, cœnam ſumo, *To ſuppe, or to take ſupper.*

Cœpio, pro incipio, antiquum eſt, *To begynne.*

Cognoſco noſco eos qui prius incogniti erāt. *To knowe that which wee knewe not before, ſometime diligentlye and attentiuelye to conſider, or to vnderſtande, to ſearche by an inquirie, and to ſit in iudgement.*

Collis, monticulus. *An hill, or lycke.* Colo, adoro, veneror, *To honour or worship with prayer, ſometime to make much of, to exerceſe, to habilitate, to loue,* & Vitam colere *is to leade a life, ſometime to plowe or toyle the grounde, ſometime to decke and trimme.*

Colus, inſtrumentum quod penſa continet. *A diſtaffe or ſpindle.*

Comes, comitans aut ſequens. *A companion by the way, either man or woman.*

Comminiſcor, fingo, excogito, *To imagine, to fayne, to inuent and deuiſe, to eſſaye, to bring a man to the beleefe of that, that is not.*

Como, comam compono. *To kembe, to dreſſe the heade with a combe, or to decke and adorne.*

Compago, Compactio, & coniunctio. *A ioynt.*

Compedes, vinculi genus. *A payer of ſetters or gyues.*

Congrus, conger, genus piſcis. *A Congre.*

Coniunx, maritus vel vxor. *A husband or wife.*

Coquo, cibum vſui aptum reddo, *To dreſſe meate, to play the cooke, to prepare and go about: as,* Bellum coquere. *To vexe and trouble, as* Coquit me cura. *To conceiue, to bring any nutriment vnto a naturall ſoment or iuice.*

Conſulo. *To aske counſell, with an accuſatiue, to giue counſell, or to prouide for, with a datiue: to take in good worth, with a genitiue. Sometimes it is to ſitte in counſell and to deliberate, but vſed plurallye, as* conſulunt Senatores.

Cor, præcipuum inter viſcera, & vitæ ſedes, & arteriarum, ac caloris natiui, quo animal regitur, quaſi

fons quidam & domicilium. *The heart, and ſometime it is vſed for the minde.*

Cornus, vel Cornum, aut Cornu, munimentũ capitis quorundam animaliũ. *An horne. By tranſlation the tournings of riuers be called* Cornua. *It ſignifieth alſo the vtmoſt of an armye, and the ende of a thing.*

Cornus, arbor ramos habens duritia & rigiditate cornibus ſimiles fructum circa ſolſtitium ferens, primo candidum, poſtea ſanguineum, *A certayne tree vnknowne among vs.*

Coſtus, radix magni odoris *A Shrubbe growing in Arabia, Iury, and Syria, hauing a roote of verye fragrant ſauour, the which antiquitie burned to their Gods, as they did frankincenſe.*

Coxendix, coxatim vertex, quo fœmora vertuntur. *The Hippe.*

Crater, vel crateta, vas amplum, cui vinum aut oleum imponimus. *A Gobblet or ſtanding peece.*

Crepo, ſono, *To cracke. Sometime to complaine, lament and accuſe, as*, Quis poſt vina, grauem pauperiem crepat?

Crepundia, prima munuſcula quę pueris dantur. *All maner of thinges that are giuen children in their infancie, as Coralles, ſ waithling bandes, daggers, timbrelles, and ſuch like.*

Creta, inſula eſt. *The Iſle called Candie.*

Cres, Cretenſis. *A man of Candie.*

Crinis, capillus. *Heare.*

Cryſtallus, glacies ex gelu vehementer concreta. *Chriſtall.*

Crus, pars à genibus vſq; ad inferiorẽ pedem. *A Legge.*

Conditor, qui aliquid facit. *A maker or builder.*

Corbis, vas ex viminibus factum. *A basket.*

Cubo, iaceo. *To lie, and ſometime to be ſicke in bedde.*

Cucumis. *A Cucumer, the which is called alſo in Latine* Cucumer.

Cumbo. *The ſame that* Cubo *is.*

Culex, vermiculus alatus. *A Gnatte.*

Cunabula, cunę. *A cradell.*

Cunæ, cunabula. Idem.

Cupio, opto, deſidero, *To couet, to deſire, to luſt for, and ſometime with a datiue to fauour.*

Cupreſſus, arboris nomen. *A Cypreſſe tree.*

Cures, oppidi nomen. *A townes name.*

Curculio, animal paruum, ſ frumentum corrodens. *A Weeſle.*

Curro, celeriter eo, gradum precipito, in venta celeritate viam quaſi voro, *To runne, and ſometime to flowe, that is to runne as riuers doe.*

Cuſpis, acutior pars haſtę. *The point of a ſpeare, pike, partiſane, or any other like.*

Cuſtos, qui vel quæ rem aliquam tuetur & curat. *A keeper, man or woman.*

Cyprus, inſuladines. *Cypres the Iſle.*

D.

Dama, animal timidum. *A Bucke, or a Doe.* Damno, damno afficio, vel condemno *To dammage, or to condemne.*

Dedo, in perpetuum do, vel totum ſubdo, ſiue in manus & arbitrium do. *To yeelde.*

Defrutum, a deferendo, vinum decoctum ad mediam partem. *Wine ſodden to the halfe.*

Dego, ago. *To liue.*

Deleo, expungo, proprie lineas aut regulas. *To put out and to cancell.*

Delicium, oblectamentum quod nobis voluptati eſt. *The thing wherin we take pleaſure in.*

Delphin, vel delphinus, vel delphis, piſcis maris, & ſignum cœleſte. *A Dolphine.*

Demo, aufero. *To pull awaye and to exempt.*

Dens, notum eſt, per ſimilitudinem capitur pro omni, quo aliquid teri poteſt. *A tooth.*

Depango, dehgo. *To faſten downe and to plant.*

Deſidia, ignauiæ vitium. *Slothfulneſſe.*

Dico, loquor, nomino. *To ſpeake or to call.*

Dies, tempus viginti quatuor horarum. *A daye.*

Diffiteor, inficias eo nego. *To deny.*

Digredior, diſcedo. *To go from.*

Diligo, amo. *To loue.*

Diluo, aqua vel quouis humore aliquid purgo. *To purge with waſhing.*

Diphthongus, vnus duarum vocalium ſonus. *A double ſounde.* A diphthonge.

Diptoton, nomen flexum duobus in caſibus quibuſcunque. *A Noune declined with two caſes whatſoeuer.*

Dindymus, iugum montis Phrigiæ, Idæ matri deum dicatum. *The toppe of Ida, the hill by Troy.*

Diræ, imprecationes, execrationes, & inferorum furiæ. *Curſes, bannings, and the Furies of hell.*

Diſco, capio doctrinam. *To learne.* Diſpeſco, ſeparo, dirimo. *To ſeuer.*

Diſpliceo, *To diſpleaſe.*

Ditionis imperij, dominij, *Of my right and title. Wee neede not ſcrupulouſlye to refuſe* ditio, *the nominatiue.*

Diuido, partior. *To diuide.*

Diuitiæ, opes, amplæ fortunæ. *Riches.*

Do, dono. *To giue.*

Docco, aliquius rei cognitionem alteri trado. *To teache and ſometime to ſhewe and to declare, to warne and to aſcertayne.*

Dodrans, vnciæ nouem. *Nine ounces.*

Doleo, triſtis ſum. *To be ſorrowfull.*

Domo, manſuetũ facio. *To tame.* Domus, ædificium ad habitandum factum. *An houſe.*

Duco, notum eſt. *To leade, to marry, to account.*

Dulcedo, ſuauitas. *Sweetenneſſe.*

Dux, qui vel quę ducit aliquẽ. *A guide, Man or Woman.*

E.

Equis, *Whether any.*

Edo, comedo. *To eate.*

Edo, i. emitto, & quaſi extrado. *To ſet out, and to euulgate, and ſometime to exhibite and ſhewe: as* Edere ſpectacula. Edere animam. *Is to dye, the ſignification of it in all other phraſes may be reduced to the firſt ſignification.*

Edoceo, diligẽter docco. *Throughly or perfectly to teache.*

Effata, ſunt vltimæ præcationes augurum, poſt finem auſpicio.

auſpiciorum extra vrbem dictæ. *The prayers that Southſayers ſayde, after notes taken of byrdes flying, before they entred the Citie.*

Egeo, careo. *To neede.*

Elephas, elephantus, animal fama notũ. *An Elephant.*

Elis, ciuitas Archadiæ. *A Citie in* Arcadia, *or a countrey in Peloponneſus.*

Emineo, præ aliis appareo, vel excello. *To appeare before others, and to paſſe them.*

Emo, comparo, mercor. *To buye.*

Enſis, gladius. *A ſwoorde.*

Epaſco. *To eate vppe, to conſume with feeding, and to leaue nothing.*

Epulum, quaſi edipulum, eſt celebre conuiuium. *A banket or feaſt.*

Eques, homo equo inſidens. *An horſeman, or hee or ſhee that rideth.*

Eremus, locus deſertus. *A deſert or VVilderneſſe.*

Eripio, extra rapio. *To pull out.*

Eſurio, famem patior. *To hunger.*

Euentus, euentum, quod caſu aut fortuna nobis euenit. *Happe or that that commeth to paſſe.*

Excludo, extra claudo. *To ſhutte out.*

Excubiæ, vigiliæ diurnæ & nocturnæ. *VVatchinges and VVardinges.*

Exculpo, perfectè ſcalpo, vel ſcalpendo conficio. *To carue, to graue, to cut out, to ſcratch out, as,* Oculum exculpere. *To wreſt or wring out: as,* Verum exculpere.

Excurro, extra curro, vel præcurro. *To runne out, or to out runne before, to encounte to a great deale, to make an outrode, or an excurſion.*

Exequiæ, funebre officium. *The ceremonies of the buriall.*

Excuſo, extra culpam reddo. *To excuſe.*

Excutio, ejicio, emitto. *To ſmite out.*

Exlex, ſine lege viuens. *A lawleſſe man, or woman.*

Expergiſcor, euigilo. *To awake.* Experior, tento, vel tentor. *To proue, or be proued.*

Explico, extendo, & declaro. *To ſtreatch out and to declare.*

Exta, proprie cor, iecur, & pulmo dicitur. *The intrails.*

Extorris, exul. *A baniſhed Man or VVoman.*

Exul, qui vel quæ exulat. *A baniſhed man or woman.*

Exuo, exoluo, denudo. *To put of, to vnclothe.*

Exuuiæ, ab exuendo. *The thinges that were put of.*

F.

Facies, *A face.*

Facio, aliquid ago. *To make.*

Faceſſo, facio, vel eo ad faciendum. *To make or to go to make.*

Fallo, decipio. *To deceyue.*

Fames, edendi cupiditas. *Hunger.*

Far. *Once a generall worde for any kinde of graine or corne, as* triticeum far, hordeaceum filiginum, &c. *But nowe it ſignifieth one certaine kinde called* Adoreum, *which is breade corne.*

Farcio, ſaturo, impleo, pinguefacio, fagino. *To ſtuffe, to fill, to ſatisfie, and make fatte.*

Fas, pium, religioſum, & dignum fatu. *Lawfull, godly, and vvoorth the telling.*

Faſces, lignorum aut alicuius rei congeries. *A fagot.*

Faſti, libri in quibus totius anni res populi Romani ſcriptæ continebantur, & cauſæ feſtorum dierum explicabantur. *A Regiſter for the order of thinges, for the vvhole yeare,* Faſti dies, *were dayes wherein the iudges might giue ſentence vvithout offence of the goddes, vvith theſe three ſolemne vvordes of the lawe,* Do, dico, addico. Ne faſti dies, *were there contrarie dayes.*

Fateor, annuo, concedo. *To graunt and aſſent vnto.*

Fatiſco, deficio, aut defatigor. *To vndoe ye to ſpe.*

Fatiſcor, feſſus ſum. *To be weary. To faint & to be wanke.*

Fauco recte alicui opto. *To fauour.*

Fel, purgamentum ſanguinis. *The gulle.*

Feriæ, dies ceſſationum ab opere. *Holy dayes, or time of paſtime vſed.*

Ferio, percutio. *To ſtrike.*

Fero, *To beare, or to ſuffer, to leade, or tell, to giue, to conuey, to adiuuance, to bring forth, to haue, to take awaye, to obtaigne, to aske adauſe, as* Popeius tulit ad populum.

Ferueo, valde caleo. *To be vvhote.*

Ferueſco, caleſco. *To vvaxe vvhote.*

Ficus, arbor vel morbus. *A figge tree, or a certaine bile riſing in the fundament.*

Fides, conſtantia in omnibus rebus. *Faith and truth.*

Fido, fiduciam & ſpem habeo. *To haue truſt.*

Figo. *To faſten, to plant, to ſmite vvith arrovve or ſuch like.*

Filum, illud ſubtile quod ex lino lanaue trahendo ducitur. *A thredde.*

Filix, herba ſine caule, ſine flore, ſine ſemine. *Ferne, vvherof there be tvvo kindes, as in* Herbaries *yee ſhall ſee.*

Fimus, letamen & excrementa animalium, quibus agri ſtercorantur. *Dung. It is alſo* Fimum *in the neutre gender.*

Findo, diſſeco, diffindo. *To cleaue.*

Fingo, formo. *To faſhion.*

Finis, extremitas, ſiue terminus in vnaquaq; re. *An ende.*

Fio, efficior. *To be made.*

Flauco, flauus ſum. *To be yellovve.*

Flecto, inclino, voluo, deco, moueo. *To bovv, to mouue and to cauſe to follovve.*

Fleo, lachrimor. *To vveepe.*

Flo, ſpiro. *To blovve.*

Flos, dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur. *A flovver.*

Fluo, decurro, proprie vt liquores. *To flovve.*

Fodio, terram emo. *To digge.*

Folles, inſtrumentum quo attrahitur atq; emittitur ventus. *A payer of belovvſe.*

Fons, ſcaturigo. *A vvell.*

Forceps, inſtrumentum quo tenetur aliquid. *A paier of tongs.*

Forfex, inſtrumentum ſartorium, quo aliquid ſcinditur. *A payer of Sciſſers.*

Forum, fortunæ, caſus. *Happe.* Forum, a ferendo, quia lites & venalia illuc ferantur. *The ſtad eſtall place, and thanne*

*ju*ncrued Forum iudiciale : *or the market place, and is called* Forum venale.

Frango, rumpo, deſtruo. *To breake.*

Frenum, vel frœnum, inſtrumentum quo equum inſeſſor coercet. *A bridle.*

Frico, ſcalpo. *To rubbe.*

Frigeo, frigidus ſum. *To be colde.*

Frugi, indeclinabile omnis generis, vtilis, neceſſarius, frugalis. *Good, profitable and thriftie.*

Frugis, eius quod ex terræ fructu in alimoniam vertimus. *Of corne or pulſe. Some make the nominatyue hereof* Fuges *and ſome* Fux, *the firſt muſt it not to be miſtaken.*

Fruor, delectationem, & fructum capio & alor. *To take pleaſure, fruit, and profit of, and to bee fedde.*

Fundo, liquefacio vel liquidum ſpargo. *To melte or to powre.*

Fugio, vito, currendo relinquor. *To flee from, to auoide.*

Fulcio, ſuſtineo, munio. *To vnderpropp, and to ſhore.*

Fuga, fugiendi actus. *Flying, or running awaye.*

Funis, reſtis. *A rope.*

Fur, qui vel quę alieni ſubtrahit. *A Man or VVoman theefe.*

Furfur, purgamentum farinæ. *Braune, or ſcurfe.*

Furo, inſanio. *To be madde.*

Fuſtis, baculus. *A clubbe.*

G.

Gabij, Volſtorum vrbs. *A towne in Italy 70. miles from Rome.*

Gallia, Europæ pars, ſita intra Pirenæos montes, inter Hiſpaniam Germaniamque & duo Maria, Oceanum Britannicum & mare noſtrum. *Fraunce.*

Garamas, Libyę incola. *A certayne inhabitance of Affrike.*

Gargarus, vnus ex collibus montis Idę. *A very high top of the hill Ida. There is alſo a towne of that name at the foote of the ſame hill.*

Gaudeo, lætor. *To reioyce.*

Gelu, proprie glacies. *Froſt or Iſe.*

Genu, curuatura qua crus & femur cõmittuntur. *A knee.*

Gero, porto. *To beare.*

Gibbus, & gibber, ſolidus in dorſo tumor. *A hubbe or a bunche.*

Gigas, vir altiſſimæ ſtaturæ. *A Giaunt.*

Gigno genero. *To beget.*

Gingiber, herba in Arabia naſcens. *Ginger.*

Glisco, Creſco, augeor, inualeſco. *To increaſe and growe, to waxe ſtrong, to waxe faſte, or much to deſire, and ſore to couet.*

Glis, animal muri ſimile. *A dormouſe.*

Glutten, glutinum, aut colla. *Glue.*

Gorgon, nomen mulieris. *A certaine terrible woman.*

Gradior, eo, incedo, progredior. *To go.*

Græcia. *The countrie of Greece, a great peece of Europe, which is nowe vnder the Turke.*

Graiugena, Græcus. *A Grecian borne.*

Grando, gutta aquæ in aere congelata. *Hayle.*

Grates, gratiæ relatæ pro accepto beneficio. *Thanke.*

Grex, pecudum multitudo. *A flocke.*

Gryps, animal permixtum, omni exparte leoni ſimile. *A Griffon.*

Groſſus, ficus abortiua quæ non matureſcit. *A rath ripe figge.*

Gruio, vt grues, gruere dicuntur. *To cry like a crane.*

Grus, uis nota. *A Crane.*

Gummi, liquor glutinoſus ex arboribus reſudans. *Gumme.*

Gurgulio, pars gutturis a naribus ad pulmonem, vel animal. *The Vuiſande, or a Vuiſle.*

H.

Habeo, poſſideo, teneo. *To haue.* Hæreo, arcte alicui rei inhæro. *To cleaue vnto.*

Hæres, qui ſucceſſit in hæreditatem alterius. *An heire.*

Halec, piſcis qui ſola aqua nutritur. *A hearing.*

Heros, vir illuſtris, & nobilis. *A noble man, a man of great excellencie in vvorthie faits, and therein more like a God than a man.*

Heſperus, ſerotina ſtella. *The euening Starre.*

Heteroclitum, nomen ſecus quàm declinationum canones poſcunt flexum. *A vvorde declined othervvyſe than the bare rules of the declenſions doe require.*

Haurio, extraho humorem, & educo ex profundo aliquo loco. *To drawe.*

Hilaris, vel hilarus, iucundus lætus. *Merry.*

Hippomanes, virus ab equa collectum, vel caruncula in fronte pulli equini, hominem ad inſaniam redigens. *Poiſon to procure lone withall, or a little peece of flesh growing in the coltes forehead vvhen it is firſt ſoled.*

Hirundo, auis Notiſſima. *A ſwallowe.*

Hiſtrix, animal eſherinaceorum genere. *A porcupike.*

Homo, notæ ſignificationis. *A Man or VVoman.*

Honor, vel honos, eſt reuerentia quam alicui exhibemus in virtutis teſtimonium. *Honour, VVorſhip.*

Hordeum, ab horrore, quoniam hordeo quam frumento ariſta eſt mordacior. *Barly.*

Hoſpes, qui vel quæ ad hoſpitiũ recipit, aut recipitur, & capitur pro peregrino. *An hoſte or an hoſteſ, or a gueſt, man or vvoman.*

Hoſtis, inimicus, vel peregrinus. *An enimie.*

Huber, fertilis, abundans, & mamma pecoris & hominis. *Plentifull, or a dugg, or the vdder of any beaſt.*

Humus, terra humefacta. *The grounde.*

Hydrops, aqua intercus. *The droppſie.*

Hyems, bruma. *Winter.*

I.

Iaceo, decumbo. *To lye.*

Iacio, Emitto, ac vi impello. *To caſt, to vvhurle, to leye, as* iacere fundamentum, *or by tranſlation it is to make a beginning.* Iacio, *is ſometime to ſpread abroade by rumour, as* ſ*ometime to abuſe againſt one vvith an accuſatione, vvith this prepoſition* in.

Iaſpis, lapis preciosus. *A greene precious ſtone, vvhereof there bee diuers kindes & degrees, of colours diuers.*

Ico, ferio, percutio. *To ſtrike, to ſmite, as* Icere colaphum. Icere fœdus. *Is to ſtrike vp a bargaine.*

Icon, imago. *An Image.*

Ida, mons altiſſimus Troici ſoli. *An hill in the countrey of*

of Troye.

Idus, dies qui diuidant menſem. *In March, May, Iune, and October, it is the 15. day, in the reſt the 13.*

Iecur, hepar. *The liuer.*

Ignis, vnum ex quatuor elementis. *Fyre.*

Iflex, qui ſine lege viuit. *A lawleſſe body, man or woman.*

Imber, agmen aquarum largius ex nubibus effuſum. *A ſhowre.*

Imbrex, canalis, vel tegula curua & obtorta, per quam imber defluit. *A gutter tile.*

Immineo, inſto. *To hange ouer.*

Impetis, violentiæ, inuaſionis. *Of violence, and boyſterouſneſſe.*

Inceſſo, accuſo, impero. *To accuſe, to prouoke, to reuile, to inuade and enter into.*

Incido, ferio, ſeco. *To cut, to graue in.*

Incido, in aliquid, vel ſuper aliquid cado. *To fall into by happe, to runne into, as* Incidi in errorem. *And ſometyme to happen or to chaunce.*

Incipio, inchoo. *To begin, to take in hande, to enterpriſe.*

Inculco, eadē ſæpius iterando ingero. *Often to repeate.*

Indo, impono. *To put in.*

Indoles, facilis ſignificatio futuræ probitatis. *Towardneſſe, or likelye diſpoſition.*

Indulgeo, obſequor. *To ſet much by, and to giue to.*

Induciæ, pax in paucos dies. *A truce.*

Inermus, vel inermis, qui armatus non eſt. *Vnarmed.*

Infans, homo per ętatem nondum ſciens fari. *A babe.*

Inferię, ſacrificia, quæ inferis ſoluuntur. *Sacrifice done vnto ſpirites in hell, hereof* Inferias facere, *is* Manes ſacrificijs placare, *that is, to celebrate* Obites, & Obſequies.

Inficias, negationem ſe vel debere quod actor poſcit, vel commiſiſſe quod accuſator obijcit. *A denyall, and it followeth onely the verbe* Eo.

Inficio, intingo, vitio ceu maculo. *To dye, or to infect.*

Ingruo, inuado, impetum facio. *To giue an onſet, and to inuade.*

Iniuſſu, abſque auctoritate, & temere ſine miſſione. *Without bidding.*

Iraſcor, ira ſtimulor. *To be angry.*

Iſmarus, mons Thraciæ, aſper & incultus ex vna parte, ex alia fertilis vinetis & oliuetis. *A certaine hill in Thracia ſo named.*

Inſidiæ, doloſa expectatio ad hominem aggrediendū, fallacia. *A lying in waite for, or a deceit.*

Inſtar, ſignificat vel ſimilitudinem vel æquiparationem & menſuram. *Like, or as big, or the Image.*

Intelligo, capio. *To vnderſtande.*

Interpres, qui authores declarat, aut aliquid ex lingua in linguam transfert. *An interpreter, man or woman, or a tranſlatour.*

Inuidia, Mœror ex aliena proſperitate. *Enuie, ſorowe for an other mans welfare, or elſe the euil will and ſpite of a man.*

Iocus, eſt quidam lepor & feſtiuitas in verbis. *A merry ſcoffe.*

Iter, itio, actus eundi. *A iourney.*

Iubar, ſol, vel ipſius ſplendor. *The Sunne beame.*

Iubeo, impero. *To commaunde.*

Iudex, qui vel quæ iudicat. *A iudge, hee or shee.*

Iugeris, agritantum quantum ab vno pari aut iugo boum vno die arari poteſt. Plinius. *Wee call it an acre. The authors doe vary in the meaſure of it. For commoditie of the nominatiue & other caſes, we may vſe* Iugerū.

Iungo, cumulo, & quaſi in vnum ago. *To ioyne.*

Iugum, vertex, ſiue cacumen montis. *The toppe of an hill. It is alſo a yoke, or a yoke of Oxen, that is a couple. By metaphore it is a ſeruitude or a bondage. It is alſo a weauers beame, or a payer of gallowes ſuch as ſer ignominie the Romaynes went vnder.* Tribus haſtis iugum fit, humi fixis duabus, ſuperque eas tranſuerſa vna deligata.

Iuno, dea, Iouis vxor. *The Goddeſſe, Iupiters wife.*

Iuro, iuramentū facio. *To forſweare.*

Ius, quod natura, aut ciuitas, aut gens iubet, & liquor eorum quę coquuntur. *The lawe and right, and the broth of any thing ſodden.*

Iuſſu, imperio, iuſſione. *By commaundement.*

Iuſta, idem quod exequiæ.

Iuſtitium, iuris dicendi intermiſſio. *No terme.*

Iuuenis, qui adoleſcentium exceſſit ætatem. *One come to mannes age.*

Iuuentus, ętas iuuenilis. *Mans ſtate.*

Iuuo, auxilium do. *To helpe.*

L.

Labes, hiatus, macula, dedecus. *A great chappe, a ſpot, a dishonour: or reproche.*

Labor, vel labos, opera, defatigatio. *Labour and toyle, paynes taking, ſometyme it is ryſyrye, calamitie, perill, danger, trauayle.*

Lac, ſuccus matermus, quo animalia nutriuntur. *Milke.*

Lacęſſo, vexo, incito, prouoco. *To trouble, to prouoke.*

Lacio, in fraudem duco. *To allure, or to intiſe.*

Lactes, graciliora inteſtina. *The ſmall guttes.*

Lacto, lac emitto. vel per blanditias decipio. *To giue milke, or to deceyue.*

Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit riuos. *A Lake, a viuare, or a ryuyre.*

Lædo, verbo factoue aliquem offendo. *To hurt.*

Lelaps, nomen cuiuſdam è canibus Acteonis. *One of Acteons dogges called* Lelaps, *for ſpeedy furiouſneſſe. For* Lælaps *ſignifieth a whirlewynde, a tempeſte and a ſtorme.*

Lambo, lingua lingo. *To licke.* Lampas, ignis aut ſolis ſplēdor. *A fyre, or brightneſſe of the Sunne or a lampe.*

Lanista, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. *A Maiſter of defence.*

Laquear, pars ſuperior cubiculi parum conuexa. *A vaulted rooffe of a parlour.*

Laſer, herba quędam, & ſuccus qui ex culmo laſerpitij exudat. *The herbe and the wyne commeth the moſt that the apothecaries doe call* Aſa dulcis, *and* Balſamum, *or* Balſamum, *the common people called in* Benjamin.

Lauo,

Lauo, aqua purgo. *To waſhe.*
Laxeo, abſcondor, non compareo. *To lurcke, or to be hidden.*
Laurus, genus arboris. *A Baye tree.*
Lebes, vas æneum. *A caldron, or a pane.*
Lecythus, ampulla oleatia. *A boxe for Oyle and ointment. It is taken alſo for eloquence in writing.*
Lego, notum eſt. *To reade.*
Lemures, larvæ nocturnæ, & terrificationes imaginum. *Hobgoblins, or night ſpirites.*
Leo, animal leonis. *A Lyon.*
Leo, imprimo, formo. *To imprint, to forme* Abſtinum.
Lethum, mors, interitus. *Death.*
Liberi, pignora, *Children. One Sonne or one Daughter is yet bee called* Liberi, *and ſo may Nephewes and their ſucceſſors.*
Libet, placet. *It pleaſeth.*
Libs, ventus Africus. *The ſouthweſt winde by weſt.*
Licet, fas eſt. *It is lawfull.*
Lichen, herba, vel granulatum morbi genus. *Lyverwort, the Apothecaries calle it Hepatica. It is alſo the kinde of leproſie, called a ſauce ſtearne, in Latine* Impetigo.
Lien, ſplen. *The maſt.* Dicitur & lienis in nominativo.
Ligur, incola Liguriæ. *An Italian of the country of* Liguria.
Limax teſtudo & cochlea terreſtris. *The ſhelled ſnayle, and the bewe ſnayle.*
Linus, veſtis genus ab umbilico ad pedes, ceu lutum, aut cœnum mollius. *A kinde of garment, or elſe ſome mire.*
Lingo, lambo, id eſt aliquid lingua molliter tango. *To licke.*
Lino, aliquid alicui rei ſuper induco. *To daube.*
Linquo, committo, pecco. *To leave, to treſpaſſe.*
Linter, nauicula è cauata arbore facta. *A cockboate.*
Linx, animal maculoſum, acutiſſime videns. *Our men call this beaſt an Ounce.*
Liquefio, liqueſco. *To be melten.*
Liquor, liqueo. *Idem.*
Liteo, lutulus ſum, id eſt ſordidus. *To be vvaxne, or filthy.*
Lixa, coquus in exercitu, vel qui ſequitur quæſtus gratia. *The Scotiſh that vvayteth on an armye.*
Locri, vrbs in Bruttijs. *A towne in Italye.*
Locus, proprie illud quod aliquid continet. *A place.*
Logos, ſermo, ratio, vel alium ad ſpeach, reaſon, a vvorde.
Loquor, verba qualiacunque profero. *To ſpeake.*
Luceo, lucem emitto. *To be light.*
Ludo, ludum exerceo, iocor. *To playe, or to ſporte.*
Lues, cum in vrbe aut in agro febris, aliudue morbi genus, homines aut pecora, aut vtroſque corrumpit. *A common diſeaſe or mortalitie.*
Lugeo. *To bevvayle, or lament a thing, or elſe abſolutely to mourne, and ſome time to be a mourner in apparell.*
Luo, ſoluo, pœnas do. *To redeeme, to cleare, to pay for.*
Lustrum ab tabula terarum. *Decaies of vvalde be tyles, or brotelehouſe, and ſatte tipling houſes of bankry.*

M.

Menalus, mons quidam Arcadiæ. *An hill of that name in Arcadia.*
Magnes, lapis ferrum attrahens. *A ſtone that drevveth yron vnto it. It is called alſo* Heraclius lapis, *or* Sideritis.
Maiores, aui, abaui, proaui, attaui, tritaui, & quicunque ante hos in infinitum. *Our anceſtors.*
Malo, magis velim. *To vvill rather.*
Mando, comedo, vel committo. *To eate, or to commit.*
Maneo, fito, & expecto. *To tarie, or to tary for.*
Manes, dij inferi inter numina lus. *Spirites or Deuils.*
Manubiæ, quæ manu capiuntur ab hoſtibus. *Spoiles taken in vvarres.*
Manus, membrum notum. *A hande.*
Mapalia, agreſtes caſæ. *Shepeotes, or ſmall cottages.*
Mare, pelagus. *The Sea.*
Margo, cuiuſque rei extremitas. *The brinke or skirte of anye thing, or the banke of a riuer or Sea.*
Marmor, lapidis genus. *Marble.*
Mars, deus belli. *The name of the God of vvarre.*
Martyr, teſtis. *A vvitneſſe, man or vvoman.*
Mas, vir. *A man.*
Maſſicus, mons Campaniæ, optimi vini ferax. *A hill in that part of Italye that is called* Campania, *ſtuffed full of pleaſaunt vvines.*
Mater, nota eſt ſignificatio. *A Mother.*
Medeor, do medelam. *To cure.*
Medicor, medeor, remedium adfero. *Idem.*
Meio, mingo. *To piſſe.*
Mel, liquamen dulce. *Honye.*
Meleager, vel meleagrus, Oenei Atolię regis filius. *A mans name.*
Menda, & mendum, error, erratum. *A fault.*
Menſes, mulierum profluuium. *VVomens flovvers.*
Menſis, tempus lunæ curriculo confectum. *A moneth.*
Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus ſum obtinere præmium, vel pœnam pati. *To deſerue.*
Meridies, dies medius. *Noone, or the noone teſteede.*
Metior, pondero, menſuro, confidero. *To meaſure.*
Meto, meſſo, amputo herbam vel ſegetem. *To mowe.*
Metuo, timeo. *To feare.*
Metuor, timeor. *To be feared.*
Meus. *Mine.*
Mico, fulgeo cum motu vel tremore. *Often vvith certayne intermiſſions to ſhine, and likevviſe to bee mooued, to put forth fingers to him vvith vvhome vve play vvith put forth, vvhich is called* Micare digitis.
Miles, qui vel quæ militiam exercet. *A VVarryar, a Souldioure.*
Mingo, vrinam facio. *To piſſe, to make vvater.*
Minæ, metus incuſſiones per verba aut ſigna. *Threatenynges.*
Minores, poſteri, etiam poſt trinepotes futuri. *Our ſucceſſors.*
Miſceo. *To mingle, to ſerue drincke, ſometime to trouble.*
Miſereor, miſericordia afficior. *To take pittie on.*
Mitto, ad aliquem do. *To ſende.*

Mix-

Mœnia, murus vrbis. *The vvalles of a tovvne, and figurately the tovvne it selfe.*
Mœreo, tristor, dolore afficior. *To be heauie, sadde in a dumpe or a mourning.*
Monoptoton, nomen non flexum, sed carens omni casu præter quam vno, & eo obliquo. *A nouue hauing one termination, and that in one oblique case.*
Mons, terræ tumor altissimus. *An hill.*
Mordeo, dentibus lædo. *To bite.*
Morior, è vita discedo. *To die.*
Mos, vitæ institutum consuetudine firmatũ. *A custome.*
Mulceo, lenio. *To assvage.*
Mulgeo, lac è mammis exprimo. *To milke.*
Mulier, quæ non est virgo. *A VVoman.*
Mulsum, potus ex vino & melle. *A certayne vvine confect vvith honie.*
Multiplico, adaugeo. *To multiply, to increase.*
Munia, onera legi debita, & officia quæ publice præstantur. *A duetie or office.*
Mus, exiguum animal. *A Movvse.*

N.

Nanciscor, acquiro. *To get, and to obtayne.*
Nascor, orior, in mundum venio. *To be borne.*
Natales, conditio sanguinis & familiæ. *The degree of bloud and gentree, as* generosi natales, natales obscuri. *It is also taken for yeares.* Sex mihi natales iërant, *There vvere passed vi. yeares. It is also vsed for the origine or first spring of things.*
Natalis, dies alicui natalis. *A birth daye.*
Natrix, serpens aquaticus. *A vvater serpent that vvith poyson infecteth the vvater.*
Natu, a tate, partu. *By age, or by birth.*
Neco, quacunque re te occido. *To kill.*
Necto, ligo, coniungo. *To knitte.*
Negligo, contemno, non curo. *Not to passe on.*
Nefrens, porculus per a tatem fabam frangere nondum potens. *A young pigge.*
Nigreo, niger fio. *To become blacke.*
Nemo, nullus homo. *No bodye, man or vvoman.*
Neo, filum torqueo. *To spinne.*
Neuter. *Neyther of both.*
Neruus, motus sensusque instrumentum. *A sinovve.*
Nexo, ligo vel necto. *To binde.*
Nicticorax, coruus nocturnus. *A night Rauen.*
Nideo, splendeo. *To shine.*
Nihil, rei cuiusuis priuatio. *Nothing.*
Nihilum, rei cuiusuis priuatio.
Nil, vide nihil.
Nitor, conor, ago sedulo. *To go about, to endeuour.*
Niueo, est oculorum & aliorum membrorum nisu aliquid conari. *To giue a token vvith the eyes, to vvinke, to endeuour.*
No, nato. *To svvimme.*
Noceo, malum infero. *To hurt or to harme.*
Noctu, nocte. *By night.*
Nolo, renuo, non volo. *To nil.*
Nonæ, quasi nouæ, propter initium obseruationis. Erant autem in Martio, Maio, Iunio, & Octobri, sex illi dies qui calendas sequebantur, in reliquis quatuor. *The names of a moneth.*
Nosco, rem certam habeo. *To knovve.*
Noster. *Oures.*
Nostras. *Of our country, secte, or fash on.*
Notus, ventus meridionalis, quem nos austrum appellamus. *The south vvinde.*
Nubes, vapor humidus sublime egressus. *A clovvde.*
Nubo, viro trador. *To be maried to a man: For it is in the VVomans partes onely.*
Nugæ, cum nihil agimus. *Trifles.*
Nullus. *None.*
Nundinum, dies & conuentus status rerum mercatui. *A faire.*
Nuo. *A verbe not much in vse, the compoundes thereof be commonly receyued, and it signifieth to nodde.*
Nuptiæ, legitima coniunctio maris & fœminæ in vitæ ocietatem. *Mariage.*
Nurus, filij vxor. *A daughter in lavv.*

O.

Obdo, oppono, siue appono. *To set against.*
Obex, obiectum aliquod, vel obstaculum, vt pessulum, sera. *A barre, or stoppe.*
Obliuiscor, è memoria aliquid excidere sino. *To forget.*
Obes, qui vel quæ traditur in fidem alteri. *An hostage, or pledge, man, or vvoman.*
Occido. *To fall, or perish, and to be slaine.*
Occiput, posterior pars capitis. *The hinder part of the Head.*
Occludo, claudo. *To shutte.*
Occulo, abscõdo, abdo. *To hide.*
Odor, vel odos, quasi olor ab oleo, est autem infectus aer. *A sauour.*
October, mensis octauus à martio. *The tenth moneth in our yeare called October.*
Oleaster, olea siluestris. *A certayne shrubbe like the Oliue tree: the Greekes call it the vvilde Oliue, or the grounde Oliue, for the lovvnesse.*
Oleo, odorem spiro, & emitto. *To giue a smell, and that indifferently, so that the differences bee made vvith* bene *and* male.
Olfacio, odoror. *To smell, or to sauour a thing, by translation it is to perceyue, and finde, to foresee.*
Omen, anguriũ quod fit ore. *Halsoning & forespeaking.*
Omnis. *Euery one.*
Onus, pondus alicui iniunctum. *A burden.*
Onyx, vnguis, & gemma. *The naile of a mans hande, a precious stone vvhite like a naile, the havve in a mans eye.*
Operio, tego. *To couer.*
Opis, adminiculi, præsidij. *Of ayde and helpe.*
Opifex, qui opus facit. *A vvorkeman.*
Oppango, circumfigo, circum planto. *To fasten, or to ioyne vnto, or to plant about.*
Opus opuntis, nomen ciuitatis in Locris. *A tovvnes name in the countrie of Locris.*
Orbis, circulus mundi, res rotunda. *A Globe or a bovvle, and thereof the vverld is called orbis, because it is euery vvay rounde like a bovvle.*

Ordior,

Ordior, incipio. *To beginne, or to commence.*
Ordior. id eſt texo. *To weaue.*
Oriens, regio orientalis. *The East.*
Orior, naſcor, ſurgo, incipio. *To ſpring, to riſe, to begin.*
Orontes, nomen viri, & fluuij. *A mans name, or a certaine riuer in Syria, now called Tarſaro.*
Os oris, conceauum illud intra quod ſunt dentes & lingua. *A mouth.*
Os oſſis, ſolidamentum corporis durum. *A bone.*
Oſtreum, conchæ ſpecies. *An Oyſter.*
Ouum. *An egge.*

P.

Paſciſcor, pactum facio, conuenio. *To make a bargaine, to fall to an accord, ſometime to promiſe.*
Palleo, parum albeo. *To be pale.*
Pampinus, vitis ramus. *A Vinebraunche.*
Pando, aperio, patefacio. *To open.*
Pango, paciſcor, cano, iungo, plango, figo. *To bargaine, to ſing, to ioyne, to vvaile, to faſten.*
Panis, quo paſcimur. *Bread.*
Panther, & panthera, animal quoddam pardo ſimile. *A certaine beaſt.*
Papauer, genus herbæ ſoporiferum. *Popie.*
Papyrus, charta qua vtimur in literis ſcribendis. *A certayne ſort of ruſhe growing in the marish of Egipt ſomewhat hyghe, whereof they made a kinde of papire and called it* Papyrus, *whereof our paper nowe is called likewiſe.*
Paradiſus, locus amœniſſimus. *A place of pleaſure.*
Partio, diuido, & quaſi partes facio. *To part or diuide.*
Pareo, abſtineo ab vltione. *To ſpare.*
Pareo, obedio. *To obey.*
Pario, prolem produco. *To bring forth.*
Parens, pater aut mater, auus, aut auia. *A Father or Mother, a Grandfather, or Grandmother.*
Parnaſſus, mons in Phocide, duos vertices habēs. *An hill in Phocis a country of Greece.*
Parturio, cupio aut conor parere. *To be towarde labour.*
Paſco, nutrio. *To feede, to nourish.*
Paſcor, nutrior, alor. *To be fedde.*
Paſſer, auis ſalaciſſima. *A Sparow.*
Pateo, apertus ſum. *To be open.*
Patior, ſuſtineo, tolero. *To ſuffer, or to abide.*
Patro, aliquid mali committo. *To commit ſome euill.*
Patrueles, patruorum filij. *Brothers children.*
Pauco, timeo. *To feare.*
Pecten, inſtrumētum textorum, & dentatum. *A combe, or a weauers ſleye.*
Pecto, omo capillos. *To coarse the heare.*
Pecus, cudis, oris, omne animal quod ſub hominis imperijs pabulo teritę paſcitur. *All cattell.*
Pedes, qui pedibus incedit. *A footeman.*
Pedo, ventris crepitum facio.
Pelagus, mare. *The Sea.*
Pellex, mulier impudica. *An Harlotte.*
Pello, ejicio, remouco. *To driue, or to put away.*
Penates, dij domeſtici, quod penes nos nati ſunt. *Houſholde Goddes.*
Pendeo, ſuſpenſus ſum. *To be hanged.*
Pendo, ſuſpendo, vel pondero æſtimo. *To hange, to weye, to price.*
Penis, cauda. *A tayle, and at the laſt it was taken for a mans yarde.*
Penus, vel penum, omne eſculentum, poculentum quo homines veſcuntur. *All maner of victuals.*
Perago, perficio. *To finiſh and to perfect buſineſſe.*
Perlego, totum lego. *Wholy and throughly to reade.*
Percutio, ferio. *To ſmite.*
Perdix, auis nota. *A Partridch.*
Perdo, amitto. *To leeſe.*
Perduellis, hoſtis. *An enimie in the warres.*
Pergamus, ciuitas inſignis Aſiæ, in ditione Troianorum. *The Citie of the Troyans, otherwiſe called* Ilium, *or* Ilion.
Pergo, in re procedo, abeo. *To go forewarde.*
Permiſſu, permiſſione, cum nemo aduerſatur. *By ſufferance, with leaue and licence.*
Perpetior, multum cum labore ac dolore patior. *Throughlye to beare or ſuffer.*
Perplaceo, valde placeo. *To pleaſe verye much, or thoroughlye to pleaſe.*
Perſis, orientalis regio. *The countrey of Perſia.*
Pes, ima pars corporis qua gradimur. *A foote.*
Peto, oro, obſecro, volo. *To aske.*
Phaleræ, ornamenta equorum. *Horſe trappinges.*
Pharus, turris altiſſima in portu, quæ lucet nauigantibus. *A watchetower.*
Phaſelus, nauicula velox & oblonga. *A Brigandine.*
Philotis, nomen mulieris. *A womans name.*
Phœnix, auis in oriente, a Phœniceo pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima, in Arabia naſcens, aquilæ magnitudine. *Phœnix the birde.*
Phrix, vir Phrigiæ. *A Troyane.*
Pietas, pius cultus. *Godlineſſe.*
Piget, dolet, ſeu moleſtum eſt. *It yrketh.*
Pingo formam alicuius rei ductis lineis repręſento. *To paint.*
Pinſo, tundo, panem conficio. *To ſmite with the beake, to beate in a mortar, as once they did their graine and therof to bake.*
Pinus, arbor eſt picei generis, nuces ferens omnium maximas, quas latini pinças vocant. *A pine tree.*
Piper, herba. *Pepper.*
Piſcis, animal quod continue ſub aquis degit. *A Fiſh.*
Pix, reſina ex arboribus fluens. *Pytche.*
Python, ſerpens è putredine natus. *A Serpent.*
Placeo, gratus ſum. *To pleaſe.*
Plagæ, retia rariora ad capiendas feras. *Hunting nettes, or wyde meaſhed nettes to take beaſtes.*
Plaudo, manibus percutio, ac geſtu lætitiam indico. *To clappe handes for ioye.*
Plebes, vel plebis, idē quod vulgus. *The common people.*
Plecto, ſupplicio afficio, punio, ferio. *To punish, to beate.*
Pleo, plenum facio. *To fill.*
Plico, contraho, & rugas facio. *To fouldc or to pleite.*

Plio,

Pluo, aquam dimitto. *To raine.*

Plus, vox incrementi. *More.*

Polleo, possum, valeo. *To be able, to be of power, and sometime it is taken for to passe, or to be better, or more profitable.*

Pons, asser vel quoduis aliud per quod super aquas transimus. *A bridge.*

Pono, colloco, constituo. *To set, or to put.*

Pontus, mare. *The Sea.*

Porticus, ampla domus propter repentinos imbres deambulationis gratia ædificata. *A Galarye, or an ambulatorie.*

Posco, poto. *To aske and to require.*

Postis, latus portæ siue ianuæ. *A Poste.*

Poto, bibo. *To drinke.*

Præcordia, quæ exta separant ab inferiore viscerum parte. *The Midderife.*

Præcurro, antecurro, siue cito ante eo. *To runne before.*

Prælego, ante lego, vt solent præceptores suis discipulis. *To bee an Interpreter, or a reader, and sometime to cast, or to sayle by.*

Præmineo, præcello. *To excell other.*

Præsul, qui vel quæ præest. *He or shee that superintendeth.*

Præses, qui vel quæ præsidet. *Idem.*

Prandeo, prandium sumo, vel ante prandium cibum sumo. *To dyne.*

Precis, precationis, obsecrationis. *Of prayer, of petition.*

Premo. *To presse, to be egnst, and to vexe, to pursue and to be harde at hande with, to driue, to hide, to expell, to shut, to destroyue, to kill. &c.*

Prenestæ, nomen vrbis. *A towne in Italie.*

Pres, sponsor qui se obligat, id est fide iussor in lite nummaria. *A suertie.*

Princeps, qui vel quæ principatum obtinet. *The Prince or Princesse.*

Primitiæ, primi fructus ex agro percepti, qui deo offeruntur. *First fruites of a mans grounde, or the first-linges of any other thing.*

Problema, propositio interrogationem annexam habens. *A demaunde.*

Prodo, manifesto. *To betraye, to make manifest.*

Proficiscor, eo alio. *To go forth.*

Proluo, multum siue multo tempore lauo. *To all to washe.*

Promineo, procul appareo. *To hang out in sight.*

Promo, profero, eloquor. *To set abroach, or to vtter.*

Promptu, parate, sine mora. *Vitith readinesse or speede.*

Psallo, cano instrumento musico. *To sing, or to playe on an instrument.*

Puber, vel Pubes, proprie lanugo quę maribus decimoquarto anno, fœminis duodecimo circa pudenda orii incipit. *Ripenesse of age.*

Pudet, pudore afficior. *It shameth.*

Puerasco, exacta infantia pueritiam inchoo. *To waxe a childe.*

Pugil, qui vel quę pugnandi artem nouit. *A champian, man or woman.*

Puluis & puluer. *Dust*, notum est.

Punctus & punctum, minima indiuiduaq; lineę pars. *A pricke, or a point, a little centre.*

Pungo, stimulo, morsum ac aculeum infigo. *To pricke or to stinge.*

Pumex, lapis cauernosus. *A pomnis stone.*

Pus, sanies, & quicunque humor in putredinem versus. *Matter or Core.*

Q.

Quæro, inuestigo, interrogo. *To seeke for, to search.*

Quatio, moueo, concutio. *To shake.*

Quercus. *An oke.*

Queror, lamentor. *To complaine and lament.*

Qui. *The which.*

Quies, vacatio a labore, aut cessatio a quouis opere. *Reast, it pertayneth to the body.* Tranquillitas vnto the minde.

Quilibet. *Euery one, or whosoeuer ye will*

Quinisco, caput inclino, moueo. *To hang the head.*

Quisquiliæ, purgamenta & quicquid ex arboribus sarculorum foliorum aut florum minutim decidit. *Thinges of no waight. Thinges not worthy regarde, or chippings.*

Quot. *How many.*

R.

Rabula, homo futilis. *A brawler, or a prateter in the lawe.*

Rado, cultro vel quauis re acuta decerpo. *To shaue.*

Ramex, ruptura, & distentio intestinorum. *Burstnesse.*

Rapio, per vim traho, aufero. *To snatche away.*

Rastrum, instrumentum dentatum, quo vtimur in fœnificio ad comradendum fœnum. *A rake.*

Raucio, raucus sum. *To be hoarse.*

Recido, retro siue iterum in eadem cado. *To fall backwarde, or to fall into the same againe.*

Recordor, rursus in mentem reuoco. *To call to minde againe.*

Reddo, acceptum vel ablatum restituo. *To render, or to restore.*

Redoleo, odorem alicuius rei refero, vel multum oleo. *To beare the sauer of a thing, or to sauour strongly, and by metaphore to re semble and to taste of.*

Refringo, iterum frango. *To breake open.*

Rego, guberno. *To rule, or gouerne.*

Relego, rursus lego. *To reade againe.*

Remiscor, recordor, memini. *To remember.*

Ren, viscus quoddam. *The kidney.*

Renuo, refuto, reijcio. *To refuse.*

Reor, arbitror, puto. *To suppose.*

Repango, dissoluo, reiungo. *To vnloose, to dissoyne.*

Reperio, inuenio. *To finde.*

Replico, dissoluo. *To vnfolde.*

Repetundarum, alienatum pecuniarum, de quibus præses prouincię a prouincialibus accusatur, si quas vi aut dolo ex pilauit. *Of bribery and pillage, or of extortion.*

Repungo, iterum stimulo, vicem reddo. *To pricke againe.*

Res, omnia siue corporalia siue incorporalia compre-

hendit.

hendit. *A thing.*
Reſcio, rurſum percipio. *To knowe againe.*
Reſpuo, repudio, ſperno. *To refuſe.*
Reſtis, funis vel lorum. *A rope, or a withe.*
Reſulto, reſilio, reuertor, in contrarium ſalio. *To rebounde.*
Rete, inſtrumentum quo piſces capiuntur. *A nette.*
Rex, nota eſt ſignificatio. *A king.*
Rideo, cachinno. *To laugh.*
Ringo, os torqueo vt canes. *To make an euill fauoured face like a gyrning dogge, and to vexe.*
Robur, ſpecies quercus duriſſimæ. *An Oke.*
Rodo, mordeo, comedo. *To gnawe.*
Roma, vbs Italiæ quondã a paſtoribus condita, olim gentium domina cum floreret, quarta & poſtrema Monarchia. *Rome.*
Ros, humor qui ſereno tempore è cœlo fluit. *A dewe.*
Roſtra, templum ſeu forum iudiciale, ante curiam Hoſtiliam in quo erat pulpitum ex quo concionari ſolebant. *The place where matters be declared.*
Rudens, funis nauticus. *A Cable.*
Rudo, grauiter ſono vt aſini. *To crye like an Aſſe.*
Rumpo, frango. *To breake.*
Ruo, cado. *To fall.*
Rus, locus extra vrbem, vbi agri ſunt & villæ. *The country.*

S.

Sacer, quod venerabile. *Holy.*
Sacerdos, deo dicatus ad ſacrificia faciẽda. *A prieſt or a Nume.*
Sacro, deo dedico, ſacrum facio. *To dedicate.*
Sal, quo vtimur in cibis condiendis. *Salt.*
Salio, ſalto. *To leape, or to leape as brute beaſtes doe when the male couereth the female.*
Sallo, ſale condio, ac conſpergo. *To ſalt, to powder, or to ſeaſon with ſalte.*
Salto. *To leape, or to dawnce.*
Salum, mare, a ſapore ſalis. *The Sea.*
Salus, incolumitas. *Health.*
Samnis nomẽ gentis. *A Samnite.*
Sancio, firmo, & proprie effuſo ſanguine per hoſtiæ immolationem. *To make ſure, and to eſtabliſh.*
Sanguis, cruor qui ex vulnere ſpargitur. *Bloud.*
Saphyrus, preciouſus lapis. *A Saphire.*
Sapientia, rerum diuinarum atque humanarum ſcientia. *VVyſedome.*
Sapio, ſaporem habeo. *To haue a taſte.*
Sarcio, purgo, reficio, integrum facio. *To patch and emende.*
Sardonyx. *A certaine precious ſtone.*
Satago, ſatis ago, laboro, ſolicitus ſum. *To doe endeuour.*
Satrapas, princeps. *A Prince.*
Scabo, frico. *To ſcratch, or to rubbe.*
Scalpo, ſculpo & fodio vnguibus ac manibus. *To claweor to ſcratch.*
Scando, in altum tendo. *To clime.*
Scindo, ſeco, findo. *To cut, or to deuide.*
Scio. *To knowe.*
Scobis & ſcobs, eſt id quod ab aliqua materia decidit per ſerram, terebram aut limam. *Duſt.*
Scriba, qui literas vel geſta, vel tabellas, & ſimilia ſcribit alterius nomine. *A Scribe or Notarie.*
Scribo, literas formo. *To write.*
crobs, foſſa aut putens. *A ditch, or a pit.*
Scurra, qui riſum ab auditoribus captat, non habita ratione verecundiæ, aut dignitatis. *A ſcoffer, a leſter, a paraſite.*
Secerno, abiungo, ſeparo. *To deuide, to ſeparate.*
Seco, diuido. *To cut.*
Sedeo, quieſco. *To ſit.*
Seges, frumentum in ſpicis. *Corne yet ſtanding.*
Segrego, ſeorſum colligo. *To gather apart.*
Senecta vel ſenectus, ſenium, ætas. *Olde age.*
Senex, ſenio confectus. *An olde man.*
Senio, quod ſex puncta continet. *The ſixe.*
Senium, idem quod ſenecta.
Semis, id eſt, ſemias, ſex vnciæ dimidium aſſis. *Halfe a pound, or the halfe of any whole ſomme.*
Sentio, alioquo ſenſu percipio, pro intelligo ponitur. *To perceyue by ſome ſenſe, or to vnderſtande.*
Sentis, ſpina. *A thorne.*
Sepelio, defunctum terra condo. *To burie.*
Sepio, obſtruo, circundo, munio. *To compaſſe, to hedge.*
Seps, ſerpens paruus. *A little ſerpente, after whoſe ſtroke the members doe rott.*
Sequor, abeuntem ſubſequor. *To followe.*
Sermo, loquela. *Speache.*
Ser, populus Aſiæ. *One of a certaine people in Aſia called Seres.*
Sero, ſemino, planto. *To ſowe or plant, or to graffe, and ſometime by tranſlation to beget, by tranſlation alſo wee ſay* ſerere bella, ſerere certamina. id eſt mouere lites & pugnas.
Serpens, anguis. *A dragon or ſerpent, or a ſnake.*
Senſus & ſenſum, organum ſentiendi, & quod mente concipitur. *Any of the fiue wittes called the ſenſes, or that that the minde conceyueth, called a meaning.*
Sibilus, eſt quidam ſtridor oris per anguſtam ſpiritus emiſſionem, inter dentes fere. *An hiſſing.*
Sido, deſcendo ad ſedẽdum. *To pitch, or to lie downe.*
Siler, arbor quam vulgo ſalicem vocant. *An oſier, vnith this difference* Montanum, *it ſignifieth a ſimple that the Apothecaries doe vſe, in Latine called* Seceli Maſſilienſe.
Silex, lapis duriſſimus, vnde ignis excutitur. *A flint ſtone.*
Sinapis, & ſinapi, herba eſt ſemen ferens, tanta acrimonia, vt lachrymas cieat comedenti. *Muſtarde.*
Singultio, grauiter tuſsio, & ſingultum emitto. *To ſobbe.*
Sino, permitto. *To ſuffer.*
Sinus & ſinum, genus vaſis ſinuoſi. *A bowle or a ſhippe for milke or wine to drinke of.*

Sirus

Siren, monſtrum maris. *A Meare mayde.*

Siſer, herba cuius radix præcipue eſt in vſu. *A Perſneppe.*

Siſto, ſtare facio. *To bring before.* Stirps, truncus vel progenies. *The ſtocke of a tree, or a kindrede.*

Sitis, deſiderium potionis. *A thirſt.*

Syndon, velum ſubtiliſſimum. *Sendall.*

Synodus, conuentus. *A councell congregate.*

Soboles, ſucceſſio. *An offspring.*

Socrus, vxoris vel mariti mater. *A mother in lawe.*

Sodalis, eiuſdem ſortis ſocius. *A fellowe.*

Sol, qui Phœbus dicitur. *The Sunne.*

Soleo, ſuetus ſum. *To be wonte.*

Solium, ſcilla regia, in qua reges ius dicentes ſedebant. *A throne or chayer of ſtate.*

Soluo, quod ligatum erat diſſoluo, ac enodo. *To looſe.*

Somnus, ſopor, quies. *Sleepe.*

Sono, ſonum facio. *To ſounde*

Sorbeo, deglutio quicquam molle. *To ſuppe.*

Soror, notum eſt. *A ſyſter.*

Spargo, late proijcio, ac paſſim iacto. *To ſparkle or ſprinkle.*

Species, effigies, aromata, genus, viſio. *A forme, ſpice, the kinde of a thing, or an apparaunce.*

Specio, video. *To ſee.*

Specus, ſpelunca, vnde ſpectare licet. *A denne to auoyde a praie.*

Splen, lien, viſcus quoddam. *The mealt.*

Spemo, deſpicio, contemno. *To deſpiſe.*

Spinus, agreſtium prunorum arbor. *A Sloe tree.*

Spondeo, ſponte promitto. *To promiſe, & ſometime to betroth.*

Sponſalia, promiſſio ſiue ſtipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing vnth condicions taken.*

Spontis, ſtaturæ & ingenij proprij. *Of nature and owne diſpoſition.*

Statuo, pono, colloco, erigo. *To place, to ſette vp, ſometime to decree and appoint, ſometime to dedicate and ſet before.*

Sterno, proijcio in terram. *To throwe downe or to ſpread.*

Sterto, dormio, & ſomnum altum dormiendo capio. *To ſleepe till wee ſnorte.*

Stipis, & ſtipes, pecuniæ genus quod per capita colligere ſolent. *A mony gathered by the polle for the vſe of the Gods, or for the poore, and therfore it ſignifieth alſo a reuarde or a profite.*

Stirps, origo, progenies, ſoboles. *A flocke, a tribe, a deſcent, and ſometime it is the bodie of a tree,* idem quod truncus.

Sto, erectus ſum, vel maneo. *To ſtande.*

Strepo, ſonum facio. *To make a noiſe.*

Strido, ſtrepitum edo. *To make a noiſe, a whiſſing or a creking.*

Strideo, facio ſtridorem, ſonum violentũ. *To make a great noiſe, or to gnaſh vnth teeth. It is applied alſo to wheeles, to doore hookes, to ſerpentes, to the Sea, and ſuch other thinges.*

Stringo, premo, arcto. *To make ſtraite, to piſſ, ſometime to ſtrike.*

Struo. *To builde, to file vp, and ſometime to endeauour, and to go about, or to ſet in aray.*

Stultitia, imprudencia, ſtoliditas. *Foolishneſſe.*

Suadeo, hortor ad id quod intendo. *To counſell.*

Suber, genus ligni quod nautis vtile eſt vt ſuper natent retia. *A corke tree.*

Sublego, furto aliquid furripio. *Primly to leſe away.*

Suboleo, leuiter oleo, ſiue odoratus ſenſu leuiter percipio. *To ſauer or to ſmell a thing a little, and by tranſlation to be eſpied, and to be ſmelled out.*

Suffero, ſuſtineo, patior. *To ſuffayne, or abide.*

Sueſco, ſoleo. *To be accuſtomed.*

Sugo, ſpiritu attraho ſuccum. *To ſucke.*

Sulmo, oppidum in Brutijs. *A towne.*

Sum. *To be.*

Sumo, multum, & pene nimium mihi. *To take.*

Supellex, res domeſtica. *Houſholde ſtaffe.*

Supplico, humiliter & cum reuerentia precor. *To entreate.*

Suppetiæ, auxilium, ſubſidium. *Ayde, helpe, ſuccour.*

Surgo, erigo me. *To ariſe, ſometime to ſpring, or to growe, or to increaſe. It is alſo to ariſe by little and little, as things doe in building.*

Sus, animal ſordidum. *A Boare, Sowe, or Hogge.*

T.

Taceo, ſileo, non loquor. *To keepe ſilence.*

Tædet, pertæſum eſt. diſplicet. *It yrketh, or vvearyeth.*

Tænarus, locus vmbroſus in radice Malex, promontorij Laconi iuxta Spartam ciuitatem, in quo quia hiatus magnus eſt, & ſtrepitus quaſi progredientum ſentitur, dixerunt veteres per hunc eſſe deſcenſum ad inferos. *A promõtorie in Laconia, vvherein is an entrance to go downe to Hell.*

Tagus, fluuius Luſitaniæ, habens arenas aureas. *A certaine riuer in Portingale.*

Talio, vindicta, noſtimentum. *Auengement, or like for like.*

Talpa, animal captum oculis, muri ſimile. *A Moule or VVant.*

Tango, percutio. *To touch.*

Tartarus, demiſsior infeini locus. *Helle.*

Tantundem, æque tantum. *As much.*

Tapes vel tapetum vel tapete, id eſt panni depicti tegimen, mire pictum variis colonibus. *A carpet or cloth of Araſe.*

Taygetus, mons in Laconide, Baccho ſacer, ſub quo Sparta & Amiclæ. *An hill in* Laced emonia, *vvhere* Sparta *and* Amiclæ *the cities doe ſtande.*

Teges, vel ſtragulum, matta ſcirpea. *A matte.*

Thebæ, nomen quarundam vrbium. *The name of a Citie in Egipte, and of an other in* Boætia *you ſhall finde alſo in authors* Thebe *and* Theba.

Thermæ, loca aquas habentia, quæ naturæ ſponte calentes aut formicæ caleſactæ ſudendi lauandique vſibus ſeruata. *Vvhote bathes.*

Temno,

Temno, spemo. *To dispise.*

Tempe, pulcherrimus ager in Thessalia, quem Peneus alluit. *A very faire fielde in* Thessalia *most pleasaunt to beholde, and therefore appellatiuelye it may be vsed for a place of delite, as Paradise and* Elisium *is. There is also* Tempe *in* Bœotia, *called* Teumesia Tempe, *an other in Sicile named for difference* Helorix, *the first be called* Thessala Tempe.

Tendo, expando. *To stretch and to bende.*

Teneo, apprehendo. *To holde.*

Tepeo, in medio inter tepidũ, & frigidum sum. *To be vvarme.*

Tepesco, tepidus fio. *To vvaxe vvhoate.*

Ternio, numerus ternarius. *The three.*

Tero, comininuo, consumo, tundo. *To vveare by diminishing.*

Tesqua, loca ædita aspera.

Teucrus, Teucer, nomen proprium Troianorum regis. *A name of a certaine king of Troie.*

Trado, in potestatem alterius transfero. *To deliuer vnto an other.*

Tros, nomen viri. *A Troian.*

Testis, qui vel quæ testimonium profert. *A vvitnesse, man or vvoman.*

Texo, telam struo ac paro. *To vveave.*

Tignus, tignum, trabs qua varié disposita domus extruitur. *A Rafter.*

Tonitrus & tonitru, nubis ictæ ceu potius diruptæ sonus. *Thunder.*

Torqueo, *To vvrith, to vvreast, to vvinde or tourne about, to gouerne, to torment, to spinne, to vexe and trouble, to vvhurle. &c.*

Tot. *So many, or many.*

Thorax, pectus, & pectoris munimentum. *The breast, & breast plate.*

Thrax, vir Thraciæ. *A Thraciane.*

Thus, incensum, libamen quo deum veneremur, aliquando ipsa arbor. *Frankencense, and the tree.*

Tibris, fluuius Italiæ.

Tibur, oppidum Italiæ.

Tigris, animal velocissimum & truculentum. *A Tigre.*

Timeo, metuo. *To feare.*

Timeor, metuor. *To be feared.*

Titubo, lingua vel pedibus vacillo. *To stumble, or stummer.*

Tollo, eleuo, subleuo. *To lift vp, to bring vp as children are by nursing, or else to slay or take away.*

Tondeo, crines vel lanam seco forcipe. *To clippe or sheare.*

Tono, valde sono ac facio tonitrum. *To thunder.*

Torpeo, languidus sum & remissus. *To be sluggish and vveake.*

Torquis, circulus aureus, collique ornamentum. *A chayne to adourne the necke.*

Torreo, vro, asso. *To rosse.*

Torrens, fluuius per pluuiam collectus. *A lake vvithout spring begonne by raine.*

Torris, lignum ardens vel adustum. *A firebrande.*

Tracto, traho vel sursum traho. *To pull and to drawe vp, or to handle by faire or foule meanes.*

Traho, vi ad me rapio ac duco. *To drawe.*

Translego, legendo transcurro ac perlego. *To reade ouer.*

Tremo, commoueor, agitor. *To tremble.*

Tres. *Three.*

Tribus, progenies. *A kindrede.*

Tricę, capilli pedibus pullorum Gallinaceorum inuoluti. *Lettes or stoppes, or hinderaunces of that that chicken so vsed, coulde but euill go.*

Triptoton, nomen quod tribus quibuscunque casibus inflectitur. *A Noune declined vvith three cases.*

Trudo, manibus pedibusue impello. *To thrust.*

Tu. *Thou.*

Tuber, dictum a tumendo, & priore longa, terræ callus. *A svvelling in any thing, a rmishrum, or that vvhereof the pushe is.*

Tueor, defendo. *To defende.*

Tutor, video. *To see.*

Tundo, decutio, pulso. *To beate, or to knocke.*

Tussis, vehemens spiritus eruptio, ea quæ meatum suum obstruunt excutere conantis. *The coughe.*

V.

Vado, eo. *To go.*

Valeo, possum, validus ac sanus sum. *To be in health, or to be able.*

Valuę, sunt fores geminas habentes partes in se coeuntes. *A twvo leafed dore.*

Vannus. *A vvanne to vvinnow corne vvith.*

Vas vadis, vadimonium, *A suretie in a matter of death.*

Vas vasis, instrumentum ad aliquid capiendum idoneum. *A vessell.*

Vates, poeta, & qui futura prędicit. *A Prophet or Propheteſſe.*

Vber. *The adiectiue signifieth plentifull, abundant, copiouſe, the substantiue signifieth a pappe or a dugge, or an vdder, and sometime it is founde for plentifulnesse, as* Vber agri, *for* fertilitas agri.

Verberis, hoc non videtur deſici vllo casu. vide verber.

Vectis, instrumentum quo clauditur ostium. *A dore barre.*

Vebo, naui, plaustro, quadrupede porto. *To carie.*

Vello, traho, extirpo. *To pull, or to plucke vp.*

Vendo, venundo, alieno. *To sell.*

Veneo, vendor. *To be solde.*

Venio, ad aliquam accedo. *To come.*

Venter, qui a pectore ad pubem terminatur. *A belli.*

Venus, dea amoris, & venustatis. *The Goddesse of loue and beautye.*

Ver, anni pars temperatior. *The spring time.*

Verber, instrumentum longum verberandi. *Any thing that vvee beate vvithall as, yodde, vvhippe, vvande, or other, It signifieth also the stripe.*

Vrgeo,

Vergeo, tendo, declino. *To bende, to go, or to enclyne some way.*
Vermis, a vertendo, quia sese torquendo repit. *A Worme.*
Verna, ex ancilla domi natus seruus. *A bride man borne of a bonde woman at home. It is vsed adiectiuely for that that is domesticall or not straunge, as* vinum verna.
Verres, porcus non castratus. *An hogge.*
Verro, purgo, traho. *To sweepe.*
Verto, mi. to, voluo. *To tourne or to chaunge.*
Vertex, mas inter oues, cui adempti sunt testiculi. *A Weather.*
Vescor, vtor cibo, & pasco. *To eate.*
Vesper, idem quod Hesperus. *It is called also* vesperugo, *and it is taken for the euening tide.*
Veto, prohibeo. *To forbidde.*
Vicem, vicissitudinem. *An interchaunge when turnes be.*
Video, oculis intueor. *To see.*
Vieo, ligo seu inflecto. *To binde or to bowe, thereof* Vietores *be called couppers*, qui vasa vinaria religant.
Vigil, qui vel quę vigilat. *A watcher, man or woman.*
Vinci, lig o. *To binde.*
Vinco, supero. *To ouercome.*
Vindex, qui vel quæ vindicat. *An auenger, Man or Woman.*
Vir notum est. *A Man.*
Virgilius, poeta. *A Poets name.*
Virgo, quę non est passa virum. *A Virgine.*
Vitrum, materia translucida, quæ ex arena, & cinere fit. *Glasse.*
Virtus, ars recte beneque viuendi. *Vertue or great power.*
Virus, venenum, & grauis odor. *Poyson, or stenche.*
Vis, virtus, robur, fortitudo, natura, violentia. *Strength, power, nature, violence.*
Viso, eo ad videndum. *To go to see.*
Viscum, vel viscus, id est, glutinum ad aucupium. *Birde lime.*
Viuo, vitam ago. *To liue.*
Vlciscor, vindico. *To auenge.*
Vnguis, duricies digitorum, tam in auibus ceteriśque bestijs, quam in homine. *An naile, an hoose, and a talaunt.*
Vocito, frequenter voco. *Often to call.*
Volo, as. *To flee, or to go a pase, as* Nauis volat: Fama volat. *But* volo, vis, *is to will, or to be willing.*
Voluo, verto. *To roule.*
Vomis vel vomer, nomen habet quod terram vomat. *The plowe share.*
Vomo, per os ejicio. *To vomit or to parbrake.*
Vrgeo, premo, compello. *To thrust.*
Vro, ardore aut frigore nonnunquam alia vi lędo. *And by translation to hurt or to grieue.*
Vtor, visum rei habeo. *To vse.*
Vulgus, multitudo ignobilis. *The base and common people.*
Vulpes, animal astutum. *A Foxe or a Fixen.*
Vxor, viri coniunx. *A Wife.*

FINIS INTERPRETATIONIS
omnium Nominum & Verborum
Grammatices Regiæ.

Thoma

1575.

Quis natus Fuit et nō mortuus
Quis nā mortuus et nō natus
Quis semel natus et bis mortuus
Quis natus ante patrē et matrē
Quis loquutus est et est mortē

Helias
Adam
Lazarus
Caiphas
Abraham